

CUPRINS

1. Prolog	2
2. Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași în context	3
2.1 Cultură instituțională universitară	4
2.1.1 Universitatea între vocație și administrație	6
2.1.2 La început de drum	8
2.1.3 <i>Divide et impera!</i>	13
2.1.4 Un vot pentru schimbare?	17
2.2 Finanțarea învățământului	23
2.3 Legiferarea învățământului	29
3. Consecințe	32
4. Ce se poate face? Reasumarea vocației	34
4.1 <i>Ad intra</i>	35
4.1.1 Transparența	35
4.1.2 Legalitatea	37
4.1.3 Consultarea și participarea	45
4.1.4 Cariera academică	50
4.1.5 Personalul auxiliar și administrativ	56
4.1.6 Studenții Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași	57
4.1.7 Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași în comunitate	59
4.1.8 <i>Varia</i>	60
4.2 <i>Ad extra</i>	63
5. Epilog	68

1. PROLOG

Universitatea are drept vocație propagarea științei. În principal, sporirea acesteia se face prin avansarea nivelului cunoașterii înalte și prin împărtășirea acesteia celor dornici și capabili să o primească. Idealul cunoașterii înalte, știință care depășește sensibilul, ne apare astfel ca descărnăt de orice contingentă, de orice constrângere, de orice piedică pe care limitarea adusă de materialitatea la care se reduc cele mai multe întreprinderi omenești o impune. Universitatea este, prin vocația sa, dincolo de orice context care o asumă. Privită astfel, universitatea devine locul ideal al supremei năzuințe umane, aceea de a ști. Este un loc eteric, în care condiționările mundane nu există. Este un loc al ideilor, coextensiv libertății care ne oferă acces la ele și demnității corelate acesteia. Citind mirați, sau poate uimiți, aceste rânduri, avem datoria reamintirii.

Și totuși, universitățile sunt *aici și acum*: privind în jur, circumstanțierea este întotdeauna importantă pentru o universitate. Istoria instituțiilor înaltei învățături ne convinge că un timp anume și un loc anume determină universitățile. La fel, preferința fiecăruia dintre noi pentru un anumit tip de instituție academică, pentru un anume loc și timp în care aceasta va fi existat, precum și diversitatea observabilă în prezent în privința tipurilor de universitate persuadează despre caracterul multiform al acesteia. Au existat colegiile *inter pares* ale Antichității, dar și instituțiile dependente de o autoritate religioasă. A fost construită universitatea-instrument al statului, dar și cea în care finanțarea privată îi oferă sprijin pentru a fi. Dăinuiesc instituții care își asumă deplinul cunoașterii, dar și cele care își împart, administrativ, domeniile științei. Subzistă colegii care au la bază asocierea liberă, gratuită, dar și organizații în care se fac angajări. Toate au ca vocație propagarea științei, subînțelegând libertatea.

Diverse ideologii, regimuri politice, economice, sociale, culturale au marcat universitatea, uneori transformând-o în simplă ustensilă, ajungând să-i facă uitată vocația, de obicei prin limitarea libertății dincoace de granițele determinărilor inerente. Căci, observând istoria milenară a universității, pericolul major este deturnarea vocației, ba chiar uitarea acesteia: într-atât de constrângător devine contextul, și atât de slabă rezistența internă la deformarea adusă de acesta, încât uneori dintr-o instituție dedicată cunoașterii înalte nu mai rămâne decât numele. Fără libertate, este imposibilă cunoașterea: deviza universității noastre ne amintește aceasta. Alegerile pentru ocuparea unei funcții de conducere într-o universitate nu ar trebui să neglijeze vocația instituției; altfel, alegerile universitare ajung asemenea altor procese electiv, politice, administrative.

2. UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN IAȘI ÎN CONTEXT

Unde suntem astăzi noi, membrii comunității academice ai Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (acronim secvent: UAIC), pe scala asumării vocației universității?¹ Firește, răspunsul nu este simplu. Compunem o prestigioasă comunitate academică, cu tradiție: prima instituție de învățământ superior cu predare în limba română este Universitatea din Iași. În instituția noastră, grație îndeosebi celor ce ne-au precedat, există persoane care își asumă plener calitatea de membru al unei instituții de învățământ superior, făcând din propagarea științei vocație proprie. Contextul academic mai larg pare favorabil: parte a sistemului universitar din România, ne putem bucura de toate avantajele apartenenței noastre la spațiul savant european, milenar. Aceste avantaje au potențialul de a fi valorificate prin contacte, colaborări științifice, prin atragerea unui public numeros spre universitate. Desigur, există și obstacole, deficiențe: mediul academic occidental, care este reper programatic pentru România ultimelor trei decenii, pare a fi mai fidel vocației sale decât instituțiile autohtone din mediul similar. Aceasta în ciuda unor fenomene care afectează instituții vestice: aparenta diminuare a nivelului cercetării în unele domenii, mercantilizarea accentuată, masificarea învățământului superior, ideologizarea programatică. Mimetic, părem a prelua mai degrabă limitările văzute ale unor universități din spații academice venerabile, mulțumindu-ne să reproducem scăderile lor. Desigur, și cele externe universității pot produce îngrijorare: de la cele economice – inflația semnificativă a ultimilor ani, de exemplu –, până la situația geopolitică, cu numeroase conflicte, generatoare de importante consecințe, de la înclinația spre autoritarism, vădita propensiune spre control vădit, brutal, a regimurilor proclamat democratice până la contaminanta lipsă de încredere a publicului larg în „experți”, în competență certificată.

În România, democratizarea universității prin acces liber la studiile universitare oferă un nou profil al studentului. Bazinul intern de recrutare, pentru universitățile autohtone, este redus, situația demografică locală fiind decisivă, la fel și emigrația crescută (îngrijorătoare pentru vremuri aparent pașnice: în 2022 a fost înregistrat, de pildă, cel mai mare număr al persoanelor care au emigrat definitiv din România, județul Iași deținând, raportat la populație, un dezonorant prim loc în clasamentul organizat după locul de

¹ Un posibil punct de plecare pentru formularea unui răspuns la această întrebare ar fi putut fi programul managerial susținut de persoana care a fost declarată de Biroul Electoral Central (acronim secvent: BEC) al UAIC drept câștigător al alegerilor pentru funcția de rector în anul 2020, program care va fi fost pus în practică în ultimii patru ani. Însă multe ne împiedică să optăm pentru acest punct de plecare: nu în cele din urmă, programul publicat în 2020 reia conținuturi, fără a indica acest lucru, din două documente care l-au precedat. Cel dintâi este programul managerial susținut în anul 2016 de același candidat la funcția de rector, iar cel de-al doilea este un document intitulat „Starea universității. Deschiderea anului universitar 2019-2020” și difuzat în format tipărit în UAIC la începutul anului universitar 2019-2020, document care, cu excepția unei singure pagini (secțiunea intitulată „Cuvântul Rectorului”), nu este asumat de vreun autor.

proveniență a emigranților). Cele două sunt cuplate cu caracterul mai degrabă național – finanțare, studenți, corp academic, adică cercetători și cadre didactice – al instituțiilor de învățământ superior autohtone. Abandonul universitar semnificativ numeric, adesea motivat financiar, trebuie și el observat. Apoi, dominația imaginii oferită de un ecran portabil, ba chiar dependența de aceasta (este doar una dintre dependențe), posibilă într-o vreme a dezvoltării și accesibilității locale a tehnologiilor, creează dificultăți în actul didactic tradițional, după cum schimbarea tabelii de valori, obnubilarea autorităților clasice oferă un nou context învățării. Atitudinea față de muncă, față de efortul intelectual s-a schimbat în vremea din urmă. Iar cei doi ani de suspendare a normalității didactice prin decizie ministerială (România a fost în fruntea plutonului UE care a procedat astfel) adaugă și ei greutate. Decidenții autohtoni, de orice rang și nivel, au deseori dificultăți semnificative în a înțelege vocația, menirea unei universități, chiar dacă sunt deținători de diplomă universitară. Birocratizarea accentuată a vieții universitare impresionează, oferind o posibilă explicație a ineficienței instituției. Mediul academic este astfel supus unor presiuni care riscă să îl deturneze de la menirea sa.

Însă analizele (inclusiv cele de tip SWOT) care evidențiază atuurile și deficiențele, riscurile și circumstanțele, influențele suportate de universitățile autohtone neglijează adesea observarea a ceea ce, inclusiv din punct de vedere instituțional, este cu adevărat problematic. Cum prezentul text este un program pentru ocuparea unei funcții de conducere, vor fi discutate în continuare modul în care funcționează autohton instituția numită universitate (doar în câteva tușe aici), precum și două condiționări semnificative ale activității instituției de învățământ superior: finanțarea învățământului și legiferarea acestuia. Deținătorul funcției de rector ar trebui să înlăture, pe cât posibil, cele care împiedică instituția să își urmeze vocația, iar aceasta nu se poate face fără a observa limitările existente: fără diagnostic nu există tratament.

2.1 CULTURĂ INSTITUȚIONALĂ UNIVERSITARĂ

UAIC este o instituție publică, de tip universitar, autonomă constituțional, finanțată preponderent de statul român, care a și întemeiat-o. De multe ori succesele noastre sunt puse în umbră de nereușite. Iar aceste neajunsuri observabile în cazul UAIC ca instituție sunt de multe ori deficiențe ale sistemului universitar autohton, ba chiar ale instituțiilor publice din România. Aceasta nu înseamnă că scăderile instituționale ale UAIC sunt fatale: când o societate este în declin, ultima instituție care ar trebui să fie afectată este universitatea, iar atunci când o societate dorește (re)clădirea, prima instituție care se înalță este universitatea.

O observație inițială: ca multe dintre instituțiile autohtone, și universitatea pare a avea dificultăți semnificative în a-și urma vocația, de a avea o cultură instituțională adecvată menirii sale, iar acest fapt este vizibil oricărui privitor, fie el și exterior universității. Nu pentru întreprinderi conexe, colaterale, ori chiar contrare vocației proprii există universitatea, ci pentru propagarea cunoașterii înalte. Muzeu, posturi de radio, de televiziune, fabrici de îmbuteliere a apelor minerale, ferme piscicole, societăți comerciale (care au, desigur, scopul de a produce profit), toate sunt acceptate astăzi ca firești în instituțiile de învățământ superior autohtone finanțate public. Cum în România doar universitățile propagă instituțional, în ambele registre, cunoașterea înaltă, ar trebui ca instituțiile de învățământ superior finanțate public să își urmeze vocația: muzee sau acvarii pot fi înființate de oricine, de orice entitate cu vocație culturală sau comercială, însă nici o instituție de cultură sau comercială nu poate naște vreo universitate, neavând lăuntric resursele necesare (desigur, sunt incluse aici instituțiile autohtone private care clamează statut universitar, clădite pentru profit). Ca singură instituție publică care asigură dreptul constituțional la învățatură la nivel superior, universitatea nu ar trebui percepută de cei din afara ei (sau de cei dinlăuntru, uneori) drept vehicul al altor interese, drept unealtă politică, economică sau de alt soi: pentru aceste domenii există, eventual, alte instituții (publice) dedicate.

Apoi, valori specifice unei universități par a intra de multe ori în coliziune cu note ale unor comportamente individuale. Astfel, în locul libertății, acceptăm frecvent supunerea, condiționarea, folosind pentru aceasta eufemismul „încredere”. În locul autonomiei optăm pentru conformism, îmblânzit și el verbal: în universități adesea este numit „colegialitate”, „unitate”. În locul responsabilității ne asumăm adesea impunitatea ori, chiar mai grav, indiferența: numele dat acesteia este de obicei „eleganță”.

Deficitul urmăririi vocației proprii este evident și în cazul instituțiilor asociate din domeniu: ministerul de resort, în loc să exercite autoritatea statului român asupra universităților, ajunge să fie la remorca instituțiilor din subordine sau coordonare. Ele își trimit salariații ca funcționari în minister. Și cum numirile în administrația publică sunt cel mai frecvent politice, clientelare, rețelele ajung să structureze adesea nu doar ministerele, ci și universitățile: rețelele de orice tip (formale sau informale, politice, dar și financiare, ale diverselor interese, altele decât cele ale cunoașterii științifice) dobândesc rapid un ascendent asupra numărului semnificativ de persoane oneste, dedicate cunoașterii, din universități, dar neconcatenate: „democrația” universitară, evidentă în modalitatea

curentă de desemnare a persoanelor în funcții și structuri de conducere academice, face ca ponderea, cantitatea, să fie esențială.²

2.1.1 UNIVERSITATEA ÎNTRE VOCAȚIE ȘI ADMINISTRAȚIE

Modele străine spiritului academic se impun universității autohtone. Inclusiv legislativ. Funcția de rector, de pildă, nu este legiferată în acord cu vocația instituției academice, ci mai degrabă cu cea a unei instituții determinate administrativ. Dintre cele trei competențe oferite prin lege rectorului, două sunt mai degrabă gândite pentru o poziție administrativă. Căci rectorul este considerat ordonatorul de credite al universității, realizând în plus conducerea executivă a universității. Așadar, legea autohtonă nu cere savanți, polimați ori spirite care să poată discerne în negura viitorului pentru a ști calea de urmat, ci mai degrabă persoane cu un profil de simplu administrator. Deși universitatea are și un director general administrativ. Oricum, legea solicită, în cazul unei candidaturi pentru ocuparea funcției de rector, doar un „program managerial” care să indice intențiile candidatului: prea puțin din vocația unei universități este, astfel, recunoscut de legislația în vigoare. De notat că legea învățământului superior, în vigoare, nu folosește termenul „vocație” niciunde în cuprinsul ei: trăim vremuri în care resursele umane sunt procesate, inclusiv în unități furnizoare de educație care oferă servicii.

Iarăși în urma unei tradiții instituționale (autohtone), funcția executivă devine, în universități, funcția care determină, domină oricare altă funcție (deliberativă, etică).

² Simbioza dintre lumea academică și partidele politice, în duopolul ultimelor două decenii, aduce inevitabil și riscuri: universitatea oferă adesea palmele academice celor care sunt recomandați de partide, nivelul de pregătire a acestora fiind adesea mediocru, iar mediocrii din politică, neînțelegând cum funcționează de fapt o universitate, ajung să păgubească – prin legislație neinspirată, prin finanțare neadecvată, prin numiri nepotrivite în posturi de răspundere – tocmai instituțiile care i-au legitimat intelectual prin oferirea de diplome. Desigur, duopolul politic (care se manifestă uneori ca monopol, căci puterea este una și nedespărțită pentru cei care o doresc) nu este etern, și de aici vin alte riscuri (nu întotdeauna oportunistul, versatilitatea universitare reușesc să acopere satisfăcător întreaga plajă a opțiunilor politice). Apoi, a fost indusă, în comunitățile universitare, ideea că esențială pentru reușita unui rector este conexiunea cu înaltele sfere ale puterii politice, guvernamentale: doar un om de partid, un om bine „relaționat”, ar putea cârmi corabia universitară în vremurile grele care ne așteaptă, garantând avantaje, finanțări privilegiate. În unele situații (nu este nevoie de exemple), chiar așa se întâmplă. Ar fi însă o eroare să considerăm că toți rectorii universităților autohtone care clamează cele de mai sus au influență reală asupra decidenților politici: dacă ar fi așa, această „virtute” ar fi inutilă în administrarea instituțiilor, de vreme ce toți ar deține-o. Indiciu despre caracterul neîntemeiat, local, al acestor pretenții sunt semnificativele disparități (evidente chiar în cazul unor rectori colegi de partid, de frăție politică, cu istoric, funcții și influență politice echivalente, intersanjabile) în privința fondurilor primite de universități: două exemple despre nivelul influenței, asupra guvernului, ministerului de resort, a rectorului UAIC din perioada 2016-2024 vor fi oferite în acest document, la paginile 25-26 și 43 (diversele sume vehiculate public, ca ax al comunicării, ca fiind „aduse” în UAIC de conducerea universității nu trebuie oferite fără context – îndemnându-ne astfel să le comparăm, eventual, cu propriile venituri, sau cu cele de la raft ori de la tarabă –, ci cu distribuția fondurilor publice între diversele instituții de învățământ superior din România).

Ascendentul puterii executive, întrupate de rector (de obicei persoana care este interfața unor diverse rețele, grupuri de interese din exteriorul și interiorul instituției), este evident în mediul academic autohton: regulamentele, metodologiile propuse de rectorul instituției sunt inevitabil aprobate de senatul universitar, de cele mai multe ori fără nici o modificare. Desigur, există teoretic o contraponderă, indicată în lege, la excesul de putere executivă. Însă atribuția senatului universitar, de a controla activitatea rectorului, nu este decât amabil exercitată: nici un rector autohton nu a fost sancționat de propriul senat universitar, deși posibilitatea există, legal, cel puțin anual, cu ocazia votului dat raportului privitor la starea universității. Deși motive pentru un astfel de vot ar fi existat, dacă este să credem nemulțumirii, indignării, revoltei multora dintre universitari.

Cum este asigurată liniștea, supunerea rectorală în cazul membrilor forului deliberativ? În mod esențial, prin numirea senatorilor universității în funcții de conducere, prin oferirea unor diverse avantaje, de cele mai multe ori materiale, ori prin livrarea de diverse privilegii, uneori dincolo de limita legalității. O „echivalare” convenabilă în eventualitatea neîndeplinirii standardelor minimale legal obligatorii în cazul candidaturii pentru un post didactic sau de cercetare, o locuință a universității pusă la dispoziție pe termen nelimitat familiei unui senator universitar, o racolare într-un „proiect european” a unui afin senatorial, o incompatibilitate clar indicată legal dar trecută cu vederea de conducerea universității, de rector: avantajele, așa cum sunt văzute din perspectiva primitorului, sunt considerate vulnerabilități de cel care le oferă. Trebuie menționat că situația este încurajată chiar legislativ: cu excepția unui scurt interstițiu, legislația autohtonă nu a considerat că funcția de conducere executivă, atribuită de multe ori prin decizie a rectorului, este incompatibilă cu apartenența la senatul universitar, cel care ar avea ca sarcină tocmai cenzurarea activității rectorului.

La fel, pentru că ideea de universitate este precară înțeleasă de legiuitor, s-a considerat că asumarea unui mandat într-o instituție de învățământ superior se face, predilect, prin alegeri. Evident, este mai bine decât în vremurile în care rectorul era numit manifest „prin decizie a conducerii de partid și de stat”. Totuși, constituția intimă a unei universități este neglijată: se consideră că suntem, în pofida gradelor didactice și de cercetare diferite, *inter pares*, între egali care urmăresc liber împlinirea vocației universității. De aici și prezumata egalitate a voturilor noastre în procesul de alegeri.

S-a preferat însă modul roman predilect de ocupare a funcțiilor de conducere, prin alegeri, și nu cel atenian democratic, prin tragere la sorți, cu respectarea principiului reprezentativității în cazul departamentelor, facultăților, liniilor de studii, gradelor didactice și de cercetare. Invocarea „democrației universitare”, raportată la realitatea care a dat naștere democrației, este falaciosă: în antica Atenă, metonimia democrației, desemnarea se făcea aproape întotdeauna prin tragere la sorți (excepțiile fiind doar două sau trei, care contrastau cu sutele de mandate sau funcții distribuite prin tragere la sorți).

Optând pentru desemnarea prin alegeri, universitatea devine vulnerabilă în fața carieriştilor, a oportuniştilor, a reţelelor de interese non-academice – din universitate și din afara universităţii – pe care aceştia le reprezintă. Asimilarea falacioasă dintre alegerile universitare și alegerile politice este ubicuă: chiar decidenţii universităţilor autohtone scriu și vorbesc despre „campania electorală” pentru ocuparea funcţiei de rector, disting cu atenţie între tipurile de „electorat” universitar, încercând să aplice fiecăruia tratamentul optim, propunându-și să și-l facă fidel, sau măcar să nu și-l câştige ca duşman. Anticul manual electoral politic, *Commentariolum petitionis*, este iarăși citit – fie și în variantele sale moderne – în universităţi. Așa se face că rectorii universităţilor din România ajung, mulți dintre ei, să fie aleși dintre politicienii strecurați în universităţi. Odată aflați „la putere” într-o instituție care are drept menire căutarea liberă a adevărului, ei transformă universitățile în locuri ale exercitării, prin excelență, a controlului, a puterii: orice vād, orice percep, orice simt este câmp analizabil politic, miză sublimată în politic, dispută reductibilă la politic. Libertatea, care face posibilă cunoașterea înaltă, devine frecvent imposibilă în astfel de medii, în care decidenții caută să-și amplifice controlul. Și, odată cu libertatea, piere și pretenția de a propaga știința.

2.1.2 LA ÎNCEPUT DE DRUM

Din perspectiva conducerii universităţii autohtone, simplul angajat din corpul academic³ trebuie legat cu asprele legături ale robiei – pentru a nu avea timp să reflecteze la ceea ce se întâmplă, la vocația instituției. Totodată, el trebuie învățat de la început că doar grațiile stăpânului îl pot salva de la ruină. Cum poate observa oricine, robia, în mediul academic, înseamnă înainte de toate cufundarea în neesențial: în loc să propage știința, angajatul se pierde în miriadele de activități care nu au legătură cu vocația instituției, și nici măcar cu atribuțiile postului său. Căci cunoașterea înaltă, care ar trebui să

³ Cele scrise în prezenta secțiune se aplică, cu adevărat, doar simplului angajat. Căci în orice universitate autohtonă există persoane care ajung universitari în urma unui troc instituțional, ori a unei slăbiciuni, scăderi omenеști (spre exemplificare, după mandatul 2016-2020, în care rectorul UAIC și prorectorul responsabil cu cercetarea de atunci și-au văzut rudele aduse mai aproape, în universitate, procesul de „reunire a familiilor” în UAIC a primit un nou avânt: clamăm deschiderea, internaționalizarea, însă deciziile luate în ultimii ani arată că preferăm să rămânem în cercul nostru strâmt, familial). Desigur, adesea rațiunile prezenței acestor persoane în universități nu sunt evidente pentru toți. Însă parcursul lor poate fi uneori indiciu. Există în fiecare universitate autohtonă persoane care au parcurs, în doi lustruri și fără lustru, scara onorurilor universitare de la treapta de preparator (ori asistent) universitar până la cea de profesor universitar. Există persoane care ocupă poziții didactice sau de cercetare în alte arii decât cele care le sunt îngăduite de competența certificată prin studii (și nu mă refer aici la acele domenii științifice integrate în universitatea autohtonă în ultimele trei decenii). Există persoane care lasă moștenire funcții de conducere, uneori la nivelul rectoratului, ori care – poate mai subtil – își distribuie membrii familiei, inclusiv afinii, în diverse funcții, preferabil în ambele ramuri ale „puterii”, în executiv și în legislativ. Desigur, rândurile care urmează nu sunt despre ei.

fie destinul fiecărui universitar, nu este posibilă pentru cei care sunt siliți să își asume noi și noi responsabilități. La fel, nici înțelegerea contextului, a vocației universității nu este posibilă pentru cei care, lună de lună, an de an, trebuie să își petreacă timpul cu cele nespecifice, străine profesiei lor.

Cum se fabrică, în mod esențial, robia academică? Decidenții creează și răspândesc intern numeroase narațiuni. Acestea, cel mai frecvent, nu au susținere în documentele legale, fiind asumate doar prin credință de public. Ele deleagă, de pildă, majorității cadrelor didactice nu doar atribuțiile specifice unui post didactic (singurele naturale, legal întemeiate), ci și atribuții specifice altor posturi din organigrama universității. Exercițiul alienării va fi început deja cu ceea ce este aproape insesizabil pentru novici: candidații pentru ocuparea unui post didactic într-o universitate autohtonă trebuie să îndeplinească, preliminar, aceleași condiții – care vizează strict activitatea de cercetare – ca cei care participă la un concurs pentru ocuparea unei funcții de execuție în cercetarea științifică. Dacă nu există reacții din partea candidaților în fața acestei anomalii, ar putea uimi lipsa de reacție din partea decidenților din universități pentru reglarea fină a standardelor, criteriilor pentru cele două tipuri de posturi, de carieră.

Instituția modernă a universității înseamnă, printre altele, reguli scrise, generice și specifice, precum și cutume, care ar trebui să reflecte spiritul academic. Cadrul didactic sau cercetătorul care intră în comunitatea academică cunoaște prea puțin legislația aplicabilă mediului universitar; cutumele curente, multe dintre ele, sunt departe de spiritul academic care garantează libertatea. Trebuie subliniat că novicele universitar nu este, în mod obișnuit, parte din vreo instanță de deliberare universitară care hotărăște și pentru el: prezența asistenților universitari și a asistenților de cercetare în senatul universitar sau în consiliul facultății este atipică. Așadar, debutantul nu are cum ști, din ipostaza de participant la procesul de luare a deciziei, care sunt normele scrise, legale. Lipsa de timp și de pregătire îl face să urmeze mai degrabă cutumele, așa cum îi sunt transmise verbal, asumându-și credința ca temei pentru acceptarea celor care îi sunt comunicate ca îndatoriri, obligații: cutuma devine subiectiv lege. Recunoștința față de un cadru didactic care l-a remarcat, ajutându-l eventual în carieră, se transformă de foarte multe ori în servilism. Adesea, fidelitatea față de instituție este convertită falacios logic în încredere arătată reprezentanților, decidenților vremelnici ai acesteia.

Și chiar dacă ar trece peste aceste sofisme care îi marchează conduita și ar dedica timp și efort informării, consultând legislația, rezultatul ar fi îndoielnic. Căci, la nivel național, legislația este instabilă (sute de modificări ale legii sectoriale în ultimii ani), impunând producerea (sau modificarea, după caz) a unui număr tot mai mare de documente subsecvente. În UAIC, Carta universitară cunoaște în ultimii opt ani o continuă metamorfoză (ultimele două mandate ale decidenților UAIC au adus două noi carte universitare), iar regulamentele subsecvente sunt schimbate ori modificate accelerat (unele

„grupuri de reflecție” din politică, cele care au influențat, de pildă, politica penală recentă a statului român, par să se fi transferat în universități). Iar multe alte documente importante (hotărâri ale senatului universitar, ale consiliului de administrație) nu pot fi cunoscute în UAIC, decât, eventual și selectiv, doar prin titlul lor. Altfel, documentele care sunt publice prin efectul legii sunt adesea publicate pe site-ul www.uaic.ro într-o variantă a formatului electronic care nu permite operațiuni simple, de identificare a ocurențelor unui termen (în cazul Cartei UAIC sau al corespondentului Cod de Etică aprobate în 2019, dar și în cazul tuturor regulamentelor universității care au fost adoptate sau modificate după 2016, inclusiv în cazul metodologiei privitoare la alegeri aplicabile curent), sau de prelucrare a informațiilor oferite (în cazul documentelor de tip „Transparența veniturilor salariale”). Antifraza transparenței ni se oferă în numele „transparenței”.

Desigur, unele informații utile ar putea fi aflate prin comunicare directă cu cei care sunt colegi în instituție. Însă aceasta se desfășoară predominant oral în universități, având așadar caracteristici ale acestui tip de comunicare (imprecizie, lipsă de sistematicitate, imposibilitatea de a relua, spre reevaluare, conținutul): controlul informativ trebuie păstrat în unitate. În UAIC, piedică în calea comunicării libere, pe cale electronică, a cadrelor didactice s-a dovedit, ani la rând, chiar departamentul responsabil cu informatizarea și comunicațiile electronice al universității. Cenzurarea (eufemistic numită „moderare”: termenul ar avea sens, eventual, în cazul unui forum de discuții, dar în mediul academic nu ar fi nevoie de „moderare” nici în acest caz) a unor mesaje electronice expediate colegilor din comunitatea academică, fie și prin simpla lor întârziere (există și situații în care unii primitori ai mesajelor au fost puși în imposibilitatea de a accesa arhiva propriei corespondențe electronice), arată că nu este înțeles rostul departamentului de către propriii angajați: ei nu sunt plătiți din veniturile conducerii universității, ci din veniturile aduse la UAIC de toți salariații.⁴ Comunicarea orală, cu toate cele ale ei, rămâne predilectă în universități, victimă primă fiind cadrul didactic debutant.

Așa se face că, odată pătruns în corpul academic, alienarea continuă, colegial, cu acceptarea a noi sarcini nespecifice, neremunerate: alcătuirea unui orar didactic, scrierea unui raport birocratic, alcătuirea unui dosar necesar administrativ. Unele chestiuni care țin de obligațiile secretariatului facultății sunt puse în sarcina cadrului didactic. Câteodată, chiar și activități firești pentru ocupantul unui post de curier sunt asumate de cadrul didactic sau de cercetător.

Apoi, cadrul didactic i se transferă atribuțiile departamentului de „promovare” a universității: deși se află într-o instituție publică care cuprinde departamente specializate,

⁴ Nu discut despre implicațiile juridice ale unor astfel de decizii de stânjenire a corespondenței, de violare a secretului corespondenței (nici un angajat administrativ al departamentului dedicat al UAIC nu are dreptul legal să citească mesaje destinate exclusiv cadrelor didactice; dacă cel care le „moderează” este cadru didactic, el nu are dreptul să cenzureze corespondența purtată de celelalte cadre didactice).

între care și cel de „propagare a imaginii” instituției, cadrul didactic este considerat responsabil – prin retorica acelorași decidenți – de activitatea de popularizare a universității, facultății, departamentului, specializării. Deși nu are nici cunoștințe de specialitate, nici date utile acestui demers, nici experiență în domeniu, cadrului didactic i se instilează ideea că fără acțiunea sa universitatea va avea de suferit, că lipsa lui de acțiune înseamnă mai puțini studenți, adică finanțare diminuată. Fără cunoștințe și mijloace specifice, cadrul didactic se vede pus în situația de a persuadea și, uneori, de a demonstra rezultatele activității sale, aducând – nu rareori „de mână” – candidați pentru înscrierea la studii universitare. În timp ce departamentul universitar dedicat „promovării” universității se ocupă, habitual, cu propaganda care privește o singură persoană, rectorul instituției.

În cele din urmă, cadrul didactic și cercetătorul încep să se simtă – în urma unui repetat, tot mai agresiv discurs – responsabili și pentru situația financiară a instituției, care intern este legal lotul conducerii universității, iar extern al ministerului de resort, respectiv Guvernului României. Ironia este dublă. Mai întâi, decidenții din universități știu că un cadru didactic sau un cercetător nu are vreo obligație legală de acest fel, că nu are nici cunoștințe, nici mijloace necesare pentru a ameliora situația financiară a instituției, că modul de finanțare a universităților din România nu este decizia cadrelor didactice și nici rezultatul consultării lor. Apoi, angajatul începe să fie convins de noile sale obligații, inexistente în raport cu prevederile legale, deși este parte dintr-un corp de elită, cel academic. Desigur, conducerea universității nu obiectează ministerului atunci când învățământul public este subfinanțat, așa cum nici ministerul nu obiectează când conducerile universităților cheltuiesc după voie banul public alocat instituțiilor: impunitate în oglindă, autarhie de lege disprețuitoare.

Scutindu-se de exercitarea unora dintre atribuțiile legale, delegate pe nesimțite subordonaților, decidenții folosesc resursele publice destinate învățământului superior pentru a atinge scopuri străine acestuia. Sunt la mare preț finanțările, orice fel de finanțări, chiar și cele care duc în derizoriu ideea de universitate. În UAIC, scopul proclamat al conducerii pare a fi în ultima vreme obținerea avantajelor financiare, indiferent de sursa, destinația lor, de instituțiile care le intermediază, de rezultatele produse. Se uită că finanțarea este, în universități, întotdeauna un mijloc utilizat pentru exersarea vocației, nu un scop în sine. La fel, sunt create proceduri birocratice interne excesive, consumatoare de timp, efort și angajatoare: de personal. Cum personalul care nu face parte din corpul academic nu are, uneori, noțiunea tipului de instituție în care lucrează (fiind de multe ori angajat urmând criteriile neclare) și nici maniere adecvate acestuia, apar de multe ori evitabile, agasante incidente: mediul de lucru aduce suplimentare tensiuni.

Cu atâtea îndatoriri asumate, cadrul didactic cu greu mai percepe apartenența la o comunitate academică. Una dintre îndatoriri este afectată major, în asumarea sa: tot ce este

corelat didacticii devine de importanță minoră, deși este vorba despre un cadru didactic. Căci exigențe legale obligă un debutant, dacă dorește să înainteze în carieră, să alcătuiască un portofoliu de cercetare, și nu unul specific unui post didactic: urcarea pe scara gradelor didactice universitare înseamnă, înainte de toate, îndeplinirea unor standarde minimale specifice activității de cercetare. Iar modul în care se face aceasta în prezent induce o imagine aproximativă, birocratică, a ceea ce este cercetarea (prin selectarea, eventual întemeiată exclusiv pe listele de „realizări” ale celor care au propus criteriile, a unora dintre standardele minimale posibile într-un domeniu dat): și cercetătorul științific aflat în universitate își asumă, profesional, riscul deturnării, deformării. Pericolul este mare: ne putem întreba câtă libertate, fără de care propagarea științei nu este posibilă, mai au colegii care își croiesc drumul academic orientându-se exclusiv după ultima ediție a hartei standardelor minimale pentru ocuparea posturilor în învățământul superior, cele aprobate ministerial.

Local, în UAIC de pildă, diluarea ori compromiterea ideii de cercetare este evidentă și în discursul oficial despre aceasta. În Regulamentul UAIC al cercetării științifice aprobat de Senatul UAIC în anul 2019 sintagma „grant de cercetare” nu există. Se vorbește, cu importante consecințe pentru colegii mai tineri, care se acomodează cu cele academice, doar despre „fonduri atrase pentru cercetare prin competiții naționale, internaționale și prin contracte cu terți”. Așadar, nu mai avem „granturi de cercetare”, ci „fonduri pentru cercetare” în UAIC: prepoziția trimite spre orice element, chiar și adjuvant, eventual neesențial, al cercetării, iar schimbarea substantivului – „grant” nu este, evident, sinonim cu „fonduri” – indică desigur o „abordare flexibilă”. La fel, instituțiile care acordă „finanțările” sunt oarecare (inclusiv „terți”, care nu organizează competiții), nu cele dedicate încurajării, finanțării cercetării. Iar aceasta într-un regulament al cercetării. Un alt exemplu de resemantizare a termenului „cercetare”: o clădire reabilitată a UAIC este adesea decretată ca fiind – în lipsa oricărei dotări specifice – „stațiune de cercetare și practică studențească”. Când semnificația termenului „cercetare” se pierde, tocmai într-o instituție care are drept vocație propagarea științei inclusiv prin cercetare științifică, ne aflăm într-un impas evident.

Cu o normă săptămânală de 16 ore fizice didactice (similară aceleia a angajaților din instituții din învățământul preuniversitar), câteodată în fața unor grupe de seminar supradimensionate, cu venituri mai degrabă insignifiante (dacă este să le raportăm fie și la veniturile colegilor din universitate), asistentul universitar din UAIC dorește promovarea în carieră, accesarea la următoarea treaptă pe scara academică, care aduce cu sine ușurarea

sarcinii didactice (normă didactică săptămânală diminuată) și venituri superioare.⁵ Iar odată promovată în gradul academic secvent, cadrul didactic nu uită că următoarea promovare depinde tot de ceea ce este cuantificabil ca „rezultat al cercetării”, așa cum este acesta codificat de o comisie națională sau de senatul universitar. Așa se face că didactica devine, pentru un cadru didactic titular, tocmai partea cea mai puțin răsplătitoare, motivantă a carierei. Ceea ce are importante consecințe, nu doar pentru instituție.

2.1.3 *DIVIDE ET IMPERA!*

Se lansează, urmând regulilor acțiunii politice, numeroase narațiuni justificative ale discriminărilor între diverse colective din universitate și din facultăți, urmărindu-se de fiecare dată delimitarea unei majorități favorizate (ori măcar convinse că este favorizată), utile în diverse demersuri. Lecția dintâi a politicianismului este astfel aplicată într-un mediu al prezumatei excelențe, al egalilor prin vocație. Cea mai populară diviziune este cea care distinge între facultăți (ori departamente) „viabile financiar” și cele care nu sunt „viabile”. Ea se întemeiază pe evidența sensibilă și valorifică egoul angajaților, de neevitat într-o universitate. Evident, numărul de studenți înmatriculați la o specializare sau alta nu este determinat de excelența (sau lipsa acesteia) cadrelor didactice: în România, dacă privim universitățile, prestigiul acestora este cel care atrage, mai mult sau mai puțin, candidații la studii universitare, în lipsa unor realizări de excepție (premiu Nobel, Abel, medalii Fields etc.) ale angajaților instituțiilor de învățământ superior. Nu s-a întâmplat încă, în România, ca membrii unui departament, ai unei facultăți care administrează specializări de succes în privința numărului de studenți înmatriculați să considere că acesta este meritul lor și să procedeze în consecință, demisionând și construind apoi o instituție bazată pe prestigiul corpului ei didactic. Desigur, aceste lucruri sunt cunoscute de conducerea universităților autohtone (care dețin, suplimentar, informații despre factori care au determinat alegerea candidaților la studii universitare, fie și prin fișa de înscriere completată de orice candidat), dar aceasta nu le împiedică să practice discursul care, fără teme, împarte corpul academic în „buni” și „răi”: în ultimii 20 de ani, aceasta a fost narațiunea dominantă în UAIC, chiar și – în ultima vreme – prin denunțarea acesteia.

Important, ceea ce a fost inițial un simplu truc utilizat de decidenți în abordarea „politică” a comunității universitare ajunge să fie sancționat legal. Căci legea recent

⁵ Ultimii ani au adus în UAIC modificarea semnificativă a metodologiei de scoatere la concurs a posturilor didactice. Procesul este declanșat în cerc restrâns, decizia este luată de consiliul departamentului (nu mai este prevăzut nici un vot, fie și consultativ, la nivelul departamentului; în unele departamente nici măcar nu se anunță decizia): se mizează pe fidelizarea celui care – cel mai frecvent – fructifică decizia și, în aceeași măsură, pe condiționarea celorlalți colegi din departament. Contează scriptic, procedural, doar un referat pe care directorul departamentului îl alcătuiește, alături de hotărârea consiliului departamentului.

promulgată a învățământului superior se face ecou al acestei diviziuni, indicând că normarea în domeniul didactic se face, printre altele, în funcție de „dimensiunea formațiilor de studiu” (v. Legea nr. 199 din 2023, a învățământului superior, art. 211, alin. 20). Este ca și cum o activitate didactică susținută în fața unui amfiteatru arhiplin s-ar realiza folosind în același timp mai multe voci ale profesorului sau mai multe prezentări vizuale derulate simultan. Mențiunea din lege este reflectare a ceea ce a fost propagat, oral, vreme de decenii: cantitatea devine calitate.

În UAIC s-a încercat, în ultimii ani, evidențierea celor care – iarăși minoritari – nu ar fi contribuit suficient la bunăstarea financiară a instituției prin fructificarea rezultatelor efortului de cercetare într-o modalitate dictată de ministerul de resort. Desigur, această „mustrare” s-a făcut fără ca decidenții care au pus în practică strategia de umilire să se obosească să explice cum sunt distribuite resursele în instituție, care sunt privilegiile acordate intern și pe ce temeuri, ce semnifică indicatorii dictați de minister, cum au fost aceștia stabiliți. Căci indicatorii, propuși de diverse comisii și decizi de ministerul de resort – fără predictibilitatea necesară unei obiective, echitabile distribuirii a fondurilor publice – pentru a finanța, din perspectiva rezultatelor cercetării, instituțiile de învățământ superior nu reflectă, în integralitatea lui, efortul depus de cadrele didactice și cercetătorii din universități. Ironia face ca uneori nici măcar datele parțiale privitoare la rezultatele activității de cercetare a cadrelor didactice și cercetătorilor, colectate din universități în urmarea unui ordin ministerial (raportare după criteriile propuse de Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior – acronim secvent: CNFÎS), să nu fie folosite, cum impune legislația, pentru a modula finanțarea instituțiilor de învățământ superior din România: „interese superioare” duc în inutil procedurile de raportare, către minister, a unor rezultate ale activității științifice a cadrelor didactice și a cercetătorilor. Dar nici o conducere de universitate autohtonă nu obiectează întemeiat în privința încălcării, de către minister, a legislației curente, în această speță a obligației de a finanța urmând celor mai recente date raportate de universități.

Respectarea legii devine opțională pentru cei care conduc: în interiorul universității, aproape nimeni nu mai găsește răgaz să vadă dacă cele petrecute sunt în conformitate cu legea sau nu, iar în afara universității rețelele diverse se străduiesc să asigure (inclusiv la nivel de minister) imunitatea, impunitatea decidenților. Chiar și în aceste condiții favorizante, conducerea UAIC a fost avertizată în ultimii ani că nu respectă legea: nu doar procesele pe care le-a pierdut, cele inițiate de angajați cărora le-au fost încălcate drepturile, este dovadă, ci și repetatele decizii publicate ale Consiliului de Etică și Management Universitar, organism consultativ al ministerului de resort care are, printre altele, atribuția de a constata nerespectarea legislației curente de către universități (a se vedea Hotărârea nr. 40 din 25 iulie 2018, în care UAIC este atenționată că nu respectă legea, dar și Hotărârea nr. 1 din 31 mai 2023, în care Consiliul „admite sesizarea cu privire la încălcarea” mai

multor prevederi legale de către UAIC). Să ne amintim că în octombrie 2018 ministerul de resort a avizat negativ, din rațiuni de nelegalitate, Carta universitară votată de Senatul UAIC: cel care a aprobat adresa ministerială care a comunicat această decizie a fost un apropiat al rectorului de atunci al UAIC.

Clientelismul este cauză și consecință a modalității curente de selecție a decidenților: din 2022 până în 2024 au funcționat în UAIC 7 prorectori, deși Carta UAIC în vigoare în intervalul 2019-2024 prevedea că trebuie respectată „proportia de un prorector la minimum 4.000 de studenți”, iar numărul total al studenților UAIC în 2022 nu depășea numărul de 26.000.⁶ Apoi, este evident – consultând documentele de tip „Transparența veniturilor salariale” emise de UAIC, accesibile publicului – că în septembrie 2017 existau 74 de funcții de conducere ocupate în domeniile didactic și cercetare, iar în septembrie 2023 numărul acestora era de 113. Așadar, procentajul funcțiilor de conducere ocupate în UAIC, în cele două domenii, este de 153% în septembrie 2023, în raport cu situația din septembrie 2017. Altfel, oferirea posibilității de a participa la proiecte asumate exclusiv instituțional de UAIC (adică printr-o unică cerere de finanțare, depusă de instituție), în condiții (aproape) necompetitive pentru UAIC, în lipsa unor reglementări interne care să asigure egalitatea de șanse – în vederea recrutării cadrelor didactice responsabile de proiect – și în lipsa urmării principiului egalității de șanse, este încă o modalitate de a clienteliza personalul, de a-l condiționa: se oferă ca privilegiu ceea ce este un drept al salariatului. Așa se întâmplă, de exemplu, în cazul finanțărilor primite de UAIC din Fondul de Dezvoltare Instituțională, ori în cazul schemei ROSE, ori a variilor proiecte finanțate din bugetul UE pentru care UAIC poate depune cereri doar instituțional (să nu uităm: aproape orice poate fi împachetat în UAIC ca „fonduri pentru cercetare!”): nu știm nimic despre inițierea procedurilor interne privitoare la acestea, despre criteriile utilizate în selectarea „managerilor”, a personalului implicat. În ultimii ani, în UAIC inițiativa depunerii unei cereri de finanțare în domeniul cercetării (granturi obținute prin competiție de un membru al comunității: a fost eliminată, de actuala conducere, posibilitatea ca terți să se afilieze UAIC și să depună secvent cereri de finanțare, practică existentă în alte universități prestigioase autohtone) trebuie aprobată preliminar de conducerea executivă a UAIC, care avizează inclusiv echipa de proiect, uneori decidenții intervenind pentru a o

⁶ Informația privitoare la numărul de studenți este oferită în Anexa I la Raportul CNFÎS, document public, pentru anul 2022; în rapoartele anuale privitoare la starea UAIC prezentate în ultimii ani nu este oferit, de obicei, numărul total de studenți înmatriculați de universitate. Desigur, există persoane care sunt dispuse a număra cei 25.262 de studenți până se ajunge la numărul minim acoperitor, rezultat din prescripția Cartei UAIC, de 28.000 de studenți, astfel încât să fie justificată existența, din anul 2022, a 7 prorectori în UAIC. Numai că nu putem număra, pristanlesc, de două ori studenții, confundând calitatea de cursant (în cazul urmării cursurilor modulului psihopedagogic, de exemplu; cei care urmează cursuri în universitate au și alte titlaturi, după lege: „cursanți”, „cercetători postdoctorali”) cu cea de student, definită explicit în lege: „persoana admisă la un program de studii universitare de licență, masterat sau doctorat are calitatea de student” (definiția este valabilă, fiind cuprinsă în lege, încă din anul 2011: legea nouă, intrată în vigoare în septembrie 2023, adaugă inexistența, încă, în universități categorie a celor care urmează studii universitare de „scurtă durată”).

modula în conformitate cu propriile interese: o altă modalitate de exersare a condiționării și clientelizării.

Tehnicilor de clientelizare și condiționare li se adaugă și promulgarea, spre beneficiul decidenților, a unor excepții de la obligațiile impuse colegilor din didactic și cercetare, excepții consemnate în metodologii și regulamente. La fel, unele drepturi devin privilegii. Spre exemplificare – acest text este citit în contextul alegerilor academice –, legea nu indică vreo restricție, vreo condiție de îndeplinit, pentru o candidatură a membrilor corpului academic în cazul alegerilor pentru structurile și funcțiile de conducere din universități. Însă metodologia UAIC aplicabilă alegerilor, valabilă curent, precizează că „[î]n structurile și funcțiile de conducere pot fi alese persoane ... care au făcut dovada, în activitatea anterioară, de aptitudini manageriale sau de reprezentare, după caz” (art. 8, alin. 2; frazare identică poate fi găsită doar în metodologia UAIC dedicată alegerilor din 2020, la același art. 8, alin. 2).⁷

Așadar, din 2020 avem două clase distincte în UAIC. De o parte sunt cei care au dreptul de a alege și a fi aleși, adică cei care au deținut, anterior amintitului an, mandat sau funcție, care să facă posibilă evidențierea „aptitudinilor” cerute de metodologia UAIC specifică. De cealaltă parte, cei care au doar dreptul de a alege, adică cei care nu au exercitat, până în anul menționat, vreun mandat sau nu au îndeplinit vreo funcție.⁸ Desigur, această situație pare a reflecta, în mediul academic, proiectul autohton tacit al ultimilor ani, cel al imobilismului, în care actualii decidenți par a fi decis, în disprețul oricărei reguli, că orice s-a obținut deja reprezintă un „bun câștigat” la care persoană,

⁷ Simplu spus, dacă nu ai deținut vreo funcție de conducere sau de reprezentare (care să dea la iveală „aptitudinile” cerute de metodologia UAIC: este discutabil cum ai putea avea respectivele „aptitudini” fără a deține un mandat) până în 2020, când stipulația a apărut pentru întâia oară în metodologia UAIC specifică, nu poți candida. Iar dacă, anterior anului 2020, ai deținut vreun mandat de reprezentare sau ai ocupat vreo funcție de conducere, trebuie să faci dovada „aptitudinilor manageriale sau de reprezentare”, orice ar însemna aceasta („aptitudini de reprezentare”, sintagmă căznică în limba română, arată mai degrabă limitele celor care normează alegerile în UAIC). Mai mult, nu sunt indicate dovezile care ar putea susține existența „aptitudinilor”: nici Senatul UAIC, nici consiliile facultăților din componența universității nu publică procese-verbale ale propriilor ședințe, iar o procedură de aflare a gradului de satisfacție resimțit de cei reprezentați nu este aplicată în UAIC. Rezultă că nu este clar care ar fi temeiul pentru o astfel de evaluare în cazul celor care ocupă poziții de reprezentare. În plus, atribuția de evaluare a existenței „aptitudinilor” nu este alocată metodologic nici unei structuri legale, după cum tipul de procedură de urmat în cazul evaluării „aptitudinilor” nu este indicat. Caracterul discreționar al „evaluării” este astfel evident.

⁸ Este flagrantă discriminarea unor colegi, prin care se încalcă vădit legea: cei intrați în UAIC după anul 2020 nu ar avea, în conformitate cu cele stipulate în metodologiile specifice ale UAIC, nici o șansă să ocupe legal, în urma alegerilor universitare, vreo funcție de conducere, să dețină vreun mandat de reprezentare, de vreme ce, nefiind membri ai comunității universitare până în 2020, nu au putut deține funcții de conducere sau mandate de reprezentare. Iar dacă, împotriva prevederilor legale, se întâmplă ca un mandat să fie atribuit prin alegeri fără a îndeplini condiția pusă de metodologia UAIC încă din 2020, deținerea unei funcții sau a unui mandat este percepută de cei care au gândit această metodologie ca vulnerabilitate a celui ales, indiferent dacă cel care exercită mandatul este conștient de aceasta (învățând astfel axioma celor puternici, că legea pentru cei nevolnici este) sau nu.

familie, grup nu mai pot renunța: „a avea” și „a nu avea” nu mai sunt accidente ori accesorii, ci destine. Individuale, dar și de grup.

Revenind la discuția despre universitate, discriminările produc negative consecințe, din multiple perspective: nu este vorba doar de jocul „închis” practicat în cazul alegerilor universitare, de neîncrederea în forțele proprii a celor care primesc excepții de la obligațiile curente și privilegii, de solidaritatea în cele proaste, ci și de modularea unui comportament acomodant, supus. Conformismul, supunerea la autoritate sunt potențate prin astfel de practici. Or, suntem astfel în pericol să pierdem nu doar libertatea, care dă posibilitatea cunoașterii, ci și demnitatea.

Studentii sunt minimal implicați în viața cetății care este universitatea: nu este stimulat sentimentul de apartenență, nu sunt încurajate inițiativele juvenile cu ecou comunitar. Desigur, fiecare universitate cultivă anumite asociații studențești, oferind preferențial finanțări, granturi, chiar locuri de muncă, alte diverse avantaje conducătorilor acestora. Astfel, unii reprezentanți ai studenților sunt îndemnați de instituție să privească mai degrabă la interesele proprii decât la cele ale studenților pe care îi reprezintă, urmând astfel un model deja patentat: foști conducători ai asociațiilor studențești sunt angajați în universități, ba chiar în ministerul de resort, uneori ocupând funcții de conducere.

Angajații din domeniul auxiliar și administrativ creează, de multe ori, impresia că reprezintă esențialul academic. Lipsa de normare a posturilor, arbitrariul scoaterii la concurs a posturilor ori al avansărilor, numărul excedentar (documentele oficiale ministeriale arată că, în medie, personalul academic din universitățile autohtone este majoritar numeric într-o instituție de învățământ superior, raportul dintre această categorie și restul personalului apropiindu-se de raportul 60% – 40% în universitățile private, ceea ce arată că obligațiile legale ale unei universități pot fi îndeplinite și de un număr mai mic de angajați în serviciile auxiliare și administrative; în privința numărului angajaților cu contract pe durată nedeterminată, cei din domeniul academic, din UAIC sunt strict minoritari în instituție, constituind cca 40% din personal) izbesc orice observator. Există aparent o minoritate, în acest tip de personal, care își asumă conștiincios obligațiile profesionale, de pe urma căreia profită majoritatea administrativă.

2.1.4 UN VOT PENTRU SCHIMBARE?

Desigur, soluția multor neajunsuri ar putea veni din schimbarea decidenților din universități prin intermediul alegerilor desfășurate la nivel de instituție, ceea ce ar putea duce la schimbări benefice. Însă în condiții ca cele expuse mai sus, sunt puține șanse reale de schimbare. De cele mai multe ori, un vot exprimat nu instituie fireasca legătură între cel reprezentat și decident, nu instituie un „contract” între părți, în care consultarea,

conversația sunt firești. Votul este perceput frecvent, de ambele părți, ca predare în mâinile cuiva, ca un soi de „boierie electivă”. Nu ne stabilim, prin vot, reprezentanții, ci stăpânii pentru următorii ani.

Apoi, doar câteva universități au luat decizia de a limita numărul de mandate care pot fi exercitate de membrii comunității (de obicei, acestea se referă exclusiv la deținătorii funcției de rector). În lipsa vreunei măsuri care să limiteze numărul de mandate posibil a fi exercitate de membrii comunității academice, în orice tip de alegere universitară – care este asumată de obicei în cheie politicianistă, clientelară – prima șansă într-o procedură electorală o are deținătorul funcției, al mandatului: rectorul fiecărei universități a numit direct zeci de persoane în funcții de conducere. Indirect, alte zeci, dacă nu sute de persoane cu drept de vot își datorează privilegiile, statutul, resursele aparte aceluiasi rector. Clientelismul îi oferă astfel unui rector care dorește să fie reales un avantaj comparativ față de orice alt candidat. La fel, un membru al senatului universitar sau al consiliului facultății care optează să candideze pentru un nou mandat, are – prin efectul apartenenței la cel puțin o rețea, cea vizibilă, a membrilor forurilor de conducere – avantajul susținerii colegilor care sunt, și ei, membri ai structurii de conducere și doresc reînnoirea mandatului. Sunt astfel garantate, de obicei, câteva zeci de voturi favorabile, care asigură un avantaj comparativ în raport cu un candidat care nu face parte din aceeași rețea vizibilă (votul dat secvent, în cazul mandatelor de senator, de către întreaga comunitate academică garantează, prin procedura curent folosită, realegerea: în 2020 și în 2024, cca 60% dintre membrii Senatului UAIC și-au reînnoit mandatele, ceea ce este remarcabil dacă ne gândim că în procentajul diferență de 40% intră și foștii senatori care nu au mai avut legal dreptul să candideze sau care nu au mai dorit aceasta).

Câteodată însă decidenții nu sunt mulțumiți de avantajul comparativ pe care îl au în orice competiție care presupune alegeri. Câteodată clientelizarea pare să nu fi atins gradul optim. Câteodată condiționarea nu se arată a fi suficient de puternică. Și, oricum, avem de-a face cu oameni, care pot greși, chiar și în cazul alegerilor universitare. Poate au aflat că alții au primit nu doar promisiuni (este sezonul acestora, așa cum a fost și în urmă cu 4 ani, cu 8 ani). Poate au aflat că alții primesc mai mult sau mai multe: nu fiecare a primit o casă a UAIC spre veșnică ocupare, nu fiecare a primit într-un singur an calendaristic trei directorate în UAIC, nu fiecare a primit un automobil al universității spre folosire, nu fiecare și-a angajat doar o rudă în instituție, nu fiecare are doar un birou individual sau două în UAIC. Pentru cei care își doresc controlul absolut fiind stăpâniți de frică, esențial este ca procesul de votare și cele secvente acestuia să fie strict controlate. Iar controlul înseamnă, în acest caz, plasarea în autoritatea electorală, cea care anunță câștigătorul alegerilor, a unor persoane a căror fidelitate este garantată.

Așa se face că în UAIC procesul de alegere pentru funcțiile și structurile de conducere la nivel de universitate are note aparte în ultimii ani, dacă privim componența

autorității electorale supreme din universitate. În 2020, spre exemplificare, BEC al UAIC, propus de rectorul instituției, aprobat de senatul universitar și în exercițiu la data alegerilor la nivel de universitate, a fost alcătuit, cu o singură excepție, din colegi de departament (implicit de facultate) ai rectorului și ai unor prorectori în funcție: prorectorii din mandatul 2016-2020 primiseră anterior, public, din partea rectorului de atunci al UAIC promisiunea că vor fi menținuți în „echipă” în aceleași poziții dacă rectorul va fi reales. În BEC al UAIC constituit în cazul alegerilor din anul 2024, majoritatea membrilor este oferită de doar 2 facultăți din cele 15 ale universității (este vorba despre cele 2 facultăți care au dat rectorii instituției în ultimii 24 de ani), ceea ce contravine evident principiului reprezentativității menționat în metodologia-cadru privitoare la alegerile universitare.

Și în 2020, și în 2024, BEC al UAIC a lucrat fără să lase, pentru publicul larg sau în comunitatea academică, vreo urmă a deciziilor, hotărârilor luate: cu excepția unor documente impuse explicit prin dispoziții legale ca având caracter public, nu a fost publicat nici un document emis de acest for în exercitarea atribuțiilor. Nu am văzut hotărârile luate de acesta, cele obligatorii: *e.g.*, deciziile de desemnare, în 2019 și în 2023, a președintelui BEC al UAIC. Nu sunt cunoscute deciziile luate de BEC al UAIC în exercitarea atribuțiilor proprii indicate în metodologia specifică: *e.g.*, deciziile BEC al UAIC din 2020 și din 2024 privitoare la modul în care este organizat centrul unic de votare – personal implicat, proceduri (nu membrii BEC al UAIC sunt cei care administrează procedura propriu-zisă de votare, ci alte persoane, erorile survenite eventual în acest proces neputând fi atribuite clar cuiva și nici măcar constatate ca atare, în lipsa vreunui document emis și publicat de BEC al UAIC, acesta din urmă fiind astfel exonerat de responsabilitatea pentru ele). În fine, nu sunt cunoscute deciziile pe care BEC al UAIC le-a luat dincolo de ceea ce prevede ca atribuție metodologia relevantă: *e.g.*, decizia din 2020 prin care BEC al UAIC a decis data de 5 martie 2020 ca dată a întâlnirii de prezentare a programelor manageriale depuse de candidații la funcția de rector. La fel, nu este clar dacă votul dat pentru alegerea membrilor Senatului și a rectorului UAIC a avut și are caracteristica egalității: lipsa oricărui document al BEC al UAIC care să lămurească această omisiune aparent voluntară din metodologia UAIC face să planeze neclarități⁹. Observarea

⁹ Metodologia UAIC utilizată în curenta sesiune de alegeri precizează că rectorul este desemnat prin vot „universal, direct și secret” (art. 24). În aceeași chestiune, legea în vigoare se exprimă identic. În fapt, există un singur loc în legea domenală curentă, nr. 199 din 2023, în care votul este indicat, în procedura de alegeri, ca fiind „egal”, aceasta întâmplându-se în cazul selectării studenților reprezentanți în Consiliul Studiilor Universitare de Doctorat (abreviat secvent: CSUD). Pe de altă parte, metodologia UAIC privitoare la alegeri, valabilă curent, adaugă caracterul „egal” al votului, lângă cele menționate de lege, în cazul alegerii directorului de departament, a membrilor consiliului departamentului (*v.* art. 12, alin. 2), a membrilor consiliului facultății (*v.* art. 16, alin. 4). Merită menționat că metodologia-cadru privitoare la alegerile universitare valabilă în prezent, cea aprobată de minister în 2023, urmează legea atunci când menționează caracterul „egal” al votului, menționându-l așadar doar în cazul selectării studenților reprezentanți în CSUD. Prin urmare, metodologia UAIC privitoare la alegeri valabilă curent adaugă la documentele supraordonate legal caracterul „egal” al votului în cazul forurilor de conducere și funcțiilor la nivelul departamentului și facultății, însă îl omite în cazul votului dat pentru alegerea senatului și a rectorului.

procesului alegerilor universitare (de către oricine, inclusiv de către eventuali reprezentanți ai ministerului de resort), indicată mai nou în documente ministeriale ca legal posibilă, este în fapt imposibilă atunci când nu se cunosc normele, inclusiv cele decise de BEC al UAIC: în lipsa cunoașterii reperelor legale, a procedurilor adoptate prin deciziile, hotărârile BEC al UAIC, nu poți ști dacă ceea ce observi este legal sau nu.

Președintele BEC al UAIC, și în 2020, și în 2024, a fost doctorand al rectorului în exercițiu al UAIC, și totodată consilier personal al aceluiași rector, în vremea în care acesta a ocupat funcția de ministru în Guvernul României. În 2020 BEC al UAIC, compus din șapte persoane, a numărat peste 26.000 de voturi exprimate pentru atribuirea mandatelor de senator în mai puțin de șapte ore (după mărturia președintelui BEC al UAIC, care a menționat în februarie 2020 că numărarea voturilor și centralizarea rezultatelor a durat mai puțin de șapte ore), ceea ce ar însemna ca în mai puțin de o secundă toți membrii BEC al UAIC au verificat un vot exprimat, consemnându-l. Această durată, de mai puțin de o secundă, a fost calculată considerându-se că în cele șapte ore membrii BEC al UAIC nu au făcut vreo pauză, nu au îndeplinit nici o altă atribuție legală. Tot în 2020, cu ocazia alegerilor pentru funcția de rector, la UAIC s-a înregistrat o premieră: 17% din voturile exprimate au fost considerate nule, cele 101 voturi socotite nule depășind diferența de voturi primite de către cei doi candidați indicată de BEC al UAIC.¹⁰

Desigur, au fost făcute public, în UAIC, propuneri pentru a asigura transparența alegerilor academice, încercând totodată diminuarea subiectivității BEC al UAIC. Și în 2020, și în 2023, s-a făcut propunerea de a face transparentă pe cât posibil această activitate desfășurată în universitate. Căci este exigență înscrisă în lege: „cel mai înalt grad de

¹⁰ Anul 2020 este unic în privința realizărilor și pentru președintele, și pentru vicepreședintele BEC al UAIC din același an, 2020: cel dintâi primește un directorat la extensia din Bălți a UAIC (nu e singurul director de extensie UAIC acolo), precum și alte două directorate (primul în cazul unui proiect instituțional UAIC finanțat din Fondul de Dezvoltare Instituțională, cel de-al doilea în cazul unui proiect POCU – denumit START.EXE – finanțat așadar de Fondul Social European și asumat tot instituțional de UAIC). Respectând ordinea, vicepreședintele BEC al UAIC primește și el ceva: funcția de „manager adjunct” al ultimului proiect menționat. În termeni simpli, aceasta înseamnă că veniturile UAIC au ajuns, pentru președintele BEC al UAIC – un lector universitar –, la circa 200.000 lei anual (v. informația predată de acesta în declarațiile de avere). Trebuie menționat că înainte de anul 2020 cele două persoane evocate nu au primit vreun astfel de directorat din partea conducerii UAIC. Cum anii 2019 și 2020 nu par să fi fost marcați de vreo realizare cărturărească, academică remarcabilă pentru cele două persoane (documentele publice relevante nu dau mărturie despre aceasta), și cum funcțiile menționate nu au fost obținute în urma vreunui concurs, vreunei selecții anunțate public de conducerea executivă a universității, ci prin desemnare (neexplicată comunității) a rectorului instituției, rămâne ca fiecare să numească realizarea de excepție grație căreia au survenit multiplele numiri în funcții de conducere în mirabilul an 2020, în cazul acestor persoane. Oricum 3 directorate care au debutat într-un singur an, 2020, reprezintă o performanță pe care nimeni altcineva nu a realizat-o în UAIC. Ordinul ministrului educației (acronim secvent: OM) nr. 6.227 din 5 septembrie 2023, sub imperiul căruia se desfășoară prezentele alegeri universitare (în care și-a anunțat candidatura și rectorul UAIC declarat câștigător al alegerilor din 2020), menționează că senatul universitar are atribuția de a desemna un BEC „ca organism imparțial” (art. 17, alin. 1). Rămâne să ne gândim, în circumstanțele tocmai indicate, ce ar însemna un organism „părtinitor” dacă cel votat de Senatul UAIC este, în conformitate cu prevederile legale, unul „imparțial”.

transparență” este cerință legală, iar asumarea răspunderii publice de către o universitate, contrapondere la autonomia garantată instituției, obligă la „transparența tuturor deciziilor și activităților sale”.

Cea mai simplă și elegantă soluție este transmiterea audio-video în direct a procedurilor nesecrete din ziua votării, urmând ca după deschiderea urnelor să se scaneze toate buletinele de vot, precum și listele de prezență la vot (operațiunea este necesară pentru a afla procentajul prezenței la vot), nefiind desigur publicată informația privitoare la datele personale, rezultatul astfel obținut fiind comunicat colegilor din UAIC. Propunerea nu a fost luată în considerare până acum, deși ea nu ar putea denuda nimic nepermis, nimic ilegal dacă procesul electoral s-ar desfășura în limitele prevederilor legale.

Consider că BEC al UAIC, dacă este o instanță imparțială și nu desconsideră cele prevăzute de lege, are obligația de a face transparente, pe cât posibil, activitățile din ziua votării: nu împiedică cu nimic desfășurarea acesteia dacă se va transmite în direct, din Sala Senatului UAIC, cu ajutorul tehnicii supraabundente în UAIC, orice procedură nesecretă de vot, scanându-se după încheierea votării toate buletinele de vot utilizate, rezultatul acestei activități fiind transmis membrilor comunității academice dimpreună cu listele de prezență la vot, în forma care să asigure respectarea normelor privitoare la protecția datelor personale. Desigur, se va spune că există altă soluție pentru garantarea corectitudinii procesului, care este și menționată în metodologia curentă UAIC privitoare la alegeri. Însă posibilitatea delegării unui singur observator, de către un candidat, la alegeri nu este doar inutilă, câtă vreme nu au fost făcute publice deciziile, hotărârile BEC al UAIC, ci și nepractică: o singură persoană nu poate observa un proces electoral care începe dimineața la ora 7:00, cu verificarea urnelor de vot și a buletinelor de vot, și se încheie aproape de miezul nopții, odată cu semnarea procesului-verbal în care se consemnează rezultatele votului, și nici nu poate vedea, simultan, ceea ce se întâmplă în diverse locuri ale Sălii Senatului în timpul procesului de votare¹¹. Nici membrii BEC al

¹¹ În plus, procedura de numărare a voturilor date pentru alegerea rectorului UAIC – indicată, prin excepție, explicit în metodologia UAIC curentă privitoare la alegeri, la art. 26, alin. 5: nici un alt tip de alegere nu se bucură de această explicitare – este una specială. Astfel, în conformitate cu aceasta, președintele BEC al UAIC citește, cu voce tare, opțiunea exprimată pe fiecare buletin de vot, arătându-l celor prezenți, și o singură persoană, alt membru al BEC al UAIC, are dreptul să consemneze acea opțiune pe un „formular tipizat elaborat de Biroul electoral”, cel din urmă fiind asistat de cel puțin un alt membru al BEC. Este important de menționat că nu se indică în metodologie posibilitatea multiplei consemnări a rezultatelor de către membrii BEC al UAIC, ori a unei numărări paralele efectuate de observator, și nici posibilitatea solicitării unei renumărări, ori a unei simple verificări, de către BEC al UAIC, a rezultatului consemnat în „formularul tipizat” (se prezumă astfel imposibilitatea vreunei greșeli, ceea ce este curios, neindicându-se vreun remediu pentru potențialele erori). Așa se face că o „eroare” de consemnare – favorizată de faptul că unicul observator al alegerilor nu își poate distribui atenția, pentru câteva ore de seară, după ce a fost prezumtiv prezent în sala de vot începând cu zorii aceleiași zile, atât spre buletinele de vot, cât și spre „formularul tipizat” – are toate șansele să rămână, incontestată și incontestabilă, în documentele oficiale, în lipsa înregistrării audio-video a procedurii, cu focalizare pe cele două procese semnificative din timpul numărării voturilor exprimate.

UAIC nu sunt prezenți, cu toții, în sala de vot pe tot parcursul votării: există momente când doar unul dintre aceștia se află în sala în care are loc votarea.

Dacă avansul tehnologic al vremii din urmă nu va fi exploatat pentru a spori transparența procesului, în conformitate cu exigențele legale, ne va rămâne să credem și că acel *panopticum* la care decidenții doresc să reducă universitatea este gândit să nu servească întreaga comunitate academică.¹²

¹² Evident, există și neconformități care pot duce, *in extremis*, la „minarea legală” a întregului proces al alegerilor universitare din UAIC în anul 2024. În continuare, doar un exemplu. Prin Hotărârea Senatului (acronim secvent: HS) UAIC nr. 34 din 25 mai 2023 au fost nominalizați membrii BEC al UAIC „responsabil cu organizarea și desfășurarea Referendumului pentru alegerea modalității de desemnare a Rectorului pentru mandatul 2024-2028”. Valabilă la acel moment, OM nr. 3.751 din 2015, prin care s-a aprobat metodologia-cadru privitoare la procesul de stabilire și alegere a structurilor și funcțiilor de conducere în universități, indica la art. 20, alin. 4: „La prima ședință, membrii desemnați în biroul electoral al universității aleg din rândul lor, prin vot secret, președintele biroului electoral al universității și adjunctul acestuia”. În conformitate cu această prevedere, a fost ulterior aleasă conducerea BEC al UAIC, a fost organizat referendumul privitor la modalitatea de desemnare a rectorului UAIC. Prin HS UAIC nr. 4 din 16 noiembrie 2023, în urma intrării în vigoare a noii legi sectoriale, a învățământului superior, s-a hotărât „revalidarea Biroului Electoral Central” al UAIC care va avea atribuții în perioada 2024-2029. Or, HS UAIC nr. 4 din 16 noiembrie 2023 a procedat nu la „desemnare”, singura modalitate indicată de OM nr. 6.227 din 5 septembrie 2023, în vigoare în noiembrie 2023, adică la data aprobării HS indicate în prezentul enunț, ci la „revalidare”, competență care nu îi este oferită senatului universitar de metodologia-cadru aprobată de minister. Altfel, BEC al UAIC aprobat prin HS nr. 34 din 25 mai 2023 are indicată drept unică responsabilitate „organizarea și desfășurarea Referendumului pentru alegerea modalității de desemnare a Rectorului pentru mandatul 2024-2028” (ceea ce este și firesc, neputându-se cunoaște în mai 2023 care va fi opțiunea comunității academice în privința modului de desemnare a rectorului, alegere care a fost evidentă abia în iulie 2023 în UAIC, deci BEC al UAIC nu putea avea încă din mai 2023 responsabilitatea organizării alegerilor pentru funcția de rector al UAIC): calitatea persoanelor desemnate a încetat odată cu finalizarea procedurii referendumului. Presupunând că „revalidarea” BEC al UAIC responsabil pentru „organizarea și desfășurarea Referendumului” ar fi fost legal posibilă, responsabilitatea acestuia ar fi trebuit să fie cea indicată în HS nr. 34 din 25 mai 2023, adică „organizarea și desfășurarea Referendumului pentru alegerea modalității de desemnare a Rectorului pentru mandatul 2024-2028” (o situație similară celei prezentate aici a existat la o altă universitate publică din România: controlul efectuat în ianuarie 2024 de ministerul de resort la respectiva universitate a constatat nelegalitatea constituirii printr-o faptică „revalidare” a unui BEC universitar – în cazul UAIC termenul apare ca atare în HS nr. 4 din 16 noiembrie 2023, simplificând mult lucrurile; pentru detalii, v. paginile 19 și 20 ale Raportului alcătuit de Direcția Generală Juridică și Control, Direcția Control, a Ministerului Educației cu numărul 81/DC/R/22.01.2024, disponibil publicului în copie electronică; este important de menționat că a fost luată, pe baza acestui raport, decizia, concretizată prin ordin de ministru, de a nu confirma ca rector persoana indicată de BEC al respectivei universități drept câștigătoare a alegerilor pentru funcția de rector). Iarăși, trecând peste observațiile anterioare și presupunând că „revalidarea” BEC al UAIC ar fi fost permisă de legislație, fiind posibilă schimbarea responsabilității acestuia (adică s-ar fi putut trece de la organizarea referendumului la organizarea alegerilor universitare ușor, ca după o toamnă), ea nu putea duce decât la reduplicarea HS nr. 34 din 25 mai 2023, care indică exclusiv identitatea persoanelor, nu și funcția – asumată ulterior – de acestea în BEC al UAIC. Or, în HS UAIC nr. 4 din 16 noiembrie 2023 s-au menționat explicit și deținătorii funcțiilor de conducere din BEC al UAIC, președintele, respectiv vicepreședintele. Însă în conformitate cu OM nr. 6.227 din 5 septembrie 2023, act legal aplicabil la data emiterii HS tocmai menționate, prin care s-a aprobat metodologia-cadru privitoare la procesul de stabilire și alegere a structurilor și funcțiilor de conducere în universități, senatul universitar are doar atribuția de a desemna BEC al universității (v. art. 17, alin. 1), precizându-se ulterior, în același articol, la alineatul 4, că „[I]n prima ședință, membrii desemnați în biroul electoral al instituției de învățământ superior aleg din rândul lor, prin vot secret, președintele biroului electoral al instituției de învățământ superior și adjunctul acestuia”. Rezultă că, fie și la o lectură caritabilă a celor întâmplare, neținând cont că procedura de „revalidare” nu este indicată în metodologia-cadru, aprobată de minister, privitoare la alegeri, Senatul UAIC și-a depășit atribuțiile specificate în metodologia-cadru ministerială privitoare la alegeri, uzurpând o atribuție a BEC prin indicarea nominală a președintelui și vicepreședintelui BEC al UAIC (evocarea, în favoarea procedurii urmate de conducerea UAIC, a prevederilor OM nr. 6.027 din august 2023, care permit ca, până la elaborarea metodologiilor emise pe baza legii învățământului superior intrate în vigoare în septembrie 2023, să se aplice dispozițiile aflate în vigoare la data de 1 septembrie 2023, cele întemeiate pe dispozițiile Legii educației naționale din 2011, este inutilă: ambele metodologii-cadru privitoare la alegerile universitare care au fost în vigoare în ultimii 10 ani stipulează că alegerea președintelui BEC al unei universități este făcută de chiar membrii BEC; altfel, OM nr. 6.227 din 2023, care reglementează prin metodologie-cadru organizarea alegerilor universitare, a fost emis în temeiul noii legi – nr. 199 din 2023, a învățământului superior – la data de 5 septembrie 2023, deci anterior emiterii HS UAIC nr. 4 din 16 noiembrie 2023).

2.2 FINANȚAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

Subfinanțarea învățământului public este o constantă în România actuală, acordându-se în ultimii ani fiscali circa o treime din bugetul minim obligatoriu prin lege. În decembrie 2022, prin votarea Legii bugetului de stat, a fost stabilit un nou record negativ: alocarea, pentru anul 2023, a unui procentaj de 2,1% din PIB dedicat „educației naționale”, mai mic decât oricare alt buget dedicat învățământului în anteriorii 32 de ani, procentaj care a „întrecut” alocarea acordată învățământului în memorabilul an 1989, de 2,2% din PIB. În anul 2024, obligația de a aloca 15% din bugetul general consolidat a fost încălcată de guvern (discursul guvernamental oficial, până în 2024, se centra pe ideea că bugetul minim acordat prin lege învățământului nu ar trebui raportat la PIB, ci la bugetul general consolidat), ca și cum prevederea legală care dictează în prezent quantumul minim al bugetului specific nu ar fi neechivocă, necondiționată. Evident, o astfel de finanțare are repercusiuni asupra întregului sistem, care are astfel garantate condițiile livrării unui „subprodus” educațional.

Subfinanțării i se adaugă caracterul discreționar al distribuției fondurilor, la nivel național. Căci în România resursele publice sunt frecvent drenate clientelar, astfel construindu-se la vedere – adesea sub pretextul unor competiții ori concursuri, care au rolul de a face uitate obligațiile constituționale de asigurare a unor drepturi egale tuturor cetățenilor României, oriunde s-ar afla aceștia pe teritoriul țării – decalajele de dezvoltare economică, socială, culturală, educațională între provinciile istorice ale țării, cu toate primejdiile care decurg de aici.

Raportat la standardul puterii de cumpărare, există un decalaj evident între regiunea de Nord-Est, în care se află UAIC, și alte regiuni ale țării: produsul intern brut pe cap de locuitor este de patru ori mai mare în regiunea București-Ilfov și de două ori mai mare în regiunea Vest decât în regiunea de Nord-Est. La fel, rata sărăciei în provincia unde se află plasată geografic universitatea noastră este, de obicei, cea mai mare din România: dacă excludem municipiul Iași, județele care se constituie tradițional în bazin de recrutare pentru UAIC (Botoșani, Iași, Neamț, Vaslui) sunt un pol constant al sărăciei, la nivelul României, procentajul persoanelor afectate de sărăcie fiind de 10 ori mai mare decât în București și de 2 ori mai mare decât în regiunile aflate în Transilvania (ecartul mărindu-se în timp). Aceasta se întâmplă și ca urmare a deciziilor statului de a neglija partea din provincia istorică a Moldovei aflată între granițele actuale ale României: aceasta este, de pildă, singura care nu are încă nici o autostradă funcțională, singura în care guvernul nu investește în modernizarea infrastructurii de transport feroviar (situația generată de conflictul curent din vecinătatea estică a României demonstrează nu doar lipsa cronică a gândirii strategice în privința dezvoltării rețelelor de transport în țara noastră, ci și incapacitatea de a oferi soluții la probleme evidente, presante). Evident, nivelul veniturilor

este mai mic în regiunea de Nord-Est a României, ceea ce are influență, printre altele, asupra atractivității studiilor universitare (inclusiv în UAIC), asupra deciziei studenților de a continua sau nu studiile.

Programele guvernamentale care și-au propus reducerea abandonului școlar sau academic au eșuat, fenomenul manifestându-se mai viguros după aplicarea acestora. Nu au fost luate în considerare, în proiectarea și desfășurarea acestora, diferențele între diversele regiuni ale României: veniturile mici generalizate din unele arii ale țării ar fi solicitat o finanțare specială, un format special al programelor acolo unde abandonul motivat financiar este mai pronunțat, de vreme ce, în diverse regiuni ale României, disparitățile de venit sunt mult mai mari decât disparitățile costului vieții. Astfel, au fost cheltuite sume impresionante cu rezultate îndoielnice: rata abandonului continuă să crească după decenii de punere în practică a unor „programe de reducere a abandonului” care au consumat miliarde de euro. Un program cu potențial impact semnificativ (mai ales în mediile acut defavorizate), care să ofere elevilor și studenților, gratuit, una sau două mese calde zilnic, nu a fost finanțat național, fondurile îndreptându-se predilect spre „experți”, achiziții diverse, ceea ce a dus la ratarea țintei propuse (pare că același program, al imobilismului social, este pus în practică și în cazul de față: de vreme ce „a avea” și „a nu avea” trebuie asumate ca predestinate, până și fondurile proclamat destinate sporirii șanselor de ascensiune socială prin intermediul educației au fost consumate, prin chiar conceptul pus în practică sub un nobil pretext, de cei cărora nu le erau destinate, de rețelele dominante din varii sectoare). Abandonul școlar pronunțat are printre efecte și situația curentă a admiterii ca student în universitățile din România: cohorte diminuate de la an la an intenționează să urmeze studii universitare (cu semnificative consecințe asupra statisticilor care indică procentajul populației din România care urmează studii la nivel superior) și pentru faptul că numărul potențialilor studenți este drastic diminuat de abandonul școlar.

Pentru învățământul superior din România, caracterul discreționar al distribuirii fondurilor dedicate universităților este evident în segmentele semnificative ale bugetului unei universități, secțiunea „venituri”. Partea cea mai consistentă (așa numita „finanțare de bază”, alocație bugetară *per capita*, în funcție de numărul de studenți, de domeniul de studiu, de nivelul acestuia, la care se adaugă granturile doctorale) se face după un sistem de echivalări (coeficienți) stabilit într-o vreme în care instituțiile academice autohtone lipsite de vocație comprehensivă (*i.e.* de tip medical, politehnic, agronomic, artistic: titulatura acestora le indică unilateralitatea disciplinară, domেনială) aveau mari dificultăți în administrare. Ceea ce a dus – din solidaritate universitară – la coeficienți generoși pentru acestea. Deceniile complicate pentru instituțiile de tip non-comprehensiv au trecut, însă coeficienții au rămas neschimbați, deși costurile reale ale școlarizării în diversele tipuri de instituții, pentru diverse specializări, sunt cunoscute de ministerul de resort:

UAIC este defavorizată acut, primind – ca universitate cu vocație comprehensivă – pentru majoritatea domeniilor de studii coeficientul minim, deci finanțare *per capita* minimă.

Finanțarea suplimentară acordată universităților (care se face după criterii și standarde de calitate, inclusiv în privința rezultatelor cercetării științifice) este și ea decisă mai degrabă arbitrar, defavorizând, spre exemplificare, majoritatea domeniilor care se regăsesc într-o universitate cu vocație comprehensivă ca UAIC (nu sunt luate în considerare în cazul indicatorului IC 2 decât marginal și arbitrar contribuții specifice domeniilor umaniste, de aflat doar într-o astfel de universitate).

O altă componentă a finanțării instituționale este Fondul de Dezvoltare Instituțională, accesarea acestuia fiind facilă de către UAIC (Legea nr. 1 din 2011 menționa că el este accesibil doar „celor mai performante instituții din fiecare categorie”, unele tipuri de finanțare – de exemplu, cea destinată grădinilor botanice universitare, puțin numeroase în România – avantajând suplimentar universitatea noastră). Rata generală de succes a cererilor de finanțare depuse în competiție începând cu anul 2016 a fost de 85%-95% anual, UAIC având ani la rând rată de succes de 100%. Accesarea acestui fond a prilejuit, în lipsa oricăror reglementări interne UAIC privitoare la selecția directorului de proiect, a membrilor proiectului în cazul fondurilor accesibile instituțional, o accentuare a clientelismului lăuntric UAIC, conducerea executivă decizând arbitrar nominalizarea personalului implicat în aceste proiecte. Pentru corecta înțelegere a situației, trebuie amintit că nu fosta conducere a UAIC a fost gratificată cu fonduri: UAIC, ca întreg, a obținut prin competiție, valorificând meritele comunității academice, finanțări. Încă o dată, un drept al membrilor comunității academice a fost transformat astfel în privilegiu, acordat suveran de conducerea executivă a UAIC.

O situație aparte prezintă alocarea anuală a stipendiilor din ultima componentă a finanțării instituționale, cea din Fondul pentru Situații Speciale. Acesta înseamnă 1,5% din totalul finanțării instituționale acordate anual universităților publice din România, ceea ce este aproape de media fondurilor bugetare puse la dispoziția unei universități publice, într-un an, în România. Este cu adevărat un fond „special”: este la dispoziția ministrului, neexistând competiții pentru accesarea acestuia, și nici măcar criterii pentru a evalua cererile de finanțare venite din partea universităților. Singura formalitate de îndeplinit de către conducerea unei universități din România este să solicite fonduri pentru realizarea unor activități specificate în ordinul de ministru care reglementează folosirea Fondului. Unele dintre activitățile prescrise în documentul legal sunt punctuale (organizarea unor conferințe de interes național, simpozioane, asigurarea fondurilor necesare pentru studenții care participă la conferințe internaționale etc.), altele vizează internaționalizarea, cofinanțarea proiectelor care au în vedere consolidarea rețelelor universitare europene, sprijinul pentru asigurarea sustenabilității proiectelor de cercetare ale universității (există și alte tipuri de activități potențial finanțabile). În 2021 și 2022 (singurii ani pentru care

ministerul de resort a publicat rapoarte oficiale, de unde datele care urmează sunt preluate), peste jumătate din fonduri au fost consumate de 4, respectiv 5 universități. UAIC se plasează, în clasamentul – în ordine descrescătoare – al celor care au obținut finanțare, în urma solicitărilor, din Fondul pentru Situații Speciale pe locul 10 în anul 2021 și pe locul 24 în anul 2022 (între cele cca 40 de universități care au solicitat finanțare). În 2021, în raport cu instituția de învățământ superior care a primit cele mai multe fonduri (Universitatea din București), UAIC a primit prin solicitări de finanțare doar cca 20%, din care a reușit să cheltuiască alți cca 20%. În 2022, în raport cu instituția de învățământ superior care a primit cele mai multe fonduri (Universitatea de Vest din Timișoara), UAIC a primit prin solicitări de finanțare doar cca 3%, cheltuind integral fondurile. În cei doi ani menționați, UAIC a depus în total 3 cereri de finanțare; în aceiași ani, Universitatea Politehnică din București a depus 51 de cereri, iar Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava a depus 25 de cereri. Aceasta spune multe despre presupusa influență pe care conducerea UAIC din mandatele anterioare a avut-o la nivelul ministerului în chestiuni financiare, dar și despre capacitatea instituțională a universității noastre.

Prin legea nou intrată în vigoare, a învățământului superior, decidenții dau impresia că imită ceea ce se întâmplă de multă vreme în comunitatea academică occidentală, instituind un program de privilegieri financiară a unor domenii de studiu. Acest „Program național de sprijinire a învățării științelor exacte, a ingineriei și a matematicii” nu este, desigur, occidentalul STEM (sau STEAM). Mai întâi, programul autohton nu include „științele” și „artele”, ci doar un număr limitat de științe: „științele exacte”. Apoi, acestea din urmă sunt discriminate, în raport cu „științele ingineresti”. Căci cele din urmă sunt menționate generic, fără vreo specificare ulterioară a numelor acestora, în vreme ce „științele exacte” privilegiate legal sunt doar cele specificate în lege: fizică, chimie, biologie și biochimie. În raport cu științele ingineresti, acestea sunt numeric minoritate, iar numărul de studenți în „științe exacte” este infim dacă îl raportăm la cel al „științelor ingineresti”. Apoi, singura obligație legală pe care și-o asumă clar, în lege, statul român este să finanțeze privilegiat doar o componentă a secțiunii „venituri” a bugetului unei universități: costului standard pentru fondul de burse și protecție socială ale studenților din aceste domenii „i se aplică un coeficient de 33% [sic]” (foarte probabil, procentajul indicat înseamnă o mărire). Iarăși, sunt privilegiate instituțiile de tip politehnic, care vor primi finanțare suplimentară pentru toți studenții, în vreme ce alte universități nu vor primi nimic în plus (cele dedicate artelor) sau foarte puțin în plus (universitățile cu vocație comprehensivă, cele de științe medicale).

Indiciu al caracterului discreționar al acordării finanțărilor publice în sistemul academic din România este și existența unei universități (dintre cele 49 publice și manifest nemilitarizate) care primește an de an, singură, circa 10% din finanțarea instituțională, de la bugetul de stat, acordată tuturor universităților publice din România (în universitatea

respectivă aflăm, tradițional, circa 1.100 cadre didactice titulare și 26.000 studenți bugetați, distribuiți în 15 facultăți). O privire grăbită aruncată organigramelor arată că aceeași universitate este suprarепresentată în funcții ministeriale, în diverse comisii, consilii și comitete asociate ministerului de resort.

Apoi, cronicul buget simbolic al cercetării din România – care ar fi în principiu o altă sursă de venituri pentru o universitate autohtonă – este noncompetitiv în cea mai mare parte a lui: din el, pe lângă susținerea institutelor naționale de cercetare-dezvoltare, sunt gratificate în mod automat marile proiecte de cercetare, decise centralizat (nici unul nu este plasat în Moldova), fără explicitarea criteriilor care le-au privilegiat, fără evidențierea rațiunilor academice pentru care acestea au fost alese spre finanțare (aceste proiecte au consumat enorm – în anumiți ani până la o treime din bugetul național al cercetării –, dar încă nu reușesc să producă pe măsură). În fine, pentru ca restul competitiv (pentru care se organizează competiții de proiecte) din bugetul public al cercetării să nu fie vizibil, în dimensiunile sale (este anual de sub 0,08% din PIB, uneori fiind plasat sub 0,05%), publicului interesat, decidenții utilizează diverse strategii. Cea mai evidentă: sesiunile de finanțare nu sunt predictibile (nu în fiecare an financiar sunt deschise competiții în cadrul programelor administrate de Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării – acronim secvent: UEFÎSCDI – și finanțate din bugetul de stat). Apoi, se impun restricții în cascadă în accesarea fondurilor: sistemul autohton de evaluare instituie de obicei în evaluarea proiectelor atât un prag minimal – cuantificabil în anumite rezultate ale cercetării științifice obținute de solicitantul finanțării –, cât și o evaluare ulterioară a cererii de finanțare. Doar astfel rata de succes a competițiilor ajunge să fie de 10%-20%, comparabilă cu cea a European Research Council ori a Research Executive Agency, care nu utilizează însă sistemul „dublei bariere” în evaluarea proiectelor.¹³

¹³ Discriminarea, arbitrarul domnesc și dacă observăm cum sunt distribuite domeniul fondurile pentru cercetare, cele obținute prin competiție în România: cele 5 facultăți umaniste din totalul celor 15 ale UAIC, acoperă un singur domeniu din cele 11, 12 ori 13 structurate ocazional de Consiliul Național al Cercetării Științifice (acronim secvent: CNCS) în vederea finanțării cercetării prin competiții (bugetul unei competiții este egal distribuit între domenii). Aceasta este în evident contrast cu faptul că, până în prezent, cele mai multe granturi European Research Council acordate cercetătorilor din instituțiile din România sunt tocmai din domeniul științelor umaniste. Dintr-o altă perspectivă, standardele minimale decise de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare – acronim secvent: CNATDCU – (evidente în OM nr. 6.129 din 2016) pentru conferirea titlurilor superioare didactice și de cercetare cer ca specialiștii în disciplinele umaniste să fi deținut poziții în echipe finanțate prin granturi/proiecte de cercetare/științifice: filologia, filosofia, istoria și teologia concurează toate într-un singur domeniu din cele 11, 12 sau 13 structurate în vederea finanțării de CNCS. În același timp, 3 din aceleași domenii structurate de CNCS (acestea sunt discipline cu amplitudine similară celor tocmai menționate) oferă finanțări fără ca, pentru specialiștii acestora, să existe vreo condiție impusă CNATDCU, în cazul standardelor minimale pentru ocuparea unei poziții didactice sau de cercetare, privitoare la deținerea anterioară de poziții în echipe de cercetare finanțate prin granturi. Și CNATDCU, și CNCS sunt comisii consultative ale aceluiași minister, însă par a fi insule, posesiuni care nu comunică reciproc: altă disfuncție a birocrăției autohtone.

În privința distribuției geografice a granturilor de cercetare acordate din bugetul de stat prin intermediul UEFÎSCDI, o hartă (evidență odinioară pe pagina principală a site-ului instituției amintite sub titlul „Harta interactivă a instituțiilor implicate în proiecte finanțate (versiune beta)”) arată că partea vestică a provinciei istorice Moldova (cea din componența actuală a statului român) a reușit în mod constant să subperformeze în raport cu un singur județ dintr-o altă provincie istorică a țării. În logica administrativă curentă a României, aceasta se corelează cu subreprezentarea Moldovei în ministerele responsabile, în diversele comisii de specialitate care decid, printre altele, în privința loturilor de experți utilizați în evaluare, aceștia din urmă adesea corelați, mai mult sau mai puțin subtil, instituțiilor care primesc finanțare. Este astfel iarăși evidentă o corelație puternică între subreprezentare și subfinanțare (respectiv suprareprezentare și suprafinanțare).

Același caracter discreționar al distribuirii fondurilor poate fi observat și la nivelul UAIC. Căci în universitatea noastră se păstrează – urmând ultimul document publicat pe site-ul electronic al universității, cel din septembrie 2023, privitor la transparența salarială – un raport de 10:1 între cele mai mari venituri și cele mai mici venituri UAIC obținute de salariații corpului academic. Trebuie însă menționat că nu pot fi cunoscute cu ajutorul documentului amintit toate veniturile preluate din UAIC de unii angajați ai instituției. Spre exemplificare, veniturile provenite din ocuparea unor funcții în organigrama fundațiilor UAIC nu sunt cuprinse acolo, la fel sumele plătite de UAIC pe baza unor contracte diverse, cum ar fi cele generate de participarea în comisiile de admitere – singurul efort depus de un decident fiind, în mod obișnuit într-o asemenea situație, semnarea listelor finale, plata pentru această semnătură fiind, de obicei, egală cu un salariu de bază corespunzător funcției de conducere.

Doar 34 dintre cei 113 ocupanți ai unor funcții de conducere în domeniile didactic și cercetare nu aveau gradație de merit în septembrie 2023, data purtată de ultimul document de tip „Transparența veniturilor salariale” făcut public de UAIC, din care au rezultat datele prezentate în acest paragraf: 70% dintre deținătorii de funcții de conducere primeau la acea dată gradație de merit. Gradația de merit, în acest caz, variază – cu o singură excepție – între 3.000 și 4.100 lei, ceea ce înseamnă, în medie, mai mult decât salariul de bază minim în plată în decursul anului 2023 (reamintesc că în aceeași perioadă, la începutul anului 2023, au fost scoase la concurs de către UAIC mai multe posturi de asistent de cercetare, salariul de bază de încadrare fiind de 3.000 lei, ceea ce reprezenta la acea dată salariul de bază minim pe țară garantat în plată, plătit în principiu persoanelor necalificate). În contrapartidă, numărul asistenților universitari și al asistenților de cercetare (în număr de 115) care primeau în septembrie 2023 gradație de merit în UAIC era 0 (zero). Desigur, nu va surprinde pe nimeni că în Senatul UAIC, acolo unde se decid regulile în privința acordării gradațiilor de merit, se afla același număr de asistenți universitari și de asistenți de cercetare: 0 (zero).

2.3 LEGIFERAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

În 2023 a intrat în vigoare o lege a învățământului superior. Legea este, în cea mai mare parte, preluare servilă a prevederilor legale din legislația anterioară. Este curios, în aceste condiții, că s-a decis propagarea unui discurs guvernamental public insistent despre construcția atentă, migăloasă, vreme de ani, a acesteia. Caracterul improvizat al legii, precum și lipsa de busolă a decidenților pot fi observate într-o premieră: este pentru întâia oară când, chiar de către guvernul și ministrul care au propus-o, legea domenală publicată în Monitorul Oficial este modificată înainte de intrarea ei în vigoare.

Nu este dificil de observat cine din comunitatea academică a avut de câștigat prin intrarea în vigoare a noii legi. Cadrele didactice au pierdut drepturi prin noua lege: numărul de zile de concediu de odihnă menționat în lege scade semnificativ, modalitatea de alcătuire a normelor universitare nu este clar indicată în lege, devenind legal posibilă mărirea obligațiilor didactice și de cercetare.

Doar un exemplu aici. Pentru universitățile autohtone care asumă ca misiune atât educația, cât și cercetarea (fie ea și avansată: în urma exercițiului ministerial din 2011, UAIC a fost considerată „universitate de cercetare avansată și educație”), devine obligatorie – prin legea în vigoare din 3 septembrie 2023 – cuprinderea unei norme de cercetare în norma universitară a cadrelor didactice. Aceasta include următoarele activități: „a) activități de cercetare științifică specifică domeniului de specializare; b) activități specifice pentru depunerea de granturi în competiții interne, naționale și internaționale sau în colaborare cu mediul privat; c) activități de transfer tehnologic și științific; d) activități de publicare a rezultatelor obținute în urma cercetării științifice/didactice” (art. 211, alin. 3, din Legea nr. 199 din 2023, a învățământului superior). Aceleași activități sunt incluse, integral și exclusiv, în normele posturilor de cercetare din universități: normele cercetătorilor, începând cu 3 septembrie 2023, ar trebui să cuprindă doar activitățile de mai sus, indicate de lege.

Însă unele din cele menționate în Legea învățământului superior ca obligatorii sunt imposibile într-un mediu academic normal: activitățile „de publicare” nu pot fi în norma universitară a vreunui cadru didactic (sau a unui cercetător) pentru că nu este în puterea autorului unui text științific să decidă publicarea acestuia, cu excepția situațiilor în care se publică în afara rigurilor academice (atribuțiile unui generic post de cercetare sau didactic în universitate nu pot cuprinde „activități de publicare” a operelor unor terți, posibil a fi interpretate ca acoperind prevederea legală discutată, pentru că obligații de tip editorial ar putea fi activități de cercetare doar în domeniul umanist, în situații particulare). Totodată,

confuzia dezvăluie un concept mecanicist, naiv, al publicării rezultatelor cercetării, obligându-ne să intuim lipsa orizontului intelectual, academic al celor care au decis astfel de obligații legale.

La fel, legea menționează obligațiile activității pentru „depunerea de granturi [sic]”. Sintagma este inedită în formularistica universitară¹⁴: se pare că ar fi vizată activitatea de depunere a unor cereri de finanțare în vederea obținerii unor granturi (altfel, urmând literal frazarea din lege, salariații ar trebui să depună „granturi”, ceea ce ar fi inovație în legislația mondială privitoare la cercetare; apoi, accepând cele anterioare, nu se știe cum, cui și în ce scop ar trebui depuse „granturile”). Dacă obligativitatea se referă la depunerea unor cereri de finanțare în vederea obținerii granturilor de cercetare, ea este bizară într-un sistem academic în care – în principal din cauza subfinanțării – nu există predictibilitate în privința inițierii competițiilor naționale prin care se finanțează cercetarea, în care practica depunerii cererilor de finanțare în străinătate nu este încurajată decât verbal (există dificultăți autohtone în perceperea mizelor curente ale cercetării, a progresului de ultimă oră într-un anumit câmp științific, în cunoașterea stadiului actual al cercetării, în construirea unei cariere savante – împiedicată local de subfinanțare, birocratizare, lipsa fondurilor dedicate care să încurajeze aprofundarea temelor de cercetare, accesul la baze de date, laboratoare sau biblioteci specializate: ratarea celor tocmai amintite condamnă de obicei orice încercare de obținere a finanțării din partea unei instituții externe care sprijină cercetarea). Desigur, frazarea legii, tocmai pentru că este deficientă, lasă loc interpretării generoase: nu se precizează că granturile sunt „de cercetare”, după cum nu se indică tipul de finanțator (la limită, orice entitate ar putea oferi astfel „granturi”). Secvența finală din aceeași literă b) a textului legal citat anterior pare a fi și ea deficientă: „în colaborare cu mediul privat” nu poate fi corelat în context decât cu sintagma precedentă „depunerea de granturi”, însă textul astfel rezultat nu are noimă (iarăși, nu e clar unde se „depun” granturile, cu ce scop).

Analiza unui text legal, la nivel literal, într-un „program managerial” poate părea excesivă, însă când pasajul întemeiază obligații inedite pentru toate cadrele didactice, din universitățile care își asumă ca misiune și cercetarea, merită o atenție aparte. La fel, pentru că secvența citată se constituie în unic format al obligațiilor legale ale unui cercetător angajat într-o universitate, ea trebuie citită cu luare-aminte.

¹⁴ Întregul pasaj legal citat pare a fi redactat foarte neglijent: întâlnim la punctul d) tocmai reproduș din lege sintagma „cercetare ... didactică”. Aceasta nu apare niciunde altundeva în lege, așadar nu este definită în cuprinsul legii, având astfel un referent neclar: în Legea nr. 199 din 2023, a învățământului superior, termenul „cercetare” apare de obicei solitar sau în conjuncție cu adjectivul „științifică”. Astfel, într-o lege în care se face, printre altele, distincție între activitatea didactică și cea de cercetare, menționarea „cercetării didactice” poate duce la nepotrivite gânduri. La fel, sintagma „transfer ... științific”, de la litera c) a pasajului legal citat mai sus, nu este clară: legea o folosește doar în acest loc, așadar nu o definește nicăieri în cuprinsul acesteia, și nici nu este utilizată curent. Nu este nicidecum clar ce a avut în minte autorul acestui pasaj legal.

Includerea activităților menționate mai sus în norma zilnică (săptămânală, lunară) a unui angajat din didacticul universitar arată încă o dată confuzia care se face între cele două profesii, cea didactică și cea de cercetător (cele două sunt distinse în documentele care statuează „Clasificarea ocupațiilor din România”, precum și în documente echivalente la nivel european; Legea învățământului superior, în vigoare curent, pune în sarcina unui cercetător angajat al universității doar secțiunea normei de cercetare din norma universitară, pe când un cadru didactic care lucrează într-o universitate care asumă drept misiune și cercetarea are și norma de cercetare, și norma didactică incluse în norma universitară, remunerația fiind similară dacă citim legislația aplicabilă: din ianuarie 2024, un cercetător științific grad I are salariul de bază brut de 9.741, iar salariul de bază brut al unui profesor universitar este plasat între 7.819 și 13.388 lei, cele două funcții fiind considerate echivalente prin lege). Desigur, decidenții universităților autohtone nu au semnalat public anomalia privitoare la normare, și nici măcar nu au comunicat angajaților obligațiile impuse de noua lege domenială. Prin urmare, nu știm ce se va întâmpla: nu există discuții în comunitățile universitare despre situația prezentată, așa încât nu există în prezent reacții, nemulțumiri, eventual litigii.

Studentilor noua lege le-a adus, la început de an universitar, cheltuieli suplimentare (plata, în integralitate, a abonamentelor de călătorie cu mijloacele de transport în comun). Numărul de burse sociale acordate este mai mic, în condițiile în care subfinanțarea învățământului este ascunsă de un discurs oficial triumfalist despre legea care aduce „exceleța”.

Singurii care par a câștiga semnificativ de pe urma noii legi sunt decidenții, în special rectorii instituțiilor, care au posibilitatea reînnoirii mandatelor, expandate, cu mecanisme de protecție suplimentare în cazul comiterii unor abateri de la normele de bună conduită academică, abuzuri, ilegalități.

Desigur, și personalul auxiliar și administrativ pare a profita de pe urma noii legi a învățământului superior: este normată posibilitatea existenței mai multor directori-adjuncți administrativi ai universităților, apărând astfel – sancționate prin lege – noi posturi non-academice în organigrama instituțiilor. Însemnat este și ajutorul oferit de legea în vigoare celor care eliberează „acte de studii în alte condiții decât cele prevăzute prin prezenta lege”: deși calificată drept „infracțiune” de noua lege, pedeapsa pentru aceasta nu este precizată în legea învățământului superior (în pofida observației Consiliului Legislativ, care identificase deficiența în textul proiectului de lege și solicitase imperativ corijarea).

3. CONSECINȚE

Consecințe ale celor amintite mai sus? Generațiile de tineri școlarizați la nivel universitar se găsesc, de multe ori, în fața unor sarcini insurmontabile atunci când trebuie să dovedească competența certificată de o diplomă (sau de un parcurs academic). Devenim astfel necompetitivi în context național și european: lipsa unor testări de tip PISA aplicate studenților este suplinită de părerile publicului larg, ale angajatorilor, despre calitatea pregătirii absolvenților instituțiilor de învățământ superior din România. Complexitatea societății, a sarcinilor de lucru curente contrastează cu precaritatea, simplitatea pregătirii multor tineri care dețin diplomă universitară. Lipsa de interes pentru studiu, cultul unei singure valori (care este un simplu mijloc din perspectiva valorilor care susțin o universitate), inexistența deprinderilor de lucru intelectual, inapetența pentru efort specific fac tot mai dificilă transmiterea cunoașterii într-o universitate.

Ca universitate cu vocație comprehensivă, UAIC pregătește și personalul care va asigura exercitarea dreptului constituțional la învățatură de către cetățenii României. Scăderea generală a nivelului de pregătire (cadre didactice, elevi, studenți) este mascată, de obicei, prin scăderea standardelor la diverse evaluări și examene ori, abrupt, prin coruperea procesului de evaluare. Scăderea generală a nivelului de pregătire a elevilor este cauzată și de angajarea, în școli și licee, de personal precar pregătit (nu amintesc salarizarea, care pare să fi fost gândită ca garanție a precarității): merită menționat că mai mult de o treime din personalul didactic preuniversitar este în prezent absolvent al unor universități care au eliberat, manifest pentru orice doritor să privească atent, diplome contra cost (un moment de inflexiune, în această invazie a sistemului public de învățământ, a fost decizia politică – motivată de nemulțumirea clientelei care deținea diverse diplome universitare, neputincioasă în a le folosi – de a scoate din universități corectarea lucrărilor scrise la concursul de titularizare: inspectoratele școlare sunt vizibil mult mai politizate decât universitățile, prin urmare mai servile).

Personalul angajat în educație nu poate fi, în condițiile de mai sus, bine pregătit și motivat. Mai nou, pătrund în universitățile de tradiție ale României, ca angajați, persoane cu un parcurs educațional precar, legitimat adesea de instituții private autohtone (care au fost plasate de obicei în subsolul clasamentelor ministeriale de ierarhizare a domeniilor de studii). Evident, didactica și cercetarea rezultate nu pot fi decât formale, în foarte multe situații: statisticile oficiale, interne, se străduiesc să ne salveze de la înțelegerea realității, așa cum ierarhiile locale ne oferă posibilitatea de a ocupa locuri fruntașe. Căci tendința, în diverse clasamente internaționale, observabilă în cazul grupului de universități autohtone este de coborâre: în locul unei firești cercetări a conștiinței, inventăm clasamente locale, ministeriale, care să ne plaseze în locuri fruntașe, și care să ne aducă, dacă se poate, și

oarece profit¹⁵. Insignifianța, la nivel mondial, este transformată artistic în podium al câștigătorilor. Un nou sens, deloc măgulitor, este dat anticelor versuri care vorbesc despre desfătarea celor care adună pulbere în timpul alergării supreme: *sunt quos curriculo pulverem Olympicum collegisse iuvat*.

Evident, legăturile UAIC cu ceea ce constituie context ajung adesea să diminueze eficiența instituției. Așa cum s-a văzut, natura eterată a vocației universității nu salvează corpul instituțional academic de la contactul cu tot ceea ce este circumstanță: politică, socială, economică etc. Când însă contextul este grevat de inadecvare (nivel minim de receptivitate a decidenților, destructurare a corpului social, economie marcată de lipsa de înțelegere a actanților etc.), influența suportată de universitate este malignă, în lipsa vreunei reacții interne corective. Mai mult, menirea universității este uitată, universitatea devenind câmp de luptă pentru diferiți actanți – politici, economici, financiari – care încearcă să și-o aproprieze (în lipsa unui stat, fondator și finanțator al universităților publice, care să aibă o imagine clară a vocației, funcției, rolului instituțiilor de învățământ superior), ba chiar căutând să și-o anexeze, influențând-o în privința practicilor instituționale dominante (clientelare, netransparente, nesupuse legii). Similaritatea practicilor administrative nepotrivite, în universitate și în alte instituții publice autohtone, grevează instituția academică. Simbioza dintre universitate, pe de o parte, și politicul, administrativul, economicul autohton (uneori doar local: adesea este traficată prestigiul unei instituții seculare pentru nesemnificative avantaje materiale, în imediat), pe de altă

¹⁵ Discuția privitoare la clasamentele universitare a fost introdusă în mediul academic universitar autohton în primul deceniu al mileniului prezent, scopurile intromisiunii fiind diverse. Pentru unii, eventual coalizați în diverse formule, aceasta a fost „pana” împlântată elegant în blocul universitar din România, vizând integrarea unor „externi” în acesta pe temeiul unei activități exclusive de cercetare. Odată scopul atins, discursul despre poziția universităților autohtone în diverse clasamente internaționale a fost abandonat: merită remarcat că în prezent instituțiile autohtone sunt în evident declin, urmând acestor clasamente, însă nu mai există un discurs public care să solicite soluții. De către ministerul de resort, o vreme, chestiunea a fost utilizată ca instrument de intimidare: universitățile merită orice tratament umilitor pentru că ele nu există, de fapt, în clasamente internaționale. Desigur, au fost trecute cu vederea toate cele care împiedicau atingerea scopului, multe ținând tocmai de statul reprezentat în domeniu de minister (astringenta subfinanțare, sincopa tradițiilor academice autentice pentru decenii – România a fost în afara comunității științifice vestice pentru multă vreme, în afara colaborărilor științifice internaționale cu Occidentul, a schimburilor universitare internaționale, uneori chiar în afara circuitului ideilor exprimate în lucrări științifice, de vreme ce literatura de specialitate nu a mai fost achiziționată o vreme de universitățile din România –, dominarea politică a universităților pentru decenii). Din acea vreme practica identificării obligațiilor cadrului didactic cu cele ale cercetătorului științific prin formularea identică a standardelor minimale pentru ocuparea posturilor academice în universități, din acea vreme disprețul arătat tematicilor locale, neglijarea soluțiilor propuse unor probleme specifice, care ne afectează pe toți: rezultatele le resimțim astăzi. Pentru alții, poziția în diverse clasamente a fost utilizată ca slogan electoral: au fost câștigate alegeri universitare promițându-se victorii în clasamente. Desigur, când acestea s-au transformat în înfrângeri, magul universitar a indicat, cu mâna sa, vinovatul: chiar clasamentul academic internațional, care nu mai este cel invocat, de același mag, vreme de două decenii... Pentru UAIC, este evident că discursul despre exigența urcării în astfel de clasamente este inutil câtă vreme nu sunt luate decizii firești, minimale, pentru ameliorarea circumstanțelor în care se desfășoară activitatea membrilor comunității academice. Cu resurse nesemnificative, și acestea clientelar distribuite, cu libertate academică ciuntită, nu poți cultiva știința la nivel internațional.

parte, transformă inevitabil instituția noastră, și aduce cu sine riscuri. Acestor riscuri ar trebui să le găsească remediu un rector, dacă este să nu uităm vocația UAIC.

4. CE SE POATE FACE? REASUMAREA VOCAȚIEI

Universitatea este locul privilegiat al propagării cunoașterii înalte. Vocația instituției trebuie reamintită de fiecare dată când discutăm despre ce ne propunem să facem în următorii ani în UAIC.

În termeni simpli, asumarea vocației înseamnă ca fiecare membru al comunității academice să facă cele care îi sunt proprii. Iar pentru ca membrii corpului didactic și cercetătorii, precum și studenții să aibă posibilitatea de a împlini menirea universității, conducerea acesteia trebuie să își asume rolul propriu. În limitele date de legea curentă, desigur.

Un rector are, prin lege, trei competențe: este reprezentant legal al universității și realizează conducerea executivă a instituției, fiind și ordonatorul de credite al acesteia. Cum această din urmă competență este cumva reflectare, în plan financiar, a competenței de conducător executiv al universității, cele două competențe ale rectorului sunt dispuse, simplificând, spre exteriorul și spre interiorul instituției. În relație cu terții, rectorul este reprezentantul legal al instituției. Această competență este înțeleasă habitual ca una simplă: rectorul semnează documentele oficiale ale instituției, fiind fotografiat în diverse ipostaze oficiale (poate fi cel care primește oaspeții universității, parte a unui prezidiu oficial sau chiar element de recuzită în cazul unor ceremonii publice). Însă calitatea de reprezentant oficial al instituției înseamnă că rectorul reprezintă comunitatea academică, că este vocea acesteia în fața decidenților de orice fel, în fața publicului general (alegerea rectorului prin vot majoritar îl indică tocmai ca depozitar al unui mandat puternic). Acest fapt, asumarea calității de reprezentant oficial al comunității academice, se întâmplă rar: de obicei, rectorul universității este tăcut în raporturile cu superiorii, executând decizii ministeriale și convingând masa universitară de justetea acestora, atunci când nu o constrânge. Este însă obligația conducerii unei universități, în raport cu societatea și cu autoritățile, să indice ceea ce trebuie făcut pentru ca universitatea să rămână universitate. Nu servilismul față de superiori și aroganța față de subordonați ar trebui să caracterizeze conduita unui rector. Cele legale, obligatorii, precum și cele de bun-simț ar trebui susținute de orice conducere a unei universități, în exercitarea competențelor legale.

Voi prezenta în continuare unele din acțiunile care vor fi asumate de rectorul instituției. Mai întâi, în lumina unor principii care guvernează universitatea ca instituție

publică: transparența, legalitatea, consultarea și participarea la actul decizional. Apoi, vor fi prezentate câteva măsuri care vor fi puse în aplicare în privința carierei academice și a personalului auxiliar și administrativ, secțiuni aparte fiind dedicate studenților UAIC și acțiunii universității în comunitate. Măsuri în alte arii de acțiune, adunate sub titlul „*Varia*”, încheie partea dedicată acțiunii specific lăuntrice, *ad intra*, a rectorului. În final, vor fi expuse cele care se vor manifesta în afara instituției, *ad extra*, reflectare a legislației și a circumstanțelor curente.

4.1 AD INTRA

4.1.1. TRANSPARENȚA

În condițiile lipsei de transparență specifice instituțiilor din România, ale ignoranței generalizate – la nivelul angajaților – în privința celor care se întâmplă de fapt în universitate ca instituție, prima acțiune internă care va fi întreprinsă este cea de audit extern financiar și de personal la nivelul universității, filialelor și facultăților.

Rezultatele acțiunii de audit vor fi făcute publice; vor fi luate măsurile necesare în urma acestuia. Dacă auditul va constata că UAIC este în deficit financiar în cazul filialelor din Focșani și Botoșani, înființate în cursul mandatului 2020-2024, se va proceda la lichidarea acestora. Aceasta va însemna transferarea personalului angajat în cele două filiale la sediul din Iași al UAIC după ce ultima serie de studenți deja înmatriculați în cele două filiale își vor încheia studiile. Nu trebuie uitat că apariția celor două filiale nu a fost anunțată în nici un „program managerial” cu ocazia alegerilor din anul 2020. În plus, un decident politic județean a devoalat public, în ianuarie 2021, conținut al unei discuții anterioare cu rectorul de atunci al UAIC, în care acesta ar fi spus „De ce să nu ne gândim și la o Universitate a Unirii la Focșani?”, fiind aparent uitată obligația de loialitate față de instituția noastră, stipulată atât în Carta UAIC (care menționează, suplimentar, că obligația de fidelitate și obligația de neconcurență incumbă tuturor cadrelor didactice și cercetătorilor UAIC), cât și în Codul de Etică al UAIC.

Exigența legală a transparenței, se știe, nu este satisfăcută de instituțiile de învățământ superior autohtone: deși legea are cerințe maxime în această privință, în universitățile autohtone este habitual necunoscut, din documente oficiale, modul în care un ales al comunității își exercită mandatul. Aceasta pentru că nu sunt făcute publice procesele-verbale ale ședințelor forurilor de conducere: mulți dintre senatorii universitari doresc (și reușesc) să fie realeși în forul suprem decizional fără ca alegătorii să cunoască – altfel decât din povestiri transmise oral cu inevitabila doză de subiectivism – activitatea lor

în forul decizional al UAIC. În UAIC, accesul la procesul-verbal al unei ședințe a senatului universitar nu este posibil – spune un regulament aprobat tocmai de Senatul UAIC – decât după ce solicitantul demonstrează un interes. Se prezumă astfel că nu este interesul nici unui membru al comunității să cunoască activitatea reprezentanților pe care tocmai votul lui i-a trimis în senatul universității. Totodată, stipulația este în vădită contradicție cu caracterul public al instituției, finanțată din fonduri publice. La fel, nu sunt comunicate deciziile luate de conducerea executivă a universității. Procesele-verbale, care să cuprindă, integral, toate intervențiile participanților, ale ședințelor Senatului universitar și ale Consiliilor facultăților, precum și documentele care atestă modul în care fiecare participant a votat (atunci când votul nu este secret) vor fi făcute publice, în cel mult 15 zile de la data desfășurării acestora. Totodată, vor fi publicate toate procesele-verbale ale ședințelor de senat universitar desfășurate în ultimii 8 ani în UAIC. Apoi, toate deciziile luate de Consiliul de Administrație al UAIC vor fi făcute publice (inclusiv cele luate în ultimii 8 ani): suntem o instituție publică, ne finanțăm preponderent din bani publici, așadar suntem datori să comunicăm publicului deciziile noastre. De un tratament similar se vor bucura deciziile luate de organisme care nu sunt amintite în vreo lege (Biroul Executiv al Consiliului de Administrație al UAIC, Biroul Senatului UAIC, Birourile Consiliilor facultăților UAIC), dar care au funcționat în ultimii 8 ani în UAIC: toate deciziile luate trebuie făcute publice. Toate documentele publicate în formă electronică de conducerea UAIC, în urma exigenței transparentizării, vor fi în formate (variante) care să facă posibilă identificarea facilă a ocurențelor unui termen sau prelucrarea datelor cuprinse în acestea.

Nu sunt cunoscute – în disprețul aceluiași principiu legal al transparenței – de către comunitățile academice, în datele lor de inventar, toate bunurile aflate în proprietatea sau administrarea universităților. În cazul patrimoniului UAIC, atunci când există unele informații, situația este adesea neclară: în ultimii cincisprezece ani suprafața Grădinii Botanice din Iași, aflată în proprietatea UAIC, a fost diminuată cu zeci de hectare (numerele apar ca atare în documente oficiale emise de diverse instituții publice), fără să existe vreo explicație rezonabilă pentru aceasta. La fel, interesele universității par să nu fi fost apărate în mod corespunzător: nu au existat, din partea UAIC, recursuri la Înalta Curte de Casație și Justiție în procesele care au vizat diverse suprafețe din Grădina Botanică din Iași, nu au existat încercări de a populariza situația critică (se diminuează astfel suprafața unui bun de care se bucură nu doar membrii comunității academice, ci și publicul larg), nu s-a făcut nici un efort de a răscumpăra suprafețele ajunse în străină proprietate. În privința patrimoniului universității: voi dispune alcătuirea unei baze de date, accesibile angajaților UAIC, care să ofere informații relevante despre acesta.

Situația Grădinii Botanice din Iași va fi tratată cu atenție specială. Este necesară cunoașterea cauzelor diminuării suprafeței acesteia, diminuare confirmată și dacă alegem

să citim doar documente emise de conducerea UAIC. Totodată, trebuie aflate cauzele neglijenței manifeste a decidenților UAIC în privința celor menționate în diverse documente oficiale despre Grădina Botanică: spre exemplificare, Fișa spațiului verde nr. 580, parte din Registrul spațiilor verzi aprobat de Consiliul Local al Municipiului Iași în decembrie 2018, menționează că pe cca 255.000 mp – aria aflată în stânga drumeagului din interiorul Grădinii Botanice, cel care pleacă din cartierul Păcurari și ajunge la Mănăstirea Copou – are doar 40 arbori, ceea ce este contrazis de realitate. Deși această inadecvare a fost semnalată decidenților UAIC încă din 2021, nu s-a făcut nimic pentru a se rectifica informația din Fișa spațiului verde nr. 580, document opozabil în instanță în cazul unor proceduri judiciare de revendicare.

4.1.2 LEGALITATEA

Pentru că principiul legalității este esențial pentru orice instituție, va fi necesară consultarea ministerului de resort în vederea clarificării aspectelor disputate care țin de conformitatea la lege a procedurii de elaborare a Cartei UAIC aprobate de Senatul universitar în anul 2024 și în vigoare curent (aparente neregularități procedurale au existat și în cazul elaborării precedentei carte universitare a UAIC, valabile între 2019 și 2024, iar conducerea de atunci a universității nu a răspuns public obiecțiilor public făcute).¹⁶ La fel, ministerul de resort va fi consultat în vederea stabilirii valabilității curente a Regulamentului de organizare și funcționare a Senatului UAIC (document în vigoare din

¹⁶ În conformitate cu prevederile legii în vigoare, „Carta universitară se elaborează și se adoptă de către senatul universitar, numai după dezbateră în comunitatea universitară” (alin. 3 al art. 15 din Legea nr. 199 din 2023). Așadar, prerogativa elaborării cartei aparține exclusiv și integral senatului universitar. Or, preliminar aprobării de către Senatul UAIC a noii carte, acest senat a delegat o anume sarcină, prin votul unanim al celor prezenți, unei comisii extraordinare („Comisiei speciale a Senatului universitar, cu caracter temporar, pentru revizuirea și adaptarea Cartei Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, în raport cu legislația în vigoare și strategia proprie”), așa cum scrie în HS UAIC nr. 7 din 29 iunie 2023. Această sarcină, a „revizuirii și adaptării”, nu a „elaborării” unei noi carte (singura prevăzută ca posibilă de lege ca prealabilă adoptării), a fost îndeplinită de comisie: la data de 16 noiembrie 2023, a fost plasat pe site-ul www.uaic.ro un document, în format electronic, spre consultare, document care menționează pe prima pagină, sub semnătura președintelui Senatului UAIC, că este vorba despre Carta „UAIC revizuită”. „Revizuirea” unei carte universitare nu este însă posibilă, dacă citim legea curentă (ori legea precedentă, nr. 1 din 2011). În plus, dacă vom concede că sus numita comisie a îndeplinit de fapt sarcina prescrisă de lege, ar rezulta că atribuția legală exclusivă a senatului universitar a fost îndeplinită, în privința „elaborării” acesteia, doar de o comisie, ceea ce legea nu permite: toate vocile care ne reprezintă în senatul universitar trebuiau auzite, nu doar ale celor din comisia „specială” (cu o majoritate, așa cum se întâmplă și în cazul BEC al UAIC curent, din doar 2 facultăți, cele care au dat în ultimii 24 de ani rectorii instituției). Procedura utilizată în cazul „elaborării” Cartei UAIC valabile în prezent se îndepărtează evident de ceea ce legea prevede. Desigur, adesea este utilizat în universități argumentul „ceea ce legea nu interzice este permis”. Însă caracterul falacios al enunțului este evident: nu putem, în calitate de titulari ai unor cursuri, să delegăm altcuiva atribuția de a semna catalogul, deși acțiunea nu este interzisă de vreun regulament. La fel cum nu putem delega îndeplinirea celorlalte obligații profesionale: nu se aplică vorba mai veche *quod licet Iovi non licet bovi*.

2011 ca parte integrantă a Cartei UAIC aprobate în acel an, Cartă care nu mai este în vigoare din iunie 2019, după intrarea în vigoare a unei noi Carte universitare care nu cuprinde vreun regulament de organizare și funcționare a Senatului UAIC; Carta în vigoare în prezent nu cuprinde, nici ea, vreun regulament specific), în vederea asigurării certitudinii funcționării în condiții legale a universității.

Pentru că suntem intern organizați pe baza unei „constituții”, care este Carta universitară, va fi propusă adoptarea unei noi Carte (și a organigramei UAIC, în urma auditului extern) care să exploateze atât caracterul autonom al instituției, cât și principiile care întemeiază o universitate, fiind menționate în Cartă, printre altele:

- un număr maxim de două mandate pentru orice tip de funcție sau mandat de reprezentare universitară, în cazul oricărui membru al comunității academice, indiferent de durata și de perioada exercitării acestora;

- reprezentativitatea, în cazul structurilor de conducere, trebuie asigurată, pe cât posibil, nu doar din perspectiva entităților reprezentate, ci și a titlurilor didactice (ori de cercetare) deținute (pentru a evita situația curentă, în care în Senatul UAIC nu există nici un asistent universitar sau de cercetare: o șesime din corpul academic nu are, în prezent, voce în Senatul universității); alocarea locurilor în structurile deliberative se va face respectând aceeași cotă de reprezentare;

- obligativitatea publicării tezei de doctorat de către fiecare deținător de funcție de conducere și de mandat de reprezentare în UAIC;

- utilizarea mijloacelor tehnice moderne pentru mărirea gradului de transparență în privința procedurilor incidente alegerilor universitare (e.g., scanarea, după încheierea procesului de votare, a tuturor buletinelor de vot, a listei de prezență – cu asigurarea tipului de confidențialitate solicitat de lege în privința datelor personale – și punerea rezultatului la dispoziția comunității academice, înregistrarea audio-video a tuturor procedurilor nesecrete dintre verificarea, prealabilă începerii procesului de votare, a urnelor de vot și redactarea procesului-verbal de consemnare a rezultatelor alegerii în cazul alegerilor pentru funcțiile de conducere și mandatele de reprezentare);

- obligativitatea publicării integrale, pe site-ul www.uaic.ro, a proceselor-verbale integrale ale ședințelor senatului universitar și ale consiliilor facultăților; înregistrarea audio-video a acestora și accesul intranet la rezultat;

- reducerea numărului de funcții de conducere din UAIC prin stabilirea unui raport rezonabil între numărul de decidenți și cel al subordonaților (cca 20% din cadrele didactice și cercetătorii instituției dețin în prezent funcții de conducere, ceea ce este nu doar ineficient: în universitate sunt prea multe energii zăgăzuite de roluri administrative);

- rotația, la un interval de 3 ani, a unei părți din personalul didactic-auxiliar – secretariate, administrații de facultate – în interiorul instituției, în cadrul unor departamente similare;

- interdicția ocupării, de către deținătorii de funcții de conducere și membrii forurilor decizionale din UAIC, a pozițiilor în organigrama unor proiecte de cercetare obținute instituțional (altfel, conflictul de interese face ca eventualele iregularități, ilegalități, precum și pagube aduse universității, inclusiv prin „corecții financiare” aplicate de diverse instituții de control, să nu fie aduse la cunoștința membrilor comunității academice, sancțiunile eventual aplicate UAIC rămânând necunoscute, iar acțiunile în regres pentru recuperarea prejudiciilor, inexistente); în cazul studenților reprezentanți, interdicția asumării unor mandate de reprezentare pe durata desfășurării unor contracte încheiate între aceștia, ca titulari, și UAIC (este esențială, iarăși, evitarea conflictului de interese).

Codul „de etică și deontologie universitară” al UAIC, elaborat în 2023 și în vigoare din februarie 2024, va trebui revizuit. Mai întâi, acesta a fost aprobat de Senatul UAIC fără a ține cont de un fapt esențial în ordine juridică: nu s-a aprobat încă, prin hotărâre de guvern, „Codul-cadru de etică și deontologie universitară” prevăzut de Legea învățământului superior, nr. 199 din 2023, art. 166, alin. 1. Acest cod-cadru, explicitând prevederile legii, trebuie urmat în specifică legiferare internă, adică și în UAIC (în luna februarie 2024 ministerul de resort a anunțat că abia în aprilie 2024 va fi aprobat de către guvern acest cod-cadru). Cu repeziune s-a procedat, în circumstanțele descrise, la eliminarea din cuprinsul „codului” aprobat de Senatul UAIC în ianuarie 2024 și intrat în vigoare în februarie 2024, a multora dintre abaterile care vizau respectarea ființei și demnității umane, existente în varianta anterioară a Codului de etică al UAIC. S-a eliminat, în fapt, forma art. 14 din vechiul Cod, care enunța mai multe tipuri de abateri care puteau afecta, eventual, membrii comunității universitare: „folosirea abuzivă a calității de membru al comunității academice”, „discriminarea sub orice formă interzisă de lege”, „orice formă de violență fizică sau morală”, „favoritismul sub orice formă”, „obținerea, pretinderea sau nerefuzarea unor avantaje necuvenite”, „folosirea unui limbaj contrar spiritului academic, în orice relație profesională în cadrul UAIC”, „practicarea unor atitudini și comportamente indecente, insultătoare sau obscene” (a se vedea și abaterile menționate în vechea formă a art. 16, eliminate și ele din noul Cod: „condiționarea angajării, numirii, admiterii sau evaluării personalului din Universitate, studenților, masteranzilor, doctoranzilor, de obținerea unor favoruri sexuale prin practicarea unor comportamente sau atitudini de natură sexuală, implicite sau explicite, fizice sau verbale”, „condiționarea obținerii unor avantaje personale prin practicarea unor comportamente sau atitudini de natură sexuală, implicite sau explicite, fizice sau verbale”, „promovarea unor conduite care au ca interese sau ca efect crearea unei intimități jenante,

a unui climat de lucru ostil sau conflictual sau care conduc la afectarea performanțelor în muncă ale salariaților și studenților Universității”).

În Codul „de etică și deontologie” al UAIC în vigoare din 12 februarie 2024 abaterile care vizează respectarea ființei și demnității umane se reduc la trei, preluate ca atare din legea învățământului superior: „lezarea demnității beneficiarilor direcți ai educației și știrbirea prestigiului profesiei”, „lezarea recunoașterii profesiei” etc. și „lezarea ocrotirii drepturilor beneficiarilor direcți ai dreptului la educație”. Așa cum se poate observa, frazarea legii, preluată *ad litteram* în actualul Cod de etică al UAIC, este vagă. Căci nicăieri în lege nu se lămurește semnificația, de exemplu, a „drepturilor beneficiarilor direcți ai dreptului la educație [sic]”, neindicându-se cum ar putea fi lezată „demnitatea beneficiarilor direcți ai educației”. Opțiunea conducerii trecute a UAIC pentru o nouă formă, lapidară, a secvenței din art. 14 din Codul „de etică și deontologie” al UAIC este cu atât mai greu de înțeles cu cât legea însăși precizează, în privința abaterilor care privesc respectarea ființei și a demnității umane, că cele indicate în lege „pot fi completate prin codurile de etică și deontologie universitară” (art. 166, alin. 1; *v.* și mențiunea, redundantă, din art. 168, alin. 4). Se va proceda la elaborarea, după consultarea angajaților UAIC, a unui nou Cod „de etică și deontologie”, respectându-se legislația națională: cele conținute într-un Cod de Etică trebuie să dea seama de caracterul autonom al instituției universitare, de exigența morală a apartenenței la o comunitate academică, înlesnind membrilor acesteia (inclusiv studenților) identificarea faptelor care nu onorează calitatea de parte a întregului universitar.

În urmarea principiilor înscrise în legea domeniială, se va proceda la întocmirea regulamentelor și metodologiilor, inexistente deocamdată, necesare bunei funcționări a universității (*e.g.*, Regulamentul de alegere a membrilor comunității academice în granturile accesibile instituțional; Regulamentul de închiriere și concesiune a bunurilor imobile ale universității). Regulele înlătură caracterul discreționar, oferind posibilitatea asumării de șanse, oportunități egale. Reglementările interne existente vor fi simplificate, revizuite, încercându-se obținerea unor variante lapidare, coerente, în concordanță cu aceleași principii pe care se întemeiază învățământul superior din România.

Deciziile luate în ultimii zeci de ani în UAIC, cele care au ajuns să fie cunoscute de membrii comunității academice, nu cuprind temeiurile juridice pe baza cărora au fost luate. Nici hotărârile senatului universitar, nici cele ale consiliilor facultăților, nici cele ale ramurii executive a conducerii UAIC, respectiv a facultăților. Aceasta lasă celui care dorește să se clarifice sarcina consultării întregii legislații, pentru a vedea dacă o hotărâre luată în UAIC are temei legal sau nu. Se va renunța la această practică, indicându-se de fiecare dată în formula introductivă a fiecărui act decizional temeiurile juridice pe baza și în executarea cărora au fost emise hotărârile interne.

Exercitarea mandatelor de către reprezentanții UAIC se va face cu stricta respectare a legii. În 2018, un prorector al UAIC, care exercita și competența de ordonator de credite al universității în vremea autosuspendării rectorului instituției, a numit un prorector al UAIC, deși legea prevedea atunci, în chestiunea numirii prorectorilor, că doar „Rectorul ... își numește prorectorii” (legea nu stipula posibilitatea încredințării, de către rector, a propriilor atribuții, competențe altor persoane, și nici Carta UAIC nu prevedea această posibilitate). Astfel de abuzuri, girate sau nu de senatul universitar, nu ar trebui să existe într-o instituție de învățământ superior. Ședințele organismelor deliberative ale UAIC vor urma normele curente aplicabile în instituții publice (e.g., adoptarea regulii după care publicarea proiectelor de hotărâre se face cu cel puțin 5 zile înainte de dezbaterile acestora, fiind accesibile comunității interesate – din partea conducerii senatului universitar fiind expediate pe adresele electronice profesionale ale membrilor comunității academice – pentru a da posibilitatea exprimării unor puncte de vedere; aprobarea procesului-verbal al ședinței anterioare a organului deliberativ etc.).

Introducerea unor noi discipline în planurile de învățământ, la nivel de licență și masterat, este inevitabilă în urma publicării în Monitorul Oficial nr. 39 din 17 ianuarie 2024 a OM nr. 6.768 din 12 decembrie 2023 prin care s-a aprobat „Metodologia de acordare a creditelor transferabile în învățarea pe tot parcursul vieții”. Aceasta este aplicabilă, în conformitate cu legea domenală, și învățământului universitar. Două sunt modificările importante aduse de această metodologie, în raport cu legislația precedentă: un credit transferabil (prin aceste credite se acoperă volumul de muncă depusă de student în scopul obținerii unor rezultate ale învățării corelate cu competențe solicitate de profesiile corespunzătoare) este echivalentul a 28-30 de ore, iar activitățile didactice, practice, de examinare (ceea ce se numește „pregătire universitară” în document) trebuie să ocupe tot atâta timp cât pregătirea individuală a studentului. Păstrându-se exigența acumulării semestriale (în 14 săptămâni de activitate didactică) a 30 de credite, rezultă că activitățile didactice semestriale în cazul unei discipline ar acoperi (în formula standard a acesteia: două ore de curs și două ore de seminar sau lucrări practice săptămânal) 56 de ore. Cum numărul de ore dedicat studiului individual trebuie să fie egal, în conformitate cu prevederile Metodologiei, cu numărul de ore destinate „pregătirii universitare”, ar rezulta un total de cca 120 de ore (am inclus în calcul și timpul dedicat examinării), echivalente cu 4 credite alocate disciplinei. Ar trebui să existe semestrial, urmând coordonatele menționate, la nivel licență și masteral, cel puțin 8 discipline în planurile de învățământ. Măsura este binevenită: în cazul multor specializări universitare, discipline importante (de pildă cele fundamentale în cazul asumării unei cariere didactice de către absolvenți) au fost umbrite de frecvențele modificări ale planurilor de învățământ (de multe ori reflectare a relațiilor clientelare din interiorul departamentelor, al universităților). Se vor revizui planurile de învățământ optându-se pentru o structură adecvată pedagogic (de la simplu

la complex), privilegiind disciplinele fundamentale, disciplinele care au ecou, eventual, în disciplinele aflate în planurile de învățământ de la nivel preuniversitar.

Legea actuală, ca și cea precedentă, impune obligații rectorului și conducerii unei instituții de învățământ superior; unele dintre acestea nu au fost respectate în UAIC. Două exemple aici. Legea prevede, încă din 2011, că rectorul universității este obligat să prezinte anual senatului universitar, cel târziu până în prima zi lucrătoare a lunii aprilie, un raport privind starea universității. În ultimii opt ani, în mai multe rânduri această prevedere legală nu a fost respectată în UAIC (spre exemplificare, raportul legal datorat a fost prezentat în anul 2021 pe data de 2 aprilie, într-o zi de vineri). Apoi, legea prevede că este obligația conducerii universității să prezinte la sfârșitul fiecărui an bugetar un raport referitor la quantumul regiei pentru granturile de cercetare și modul în care aceasta a fost cheltuită. În ultimii opt ani, această obligație nu a fost onorată de conducerea UAIC. Aplicarea legii naționale nefiind negociabilă sau facultativă pe teritoriul României, voi îndeplini, în condițiile puse de lege, obligațiile înscrise în lege: un rector are și îndatoriri, nu doar drepturi.

Există apoi obligații legale ale angajatorului care sunt ignorate în prezent în UAIC. Voi aminti trei dintre ele.

Codul Muncii prevede că indemnizația de concediu este transmisă angajaților cu cel puțin cinci zile înainte de plecarea în concediu a salariatului. De mai mulți ani, prevederea nu este respectată în UAIC, pretextele fiind diverse. Voi aplica prevederea legală, pentru a nu-i priva pe angajați de unul din drepturile lor legale.

Prin stipulație a contractului de muncă încheiat cu angajatorul, salariatul UAIC își desfășoară activitatea în spații puse la dispoziție de instituție. Tot în Codul Muncii este înscrisă obligația legală a angajatorului de a asigura securitatea și sănătatea lucrătorilor în toate aspectele legate de muncă (obligația este menționată și în alte legi naționale). În Legea nr. 319 din 2006 se precizează, suplimentar, că este obligația oricărui angajator să ofere salariaților toate informațiile necesare privind riscurile pentru securitate și sănătate în muncă (există și directive europene care impun angajatorului această obligație).

Universitatea noastră deține zeci de clădiri, dintre care unele sunt foarte intens utilizate (cele care cuprind spațiile folosite în activitatea didactică, căminele studențești). Cele mai multe dintre aceste clădiri au fost edificate cu decenii în urmă, când erau aplicabile – dacă existau – varii normative privitoare la rezistența la cutremur. Multe dintre aceste clădiri nu au fost niciodată consolidate, unele prezentând avarii: în UAIC au avut loc mai multe incidente care puteau pune în pericol viața sau sănătatea membrilor comunității academice, unele fiind cunoscute de public. Este, în mod evident, necesară luarea măsurilor pentru diminuarea riscului seismic. Mai întâi, va fi comunicat angajaților gradul de risc seismic al clădirilor UAIC, în special al clădirilor care găzduiesc activitatea

didactică, precum și al clădirilor care slujesc drept cămine studentești (o asemenea solicitare, de comunicare a informațiilor cerute de lege, a fost făcută public conducerii UAIC în urmă cu un an, în martie 2023, neprimindu-se vreun răspuns). În cazul în care unele clădiri aflate în proprietatea ori administrarea UAIC nu au fost expertizate pentru identificarea gradului de risc seismic (ori în situația în care aceste expertize sunt vetuste), se vor declanșa încă din prima lună a exercitării mandatului de rector procedurile pentru contractarea serviciilor necesare.

Apoi, pentru că universitatea trebuie să asigure securitatea și sănătatea angajaților în toate aspectele legate de muncă, se va solicita Guvernului României identificarea de soluții pentru bugetarea lucrărilor de consolidare (reparații generale) ale clădirilor utilizate curent intens de cadre didactice, cercetători și studenți. Universitatea din București, *e.g.*, a găsit receptivitate la nivelul conducerii guvernului pentru a primi diverse finanțări: în chestiunea discutată, patru din cele cinci mari clădiri care deservește didactica Universității din București sunt supuse în prezent unor acțiuni de consolidare ori renovare, parțială sau totală. Ca să înțelegem disparitățile de finanțare „prin proiecte” dintre universitățile publice din România putem compara două numere. Rectorul UAIC din perioada 2016-2024 susține că, prin toate tipurile de proiecte care au adus finanțare instituției – din fonduri guvernamentale și non-guvernamentale, din fonduri europene, din alte fonduri externe, având orice destinație: cercetare, didactică, reparații clădiri, relații internaționale etc. –, universitatea noastră a primit în perioada tocmai menționată cca 491.000.000 lei. Dacă discutăm doar despre o arie de destinație a finanțărilor primite de Universitatea din București (consolidările/renovările), doar trei dintre acestea, în curs sau deja efectuate – renovări sau consolidări în cazul Palatului Universitar, Palatului Facultății de Drept și clădirii publice din str. Schitu Măgureanu –, desigur realizate „prin proiecte”, înseamnă 550.000.000 lei. Dacă Guvernul României va fi, iarăși, dezinteresat de această parte a țării, în 2025 UAIC va deschide o linie de finanțare, oferindu-se astfel garanția că vor putea fi susținute financiar consolidările urgente pentru clădirile cu risc seismic clasificate RSI și RSII din patrimoniul UAIC, înainte de toate cele destinate activității didactice și cazării studenților: siguranța angajaților și a studenților trebuie să primeze, în fața oricăror considerente. Varianta închirierii sau cumpărării unor clădiri de către UAIC este de luat în seamă cu condiția ca acestea să se conformeze exigențelor legale pentru clădirile destinate învățământului, respectiv cazării studenților, existând suficiente garanții că documentațiile tehnice au fost profesionist alcătuite și că proiectul tehnic a fost respectat, observându-se și plasarea clădirilor în raport cu locul unde se află majoritatea imobilelor UAIC.

Nu repararea, consolidarea unor clădiri de mică importanță (uneori cu număr infim de utilizatori) ori achiziționarea sau luarea în administrare a unor clădiri care nu au fost proiectate pentru activități didactice ar fi trebuit să preocupe conducerea UAIC din mandatele anterioare, ci asigurarea condițiilor normale, legale, de desfășurare a activității

în cazul esențialului a ceea ce este o universitate. La fel, nu „digitalizarea”, „dualizarea” ori „scurta durată” a învățământului superior, „corelarea ofertelor educaționale cu piața muncii” (piață a muncii care implică, pentru cetățenii români, întregul spațiu al UE și despre care Guvernul României nu are prognoze, nici măcar în cazul economiei naționale), „antreprenorializarea” ori „microcertificarea” ar trebui să fie prioritare într-o universitate, ci asigurarea a ceea ce este drept fundamental, constituțional, dreptul la viață și la ocrotirea sănătății.

Întocmirea și expedierea cererilor de finanțare către diversele instituții naționale care gestionează fonduri dedicate reparațiilor și consolidărilor imobilelor este mai degrabă o eschivă. Căci fondurile sunt habitual insuficiente, raportate la solicitări, și distribuite clientelar de o administrație clientelară. Eschiva este îndrăgită atât de autoritățile centrale (care delegă astfel o obligație unui terț), cât și de conducătorii universităților (care ne persuadează, în speranța că vor fi crezuți, că datoria lor se încheie cu depunerea unei cereri de finanțare). Însă eschiva nu înlătură obligația decidenților, a statului român de a respecta dreptul la viață și la ocrotirea sănătății cetățenilor. Chiar normativele domeniului tratează distinct două categorii de clădiri, cele cu scop educațional și cele destinate restabilirii sănătății, atunci când tema este contracararea riscului seismic. Universitatea și spitalul sunt esențiale: chiar dacă par mari, costurile pentru consolidarea (ori reconstruirea, când aceasta este mai economicoasă) clădirilor sunt mult mai mici decât cele pe care le presupun reconstruirea lor, cu tot ceea ce conțin, după un cutremur. Lema politicianistă, a lipsei de simțire, „riscul seismic nu este important: nu știm cine va putea discuta, după un cutremur, despre consecințele acestuia, atunci când oricum vor exista alte probleme presante, iar marasmul generalizat va face ca orice caz dramatic particular să fie insignifiant” ar trebui abandonată.

Perfecționarea personalului, formarea continuă a acestuia, deși este obligație legală curentă pentru orice angajator, dedicându-i-se un întreg titlu în Codul Muncii, este mai puțin evidentă ca efort al conducerii UAIC îndreptat, nediscriminat, spre toți angajații corpului academic. Aceasta deși rapoartele oficiale despre starea UAIC indică faptul că instituția are diacronic excedent, care ar putea fi utilizat pentru respectarea acestei obligații legale. Excedentul financiar va fi utilizat pentru acoperirea cheltuielilor necesare asumării acesteia: raportul privitor la starea UAIC în 2023 indică faptul că UAIC avea, la finalul anului 2023, un excedent de cca 68.000.000 de lei. Însă acest raport nu indică eventualele obligații care trebuie acoperite din excedentul indicat. Plecând de la ceea ce este cunoscut în prezent, după datele oferite mai sus, excedentul UAIC ar echivala cu suma de cca 13 milioane euro. Distribuind excedentul celor cca 775 cadre didactice și cercetători titulari ai unor contracte pe durată nedeterminată (numărul acestora nu este comunicat în ultimul raport anual privitor la starea universității), ar rezulta cca 17.000 euro per angajat. Suma menționată, distribuită în mandatul 2024-2029, ar însemna cca 3.300 euro anual, sumă pe

care fiecare cadru didactic titular și cercetător ar avea dreptul să o utilizeze anual pentru formarea profesională (aici se includ participările la manifestări științifice internaționale, acces la baze de date specializate, acoperirea unor costuri legate de ameliorarea englezei ca limbă de predare sau redactare a textelor științifice, diverse cursuri utile perfecționării, achitarea unor taxe de publicare), justificând sumele cheltuite cu un minimum de documente. Desigur, în urma auditului financiar realizat la începutul exercitării mandatului de rector, se va constata care este excedentul real al UAIC, iar aceasta se va distribui urmând scopul indicat mai sus – cu respectarea prevederilor legale – după algoritmul tocmai descris. Aceste sume, acoperind o obligație a angajatorului, nu vor fi condiționate din perspectiva unor „livrabile” (articole științifice, volume științifice etc.) care să fie oferite de angajat. Abia după ce angajatorul își va îndeplini obligația legală de a asigura perfecționarea personalului se vor stabili, în urma unei consultări a comunității academice, exigențe în privința oferirii, multianual, de către fiecare angajat a unor rezultate ale cercetării.

Este evident oricărui privitor că legislația autohtonă domenală a fost în ultimii 15 ani într-o continuă prefacere. Hazardul legal trebuie așadar constatat. Însă legea va fi de fiecare dată aplicată, chiar dacă dătătorul acesteia o duce în deriziune prin deficitul de consultare, lipsa de fundamentare, imprevizibilitate, amatorism: *stulta lex, sed lex*.

4.1.3 CONSULTAREA ȘI PARTICIPAREA

Exigența legală a consultării membrilor comunității academice în chestiuni care privesc întregul acesteia este una uitată în UAIC: se iau decizii importante pentru universitate, cu semnificative consecințe pentru membrii acesteia, pentru viitorul instituției, fără a exista dialog, consultare. Spre exemplificare, în 2021 conducerea UAIC a decis, fără vreo consultare prealabilă a membrilor comunității universitare care erau vizați de decizie, să „reformeze” norma universitară a cadrelor didactice în privința ponderii activităților de predare și de cercetare, aceasta din urmă fiind indicată în Regulamentul cercetării ca având minimum 5 ore săptămânal. S-a explicat apoi că limita maximă ar fi de 24 de ore săptămânal, ceea ce ar fi avut consecințe numeroase, printre care și aceea că ar fi dat naștere unei noi profesii legale, aceea de „cercetător științific – cadru didactic”. Hotărârea Senatului UAIC, cu note clientelare (se preciza în ea că unele persoane vor fi scutite, pe temeuri neprecizate în document, de a avea activități de cercetare în norma universitară: „Prin excepție și în cazuri justificate norma universitară poate conține numai activități didactice”), nu este deocamdată aplicată din pricina vigouroasei reacții *post factum* a comunității academice, puse în fața unei decizii importante în privința căreia nu a fost

consultată.¹⁷ Dar nici nu a fost abrogată de cei care au condus universitatea executiv și legislativ, deși acest lucru a fost solicitat. Voi propune senatului universitar abrogarea Regulamentului privitor la activitatea de cercetare aprobat de Senatul UAIC în aprilie 2021: formal, acesta este în vigoare în prezent, putând fi așadar aplicat în UAIC de cei care l-au întocmit și votat. Voi propune totodată alcătuirea, după o consultare a cadrelor didactice și cercetătorilor, a unui proiect de Regulament specific (care să urmeze opțiunea fiecăruia, în funcție de tipul de normă universitară pe care decide să și-l asume, și care să balanseze drepturi și obligații în mod real).

Subiect al consultării comunității academice a UAIC va fi și decizia privitoare la „misiunea” universității noastre: legea astăzi în vigoare precizează că aceasta este propusă de rectorul instituției și aprobată de senatul universitar. Cele trei tipuri de „misiune” indicate în lege sunt: de educație; de educație și cercetare; de educație și cercetare avansată. Desigur, includerea UAIC în ultima categorie în evaluarea ministerială din 2011 este punct de plecare al discuției. Este însă evident că această includere nu a dus – împotriva prevederilor Legii nr. 1 din 2011 – la o finanțare mai bună a UAIC. În plus, legea curentă a învățământului superior precizează că va exista o evaluare a acestei misiuni, în funcție de criterii și indicatori specifici, însă neprecizați în lege, ceea ce se va întâmpla și în cazul proceselor de asigurare a calității (unele programe de studii, cele care nu se încadrează în misiunea universității, pot fi închise, menționează legea; aceeași lege nu spune nimic despre diferențierea, în funcție de misiunea aleasă, a standardelor minime propuse de CNATDCU în privința acordării unor titluri în învățământul superior și în cercetare, în privința unei finanțări privilegiate a vreunui tip de universitate). La fel, normele universitare trebuie construite în funcție de misiunea aleasă a universității, fiind obligatorie prin lege includerea, în norma universitară a cadrelor didactice, a unei norme de cercetare corelate tipului de misiune – de educație și cercetare sau de educație și cercetare avansată – ales de fiecare instituție. Or, norma de predare – învățare – evaluare în învățământul preuniversitar din România este, de obicei, de 18 ore săptămânal, restul timpului de lucru (22 de ore) fiind dedicat celor necesare susținerii celor 18 ore de activitate didactică vizibilă public. În condițiile în care norma universitară include, prin

¹⁷ Calitatea documentului, un regulament al cercetării, este probabil marcată de modul în care cei care l-au inițiat, avizat și votat înțeleg cercetarea. Rectorul de la acea dată al UAIC nu a câștigat niciodată vreun grant de cercetare obținut prin competiție organizată de o instituție care finanțează cercetarea, la fel majoritatea membrilor entității numite, în acronim, „BECA” (adică Biroul Executiv al Consiliului de Administrație), la fel majoritatea membrilor Consiliului de Administrație al UAIC, la fel majoritatea membrilor Senatului UAIC, care au votat în unanimitate acest regulament. În sine, aceasta nu este problema esențială, în circumstanțele autohtone: nu putem selecta, de pildă, un senat universitar alcătuit exclusiv din performeri ai cercetării (criticabilă este însă situația prodecanilor, în exercițiu, responsabili cu cercetarea, care – în actualul sistem de desemnare, prin libera alegere a decanului – nici ei nu au obținut, în majoritate, vreun grant de cercetare, prin competiție, din partea unei instituții care finanțează cercetarea). Problematic este însă că tocmai un regulament al cercetării falsifică ideea de „grant de cercetare”, de efort de cercetare, substituindu-le cu ceea ce CV-ul decidenților ar putea oferi. Pseudomorfoza cercetării este mai dăunătoare decât lipsa acesteia: în ultimul caz, știi măcar ce îți lipsește.

lege, norma didactică de 16 ore, și având în vedere că activitățile didactice solicită pregătire – asemenea celor din învățământul preuniversitar –, voi propune ca norma de cercetare (dacă aceasta va face parte din norma universitară) a cadrelor didactice din UAIC să fie de o oră, în cazul opțiunii „educație și cercetare”, sau de două ore săptămânal, în cazul opțiunii „educație și cercetare avansată”: a fost o vreme când, cu o singură oră de cercetare în norma universitară (sau chiar și fără aceasta), instituțiile academice din România erau mai bine clasate în diverse clasamente internaționale (dacă acesta este scopul principal vizat de măsură).¹⁸ Dacă dorim rezultate mai bune în clasamente, nu constrângerea este soluția, ci motivarea în registru pozitiv a angajaților, oferirea de resurse, încurajarea. Desigur, pentru a discuta în cunoștință de cauză, pentru o alegere informată, procesul de consultare internă în privința alegerii misiunii UAIC va începe abia după ce ministerul de resort va comunica toate cele implicate (statutare, financiare, profesionale) de asumarea uneia dintre cele trei misiuni prevăzute de lege.

Legea precizează – încă din 2011 – că, la nivelul instituției, „structurile de conducere” sunt senatul universitar și consiliul de administrație, iar la nivelul facultății, consiliul facultății. În instituția noastră, prin Cartele UAIC din 2019 și 2024 s-a stabilit ca, pe lângă cele trei foruri de conducere, să existe alte structuri, entități: faimosul Birou Executiv al Consiliului de Administrație (avatarul „Biroului Senatului universitar” de odinioară, cu putere supremă în universitate), Biroul Senatului, respectiv Biroul Consiliului Facultății. Până la intrarea în vigoare a noii legi domeniale (3 septembrie 2023), nu exista bază legală pentru existența unor astfel de entități: nu se lăsa prin lege posibilitatea ca „structurile de conducere” (de observat că primul substantiv din sintagmă este articulat hotărât) să fie dublate ori secundate de alte entități. Noua lege domeniială, intrată în vigoare în septembrie 2023, cuprinde o prevedere – inedită – privitoare la

¹⁸ Este uimitor că încă mai credem că impunerea unor obligații, fără a oferi mijloace, resurse, este soluție a unor probleme. Rezultatul prezumtiv al includerii obligatorii a normei de cercetare în foarte multe norme universitare va fi un număr mai mare (mult mai mare) de realizări științifice raportate. Aceste realizări, finanțate din același buget minim al învățământului (perspectiva redimensionării acestuia, fie și a respectării prevederilor legale privitoare la bugetul învățământului, este incertă: dacă nu va exista o schimbare semnificativă în modul în care se guvernează, este improbabil ca mediocritatea, improvizația, resentimentul, autosuficiența să aibă alte politici față de învățământul național), vor duce la o alocare tot mai mică de fonduri pentru unitatea de rezultat raportată în cazul finanțării suplimentare oferite de minister fiecărei universități, astfel încât, în cele din urmă, instituțiile de învățământ superior nu vor primi mai multe fonduri decât în prezent (urmând astfel principiul „neantul cheamă neantul”). Vor exista și alte consecințe: inflația de publicații – observată în urma raportărilor specifice comandate de minister – va genera un impuls spre modificarea standardelor minimale pentru ocuparea posturilor în universități și institute de cercetare. Va prolifera emergenta industrie locală a publicării „cu blazon” contra cost. În ciuda acestei măsuri, saltul dorit în clasamentele internaționale nu se va întâmpla: nu globul de sticlă mă convinge de aceasta, ci convingerea că ceea ce se face prin constrângere este totdeauna mai puțin valoros decât ceea ce se face liber (eventuala urcare, temporară, în clasamente, prin creșterea nenaturală a „producției” științifice va fi urmată de scăderea în aceleași clasamente: există o limită a susținerii unui efort intens, neînsoțit de mijloacele potrivite, așa că universitățile care cresc „organic”, natural, dețin astfel primordiul). Nu în ultimul rând, angajații universităților vor avea mult mai puțin timp să privească în jur, să înțeleagă spre ce se îndreaptă instituțiile de învățământ superior autohtone.

posibilitatea exercitării unor atribuții ale forurilor de conducere din universități de către „organisme funcționale” între ședințele forurilor indicate de lege (v. art. 131, alin. 12)¹⁹.

Însă nu se spune nimic în legea în vigoare, și nici în metodologia-cadru subsecventă emisă de minister și aplicabilă curentelor alegeri din universități, despre modul de constituire a acestor „organisme funcționale”, despre metoda utilizată în selectarea membrilor lor, despre componența lor (cu excepția obligativității includerii reprezentanților studenților în cotă dată – aceeași pondere ca în cazul organismelor „mamă” –, stipulându-se că modalitatea de stabilire a reprezentanților trebuie să fie precizată în carta universitară), despre durata mandatului: fiecare universitate este lăsată

¹⁹ Alineatul din lege tocmai amintit este astfel formulat, în integralitatea sa: „Dacă la nivelul instituției de învățământ superior sunt constituite organisme funcționale care exercită atribuții între ședințele consiliului facultății, senatului universitar sau consiliului de administrație, studenții sunt reprezentanți în aceeași pondere în cadrul acestor organisme, modalitatea de desemnare a reprezentanților fiind stabilită prin carta universitară, dar nu mai puțin de un membru”. Prin urmare, legea curentă permite existența unor „organisme funcționale” în universități. Carta UAIC în vigoare din 12 februarie 2024 nu face nici o mențiune despre aceste „organisme funcționale”. Se menționează, desigur, că există „Biroul Senatului UAIC”, ca una din cele numite „structuri interne” ale senatului universitar (v. art. 35, alin. 12), Birou care „este compus din președintele Senatului, vicepreședinți, președinții comisiilor de specialitate și un reprezentant al studenților membri ai Senatului” (art. 38, alin. 1). Carta UAIC în vigoare curent mai pomenește un „Birou Executiv al Consiliului de Administrație”. Acesta nu primește vreo caracterizare substantivă, nu este numit nici „organism funcțional”, nici măcar „structură”, cum se întâmpla în cazul Biroului Senatului UAIC (deci natura acestei entități este necunoscută), precizându-se în Cartă că acest al doilea Birou funcționează la nivelul UAIC și că „asigură conducerea operativă” a universității (v. art. 43). În fine, Carta UAIC în vigoare menționează și un „Birou al facultății”, indicat ca fiind „structura operativă a facultății formată din decan, prodecan/prodecani, administratorul-șef și un reprezentant al studenților din Consiliul Facultății” (art. 47, alin. 1). Așadar, în Carta UAIC nu este indicat, ca atare, vreun „organism funcțional”, fiind însă amintite trei „birouri”, două dintre acestea fiind caracterizate drept „structuri”, iar cel de-al treilea, BECA, nefiind lămurit în privința naturii sale. În consecință, legea domeniială în vigoare curent nu este respectată (cf. Legea nr. 199 din 2023, art. 15, alin. 4): în primul alineat al art. 131 al legii se precizează că „Structurile de conducere în instituțiile de învățământ superior de stat sau particulare sunt: a) senatul universitar și consiliul de administrație, la nivelul instituției de învățământ superior; b) consiliul facultății; ...”. Folosirea articolului hotărât („Structurile”) indică caracterul exclusiv al acestor entități: cu excepția eventuală a „organismelor funcționale”, și ele menționate de lege, nici o altă entitate nu poate exercita atribuții într-o universitate. În plus, dacă am vrea să credem că „Birourile” UAIC ar fi totuși „organisme funcționale”, citind încă o dată alineatul reprodus la începutul acestei note, am constata că 2 dintre ele nu respectă condiția pusă de lege în privința numărului de studenți membri ai acestor „organisme funcționale”. În cazul Biroului Senatului, sunt indicați de Carta UAIC cel puțin 5 membri care aparțin corpului academic și doar un student, nerespectându-se prescripția din lege care indică minimum 25% membri studenți ai Senatului (prin ecou, ai Biroului Senatului). La fel, în cazul Biroului Facultății: ponderea studenților ajunge să fie cea indicată de lege doar în situația în care facultatea are un singur prodecan. Rezultă că entitățile indicate de Carta UAIC curentă nu sunt, în sensul legii, „organisme funcționale”. Un argument suplimentar vine din recitirea pasajului din Legea învățământului superior citat în debutul acestei note: în cazul membrilor studenți ai „organismelor funcționale”, această lege precizează că „modalitatea de desemnare a reprezentanților” este „stabilită prin carta universitară”. Or, în Carta UAIC valabilă curent nu se precizează modalitatea de desemnare a reprezentanților studenți în „birouri”. Rezultă că aceste „birouri” indicate în Carta UAIC nu sunt „organisme funcționale” indicate ca posibile prin lege; cum „birourile” nu sunt nici „structurile de conducere” menționate explicit de lege (senatul universitar, consiliul de administrație, consiliul facultății), rezultă că acestea excedă dispozițiilor legale, neavând în lege izvor al autorității proprii.

astfel să decidă, în lumina principiilor pe care le asumă, dacă dorește să sporească transparența sau opacitatea, participarea sau autocrația.

În cazul consiliului de administrație, consider că este inutilă, contraproductivă, ba chiar periculoasă pentru cultura instituțională a unei universități exercitarea unor atribuții de vreun „organism funcțional”: toate entitățile academice ale UAIC trebuie să fie la masa deciziei, prin reprezentanți, atunci când se discută despre ele, se iau decizii în privința lor. Din acest motiv, directorul Institutului de Cercetări Interdisciplinare (abreviat secvent: ICI) al UAIC va fi invitat permanent la ședințele consiliului de administrație, mențiunea făcându-se în cartea universitară.

Observând că Senatul UAIC dorește ca unele „atribuții” să fie exercitate, în universitate, de „organisme funcționale” în cazul instanțelor deliberative, adică în cazul senatului și al consiliului facultății, voi propune senatului universitar ca, prin dispoziție a noii Carte, membrii „organismelor funcționale” să fie selectați nu din rândul membrilor senatului universitar, respectiv consiliului facultății, ci prin tragere la sorți dintre membrii corpului didactic și de cercetare al UAIC care nu dețin funcții de conducere sau mandate de reprezentare obținute în urma alegerilor universitare. Se va respecta principiul proporționalității în cazul entităților reprezentate și al gradelor didactice sau de cercetare (evoc numărul asistenților în Senatul UAIC curent). Numărul de membri ai acestor „organisme funcționale” va fi de cca o treime din numărul statutar de membri ai forurilor menționate explicit în lege, cu mandate de 3 ani, care pot fi reînnoite o singură dată. Și alte instituții declarate de Constituția României drept autonome au optat pentru o flexibilizare, în privința componenței, a organismelor care asigură permanența conducerii. Pentru o instituție în care suntem cu toții egali, tragerea la sorți este o procedură care – în circumstanțele de față – are mai multe avantaje decât dezavantaje. Această modalitate de desemnare ar putea fi utilă pentru a reda puterea, neclintelar, celor care sunt titularii acesteia: structura rețelară a conducerii universităților este cauză importantă pentru situația în care se află instituțiile de învățământ superior din România.

Pentru că ne aflăm *inter pares*, desemnarea membrilor Comisiei de Etică a UAIC va fi făcută tot prin tragere la sorți: experiența ne convinge că servilismul, dependența, vulnerabilitățile, selectate premeditat, nu pot alcătui cea mai bună comisie de etică. Tragerea la sorți, cu respectarea condițiilor legale (inclusiv cele privitoare la reprezentativitate), va fi utilizată și în cazul desemnării membrilor birourilor electorale din UAIC (procedura de selecție va fi anunțată întregii comunități academice, fiind solicitate – urmând principiilor înscrise în lege și în metodologia-cadru specifică: transparență, egalitate de șanse, legalitate – candidaturi din partea membrilor acesteia). La fel, în cazul funcțiilor de conducere (prorectori, prodecani) în cazul cărora legea nu prevede explicit o procedură de selecție, se va proceda prin tragere la sorți, cu respectarea – ca și în cazul comisiei de etică – a principiului reprezentativității facultăților, respectiv departamentelor

(de fiecare dată când reglementarea legală indică, simplu, „X numește (ori desemnează) ...”, fără a se preciza modalitatea de selectare a acestora, se va utiliza metoda tragerii la sorți, respectându-se desigur pașii procedurali indicați de prevederile legale).

Clamăm cu toții interdisciplinaritatea, pluridisciplinaritatea, însă ne menținem cantonați în 15 facultăți, cu pierderile de rigoare. Nu doar din rațiuni academice, voi propune comunității academice trecerea de la structura administrativă greoaie din prezent, la una suplă: nu putem folosi pavăza personalităților UAIC, decani odinioară, ale căror fotografii pavoazează holurile universității pentru a legitima situația prezentă. Așadar, se vor iniția, la nivelul universității, consultări în privința modalității optime de organizare, propunerea fiind de constituire a celor patru „megafacultăți” ale universității (științe exacte și aplicate, științe umaniste, științe sociale, științe economice și de administrare a afacerilor). Secvent acestora, se va organiza în anul 2025 un referendum prin care vom decide cu toții cea mai bună formă de organizare a universității.

4.1.4 CARIERA ACADEMICĂ

Se va codifica prin regulament universitar, după consultarea membrilor comunității academice, flexibilizarea normei universitare a cadrelor didactice în privința ponderii rezultatelor cercetării între „livrabile” oferite, fiind la alegerea fiecărui cadru didactic două variante. Fie o normă cu mai multe obligații didactice (ca număr de ore) și – în oglindă – cu mai puține rezultate ale cercetării cuantificabile livrate, fie, dimpotrivă, o normă cu mai puține obligații didactice, dar cu asumarea oferirii unor rezultate semnificative ale cercetării. Va exista posibilitatea schimbării opțiunii după un interval rezonabil. Există universități autohtone care deja practică acest sistem, adecvat nu doar diverselor vocații, accentelor diferite puse într-o carieră care înseamnă zeci de ani, ci și modului în care, istoric, au fost modulate în UAIC criteriile utilizate în angajare.

Pentru că legea permite, vom proceda în privința carierei personalului academic statuând ceea ce se întâmplă de multă vreme: se va opta pentru examene de promovare pentru cei care deja ocupă o funcție în UAIC, și pentru concurs în cazul pozițiilor nou deschise (în principal, asistent universitar și asistent de cercetare). Experiența – nu doar a UAIC, pe plan intern – ne convinge că pentru pozițiile superioare celor de asistent universitar și asistent de cercetare științifică nu există aproape niciodată concurență, ceea ce transformă legalul „concurs de ocupare a postului” într-o faptică „promovare” a salariatului.

Atunci când, din varii motive, va fi imposibilă organizarea examenelor de promovare pentru toți cei care îndeplinesc condițiile legale într-un departament, se va proceda prin tragere la sorți în privința posturilor pentru care se va organiza examen: este

o soluție care înlătură pericolul clientelismului, al favoritismului și care are menirea de a conserva coeziunea departamentului.

În conformitate cu legea, UAIC primește anual, prin contract instituțional o sumă importantă ca finanțare de bază (anual aceasta înseamnă 50%-60% din totalul veniturilor anuale). Finanțarea de bază este gândită să acopere cheltuielile legate de școlarizarea studenților, fiind calculată așadar, în mod esențial, în funcție de numărul acestora. În condițiile în care bugetul total al învățământului a fost în anii din urmă o treime sau, în cel mai bun caz, o jumătate din ceea ce legea indică minimum obligatoriu, este evident că plățile făcute cadrelor didactice din finanțarea de bază au fost mult diminuate față de normal. În ultimii ani, Senatul UAIC a decis ca 10% din finanțarea de bază primită de universitate, finanțare și așa diminuată față de minimumul legal, să fie utilizată nu pentru plata salariilor, ci pentru „investiții” (titlul HS UAIC nr. 2 din 10 august 2021 – regretabil, membrii comunității UAIC nu dispun de textul HS, ci doar de titlul său – sună neutru, liniștitor: „Hotărâre cu privire la aprobarea Notei Justificative înaintate de Consiliul de Administrație al Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, privind necesitatea solicitării unei sume din finanțarea de bază conform prevederilor Ordinului Ministrului Educației nr. 4.469 din 26.07.2021”): doar cel curios află că OM nr. 4.469 din 26 iulie 2021, tocmai menționat, spune la art. 1 „Instituțiile de învățământ superior de stat pot utiliza din finanțarea de bază un procent de maximum 10% [sic] pentru cheltuieli de investiții”). Desigur, nu este clar – niciodată nu a fost înfățișat ca atare – care sunt „investițiile” realizate din acest procentaj semnificativ din veniturile universității destinate procesului didactic (conducerea curentă a UAIC declară public că, în chestiunea investițiilor, depune cereri de finanțare, și chiar reușește să obțină finanțări, fără a consuma adică ceva din veniturile proprii ale instituției).

Diminuarea fondurilor destinate școlarizării studenților, adică a salariilor cadrelor didactice, provoacă melancolie: nu numai ministerul este culpabil, ci și Senatul UAIC. Desigur, ne putem întreba cum este posibil să se economisească anual 10%, pentru a finanța presupuse „investiții”, dintr-un buget și așa mult diminuat față de exigența legală. Răspunsul îl oferă același senat universitar, care aprobă an după an, pentru personalul didactic, state de funcții cu un număr diminuat de norme, iar în ultimii ani chiar cu norme fără obligații financiare pentru instituție²⁰. Iar diminuarea numărului de norme plasate în statele de funcții ale departamentelor UAIC din facultăți se realizează frecvent prin nerespectarea prevederilor legale. Mai întâi, UAIC nu a avut, din 2011 până în 2022, nici

²⁰ În scopul reducerii la tăcere a membrilor comunității academice în mult disputata chestiune a întocmirii statelor de funcții s-au folosit în UAIC mai multe metode. Una se remarcă: de către conducerea universității, a fost pus în fața comunității academice totemul „programului informatic” special destinat întocmirii statelor de funcții. Acesta a fost cinstit o vreme în UAIC, până când s-a observat în unele departamente că „programul” obosește, documentul final atribuit acestuia conținând erori elementare, de adunare, de împărțire, totdeauna în dezavantajul simplului salariat și în avantajul conducerii universității, care rămânea astfel cu un surplus financiar despre destinația căruia nu spunea nimic.

măcar obligatoria, după lege, metodologie privind cuantificarea în ore convenționale a activităților cuprinse în norma didactică (v. mențiunea din Legea nr. 1 din 2011, art. 287, alin. 9). Apoi, într-o universitate care are un Regulament privind afișajul, este uimitor că nu există și un regulament, votat tot de Senatul universitar, care să cuprindă regulile de normare în cazul statelor de funcții. Așadar, reglementarea chestiunii în UAIC s-a făcut până acum prin acte diverse, emise de diverse persoane sau foruri: printr-o „procedură” adoptată în condiții legale neclare, ori chiar printr-o decizie a rectorului, intitulată simplu „Precizări”. Obligații legale – e.g., în privința dimensiunii formațiilor de studiu (v. Legea nr. 1/2011, art. 292), a calificării titularilor de disciplină (v. partea a patra, punctul 4.2, alin. 2, lit. d) din HG nr. 915 din 2017) – nu sunt uneori respectate în UAIC. Există și stipulații curioase: împotriva prevederilor IP. C.3.1.1 cuprinse în HG nr. 915 din 2017, privind standardele de referință ale Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (acronim secvent: ARACÎS), în cazul în care, în UAIC, titularul cursului este și titularul activităților conexe de seminar, comisia de examinare din sesiune este alcătuită doar dintr-o persoană, titularul de curs.

O altă sursă importantă de „economii” pentru conducerea UAIC o reprezintă remunerarea activităților suplinite cuprinse în norme vacante. Nu a fost niciodată explicat comunității academice algoritmul prin care se obține suma plătită – variabilă anual, sfidând uneori tendința generală de creștere a salariilor, precum și nivelul inflației – pentru susținerea activităților corespunzătoare unei ore dintr-o normă suplinită sau „la cumul”, adică „tariful pe oră convențională”, precum și cauza variației acestuia între facultățile, departamentele, angajații UAIC. Trecând peste acestea, sumele stabilite de conducerea universității noastre pentru *hoi polloi*, ca tarif orar, sunt rușinoase pentru o universitate, plasându-se adesea în registrul 40-60 lei/oră. Pentru a stabili acest tarif, punctul de plecare are aparența unei ilegalități: prin decizie a conducerii universității, neexplicată în privința fundamentării legale, toate normele suplinite în UAIC, cu excepția celor pentru care se organizează concursuri de ocupare sau examene de promovare, sunt de asistent sau lector universitar. Or, aceste norme sunt suplinite în unele situații de conferențieri și profesori universitari. Apoi, nu au fost niciodată înfățișate comunității academice modalitatea de calcul, sumele de referință de la care pleacă acesta. Deși Legea privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice (nr. 153 din 2017) precizează la Anexa I, Capitolul I, B, art. 12: „Calculul pentru plata cu ora sau prin cumul se face la norma didactică prevăzută de Legea nr. 1/2011”. Aplicând legea, normele metodologice privind salarizarea prin plata cu ora emise de minister pentru învățământul preuniversitar precizează că remunerația pentru o oră plătită este reflectare a drepturilor salariale corespunzătoare funcției didactice de bază. Așa se face că în învățământul preuniversitar o oră plătită excedentar normei funcției didactice de bază unui profesor grad I, cu vechime peste 25 de ani, înseamnă în prezent – aplicând OM nr. 4827 din 2018 – o remunerație de peste 100 de lei (aceasta prin raportare strictă la salariul de bază: există situații în care plata pentru o

oră suplinită este de 140 lei). În cazul unui profesor debutant cu vechime de sub un an remunerația pentru o oră, în învățământul preuniversitar, este de cca 85 lei (calculul ia în considerare, exclusiv, salariul de bază). Lipsa unei norme clare, univoce, aprobate printr-o hotărâre a Senatului UAIC, adică obligatorie pentru toți, lasă la latitudinea conducerii executive să stabilească tarife diferențiate – necomunicate ca atare și, prin efectul prevederilor contractului de muncă, secrete: nu putem ști ce scrie în fiecare contract semnat de angajatorul UAIC – pentru plata cu ora sau „la cumul”. Așadar, nu știm suma plătită fiecărui cadru didactic care suplinește (nu discutăm aici situația „externilor”, pe care nu o putem cunoaște în nici un fel, dată fiind lipsa de transparență a conducerii UAIC din mandatele 2016-2024) prin salarizare la plata cu ora, adică „tariful pe oră convențională”. Ultimul document care transmite informație oarecum utilă în cazul UAIC, document de tip „Transparența veniturilor salariale” datat 31 martie 2023, ne confirmă că plățile cu ora în cazul salariaților variaua, pentru luna martie a anului respectiv, între 58 de lei și 20.701 de lei (a se vedea antepenultima coloană a documentului menționat).

Evident, nu putem proceda astfel în continuare, în disprețul principiului legalității, al principiului egalității de șanse, al principiului transparenței: toate fondurile încasate de UAIC drept finanțare de bază vor fi cheltuite urmându-se destinația acestora. Voi propune Senatului universitar un regulament al normării în UAIC (care să clarifice aspectele legate de normarea tuturor posturilor, inclusiv a celor didactice). Întocmirea anualelor state de funcții didactice se va face respectând legea, prin consultarea membrilor departamentului. În debutul consultărilor, se vor pune la dispoziția acestora toate documentele care reglează procesul de întocmire, avizare și aprobare a statelor de funcții, pentru ca întregul proces să se desfășoare în cunoștință de cauză.

Normarea se va face respectând strict prevederile legale, fără a discrimina între membrii comunității academice. Exigențele ARACÎS incidente normării universitare vor fi integrate în cele ale universității, cu scopul de a îndeplini implicit standardele de asigurare a calității stabilite de agenție. Se va respecta și prevederea legală curentă privitoare la normarea efectivă în funcție de „dimensiunea formațiunilor de studiu”: limita prescrisă de standardele ARACÎS (de obicei, 150 de studenți pentru o serie de curs și 30 de studenți pentru o grupă de seminar, la nivel de licență, și de 75 de studenți pentru seria de curs la nivel masteral) va oferi unicul reper de normare în cazul formațiunilor de studiu, UAIC urmând să respecte standardul ARACÎS în procesul de elaborare, avizare și aprobare a statelor de funcții (acest standard a fost gândit ca realist din perspectiva efortului depus de un cadru didactic, precum și eficient, din perspectiva receptorilor).

Salarizarea se va face urmând reglementările legale, urmându-se principiile egalității de șanse, transparenței și legalității. Singura diferențiere care va fi acordată va fi cea adusă de gradația de merit sau de sporul de performanță academică, singurele care

scapă arbitrariului, presupunând o competiție.²¹ Acestea vor fi acordate în urma unor proceduri transparente: comisiile implicate în evaluarea dosarelor vor fi selectate prin tragere la sorți, dosarele de candidatură vor fi publicate pe site-urile facultăților: nimic nu este de ascuns pentru că nimic nu este ilegal. Distribuirea gradațiilor de merit și a sporurilor de performanță academică se va face la nivel de facultate și de grad didactic ori de cercetare deținut: egalitatea de șanse trebuie să existe și în această privință.

Pentru a diminua riscul erorilor în transcrierea notelor consemnate în catalog de titularii disciplinelor, fiecare cadru didactic va primi, spre certificare, de la secretariat, la finalul fiecărei sesiuni, un document care va replica notele acordate de acesta studenților în sesiune, așa cum se află ele transcrise de personalul secretariatelor în sistemul electronic eSIMS. Nu este dezirabilă încredințarea unor noi sarcini, nespecifice, cadrelor didactice (cum ar fi aceea de înscriere în eSIMS a notelor): în fișa postului, cadrele didactice nu pot avea atribuții pe care secretariatul le acoperă.

Vor fi inițiate colocvii universitare care să angreneze cadre didactice și cercetători din facultățile UAIC, cu scopul ca cercetările acestora să fie difuzate în mediul colegial: de multe ori nu avem știre despre preocupările științifice ale colegilor de departament. Locul de desfășurare a colocviilor va fi oferit de imobilele UAIC plasate în diverse județe ale țării, cheltuielile legate de acestea fiind acoperite din fondurile universității. În privința aceluiași imobile: în limita disponibilității, vor fi puse la dispoziție angajaților UAIC în timpul perioadelor de concediu, în mod transparent, înlăturând favoritismele și renunțând la accesul limitat, confidențial, practicat curent.

Unele acțiuni de raportare solicitate angajaților de decidenții UAIC par a fi nesupuse vreunei norme legale. De exemplu, în ianuarie 2022 cadrele didactice și cercetătorii UAIC au fost obligați de conducerea instituției să predea o „raportare” privitoare la îndeplinirea standardelor minimale pentru ocuparea funcțiilor pe care deja le dețineau legal, deși documentele relevante se aflau la dispoziția aceleiași conduceri, în birourile administrației universității. La solicitarea de a indica baza legală pentru o astfel de raportare, conducerea UAIC de atunci nu a răspuns. Înlăturând abuzul de putere, se va indica de fiecare dată baza legală care a declanșat procedura de raportare, departamentul

²¹ Posibilitatea diferențierii salariale, până la 30% din salariul de bază (prevăzută de Anexa I, Capitolul I, B, art. 9, a Legii nr. 153 din 2017), a fost asumată de bunul plac al conducerii UAIC: privind ultima versiune publicată a documentului intitulat „Transparența veniturilor salariale”, cea din septembrie 2023, dintre cei 115 asistenți universitari și asistenți de cercetare care lucrează în UAIC, doar 4 primesc diferența salarială menționată, în procentaj divers. Privind culmea, dintre cei 113 de decidenți din domeniile didactic și cercetare doar 37 nu primesc această diferență posibilă legal. Simplu spus, 3,47% versus 67,25%. La fel, cuantumul acestei diferențieri salariale este variabil, în direcția ridicolului: de la 5259 lei la 5 (cinci) lei. Astfel, în UAIC procentajul de 30% indicat de lege este acoperit, în unele cazuri, 100%, iar în alte cazuri doar 0,12%: dacă am crede că nu arbitrariul decide, am putea considera că scala fină a reglajului diferențierii salariale are 1.000 de trepte în UAIC. Cum sporul de performanță academică a dispărut din legea domeniială, soluția este recursul la contractul-colectiv de muncă pe ramură semnat în noiembrie 2023, care prevede la art. 36, alin. 3, posibilitatea acordării acestuia, în cazul celor care nu beneficiază de gradația de merit.

responsabil al UAIC fiind însărcinat cu explicarea procedurii. Colectarea diverselor date se va face respectându-se programul cadrelor didactice și al cercetătorilor: raportările solicitate intern vor fi anunțate cu cel puțin două săptămâni înaintea datei limită de depunere a documentelor, în vreme ce solicitările extrainstituționale de raportare vor fi transmise cel târziu în ziua secventă comunicării acestora conducerii UAIC.

Pentru o imagine mai clară a contribuției fiecărui membru al comunității la progresul instituției, se va publica anual, în cazul fiecărui departament și în regim anonimizat, o listă a veniturilor UAIC obținute de toate cadrele didactice și de toți cercetătorii, fiind indicată și baza legală a acestor venituri (egalitatea de șanse este principiu care guvernează viața comunității academice; în plus, este imposibilă evaluarea activității unui angajat sau departament fără evidențierea resurselor puse la dispoziție fiecărui angajat de către angajator). La fel, la încheierea fiecărui an fiscal se va publica un document tip „Transparența veniturilor salariale” care să prezinte toate veniturile UAIC, din acel an, ale persoanelor care au semnat contracte cu instituția (inclusiv „externii”).

Ecartul 10:1 dintre cel mai mare venit UAIC și cel mai mic venit UAIC identificabil deocamdată în documente publice ale universității, în cazul cadrelor didactice și al cercetătorilor, este uriaș, în raport cu cel evident în lumea academică occidentală (finanțată public, căci UAIC este și ea finanțată public), care ne este reper. Pentru a ne lămuri în privința ecartului real al veniturilor UAIC oferite angajaților, se va publica o listă, anonimată, a veniturilor anuale totale, din ultimii 5 ani, oferite de UAIC și fundațiile sale fiecărui angajat, pentru a vedea care este, de fapt, acest ecart. În următorii 5 ani, ecartul constatat – oricare ar fi acesta – se va diminua (unele măsuri au fost deja indicate: dispariția hazardatelor diferențieri salariale, indicarea incompatibilității dintre funcția de conducere sau mandatul de reprezentare în UAIC și prezența în organigrama vreunui grant obținut instituțional de UAIC), fiind respectate prevederile legale.

Distribuirea locurilor scoase la concurs pentru studii doctorale va ține cont, fundamental, de numărul de conducători de doctorat existent în fiecare școală doctorală, pentru a evita clientelizarea, condiționarea: numărul de locuri nu ar trebui distribuit arbitrar, clientelar, căci el este obținut de instituție, prin meritele membrilor comunității academice.

Este importantă, pentru încurajarea inițiativei individuale, abrogarea oricăror decizii interne care restricționează în prezent exercitarea nestânjenită a atribuțiilor de către directorii de proiect de cercetare (alcătuirea echipei de cercetare, decizia privitoare la achiziții etc.).

Discuțiile despre obligațiile profesionale ale cercetătorilor UAIC vor preceda orice hotărâre privitoare la această chestiune: consultarea cercetătorilor este o necesitate.

Totodată, va fi încurajată asocierea liberă a cercetătorilor pe temeiul unei problematice științifice comune.

Este necesară evaluarea situației ICI, precum și a cercetătorilor aflați încă în cadrul facultăților. Cum nu este transparentă distribuția acestora, după domeniul de studii sau specializare, va fi prezentată comunității academice această situație. În cazul în care se va constata că unele domenii sau specializări sunt subreprezentate, se vor lua măsuri pentru corijarea situației.

Este necesară o acțiune de audit financiar, de personal, academic al proiectelor derulate instituțional în universitate în ultimii 15 ani (cele din fonduri europene, din fonduri guvernamentale, Banca Mondială etc.), pentru a se evalua eficiența acestora.

4.1.5 PERSONALUL AUXILIAR ȘI ADMINISTRATIV

Avem în UAIC o preponderență a personalului auxiliar, administrativ, ceea ce face dificilă urmarea vocației unei universități: neesențialul este dominant numeric, în privința angajaților, în universitate. Cauza fundamentală a augmentării numărului personalului auxiliar, administrativ pare a fi lipsa normării adecvate: nu este clar de ce este nevoie de mai mult de 150 de paznici la UAIC (în condițiile în care numărul de proprietăți este mai mic decât al altor universități autohtone, iar cele mai multe dintre clădirile universității dispun de instalații video de supraveghere), de aproape 150 de persoane încadrate ca „îngrijitor” în instituție. De altfel, nici angajarea unui director-adjunct administrativ în 2022 la UAIC nu a fost justificată în fața comunității academice: nu s-a lămurit de ce un singur director administrativ nu mai poate îndeplini sarcinile celui care conduce administrația universității, atâta vreme cât „încărcătura” postului nu s-a schimbat (instituția nu și-a dublat dimensiunile, nici nu au fost impuse legal obligații suplimentare directoratului administrativ al universității). Organigrama UAIC va trebui regândită, pentru a evita redundanțele, proliferarea unităților subordonate, excedentul de angajați. Normarea corectă, echitabilă, a posturilor va trebui efectuată. Mandatele directorului general administrativ și ale directorului-adjunct administrativ se vor încheia în prima lună de exercitare a mandatului de rector. Pentru funcțiile de conducere din aparatul administrativ al UAIC voi încuraja colegii din sectorul academic să ocupe prin concurs posturile vacante: este nevoie de o înțelegere academică a unei funcții administrative de conducere dintr-o universitate.

Vor fi instituite mecanisme de evaluare de către public a serviciilor oferite de personalul auxiliar și administrativ, în scopul îmbunătățirii lor.

4.1.6 STUDENȚII UAIC

Având în vedere dificultățile financiare semnificative întâmpinate de mulți studenți, voi iniția un program – aparent inexistent în România până în prezent – de oferire gratuită, pentru studenții din medii defavorizate sau în contexte mai dificile, a cazării în căminele universității și a meselor la cantina UAIC, cu asumarea obligației, de către aceștia, de a promova toate examenele alocate fiecărei sesiuni. Acest demers încearcă să creeze condiții normale de studiu pentru fiecare student: nu căutarea unor soluții de supraviețuire financiară ar trebui să consume timpul acestuia, ci studiul. Evident, fondurile guvernamentale – așa cum sunt ele distribuite în prezent – sunt insuficiente pentru ca o astfel de inițiativă să fie generalizată, așa cum ar fi natural. Legea domenală în vigoare, deși indică măsuri pentru combaterea riscului de excluziune socială, pare a nu fi respectată: drepturile fundamentale ale persoanelor aflate în risc de a-și pierde capacitatea de satisfacere a nevoilor zilnice de trai din cauza unor situații de boală, dizabilitate, sărăcie, inclusiv dreptul la educație, sunt prea puțin importante pentru statul român, care finanțează insuficient zonele în care privațiunile sunt majore. Așa se face că este mai ușor să obții, cu aceleași venituri totale – insuficiente – ale familiei, o bursă socială în universități din zone dezvoltate economic decât în zonele unde sărăcia este endemică. Această politică este păguboasă, iar UAIC va face ceea ce va fi posibil pentru a sprijini studenții aflați în situații delicate.

În privința locurilor de cazare care sunt puse la dispoziția studenților de către universitate, voi transparentiza demersul, valorificând toate spațiile cu această destinație (mai multe camere aflate în diverse cămine studentești sunt ocupate de angajați din sectorul administrativ al UAIC, ceea ce este nefiresc: nici o organizație studentească nu a semnalat public această situație, anormală). De asemenea, voi iniția o corespondență instituțională cu diverse instituții locale care probabil dețin spații de cazare neutilizate, cu scopul de a le propune închirierea acestora, răspunzând astfel unei nevoi a studenților UAIC.

De vreme ce legea curentă oferă această posibilitate fără a impune obligații speciale pentru instituțiile de învățământ superior (în cazul specializărilor universitare care țin de același domeniu științific), voi propune ca UAIC să încurajeze diversificarea ofertei pentru doritorii de studii universitare: toate dublele specializări permise de minister, cele propuse de ARACÎS, vor apărea în oferta educațională a universității noastre. Aceasta nu înseamnă dispariția monospecializării, la nivelul studiilor de licență, ci observarea opțiunilor doritorilor de studii universitare. Dificultățile administrative prilejuite de asumarea de către UAIC a acestor opțiuni sunt minore în raport cu beneficiile aduse de respectarea principiului liberei alegeri, precum și de beneficiul unei formări cu o mai amplă deschidere.

Voi propune introducerea, în planurile de învățământ în cazul fiecărei specializări, a unei discipline obligatorii, la nivel de licență, care să transmită conținuturi de etică sectorială (academică) și scriere științifică în primul semestru de studiu. Familiarizarea studenților cu exigențele etice ale lumii universitare, precum și cu diversele forme de text științific trebuie făcută la începutul parcursului academic, pentru a avea posibilitatea clădirii unor deprinderi de studiu adecvate mediului universitar în anii următori de studiu.

Există spații didactice care au deficiențe în ceea ce privește igienizarea, dotarea corepunzătoare. Același lucru se întâmplă și în cazul unor spații destinate cazării studenților. Voi solicita administrației universității o evaluare a situației, precum și alcătuirea unui calendar multianual de igienizări, reparații și dotări. Contribuțiile externe, private, la ameliorarea situației descrise mai sus sunt binevenite, însă acestea ar trebui să țină cont de specificul instituției noastre, de unitatea stilistică, necesară, a opțiunilor de reconfigurare. Oricum, este obligația administrației universității să ofere spații adecvate menirii lor.

Efortul de internaționalizare ar trebui să îi mobilizeze și pe studenți: stagiile didactice în universitățile partenere ale UAIC sunt facilități însemnate pe care universitatea noastră le oferă studenților. În ciuda eforturilor făcute de birocrăția UAIC, informația despre această posibilitate ajunge cu greu la potențialii beneficiari. Vor fi organizate în facultățile UAIC prezentări ale programelor, parteneriatelor, contractelor bilaterale în care UAIC este parte, cu scopul ca această oportunitate, a mobilității academice, să fie cunoscută și fructificată de studenți.

Voi propune inițierea constituirii unei publice baze de date care să cuprindă toate tezele finale ale absolvenților UAIC. Desigur, inițiativa poate avea efect amplificat dacă este îmbrățișată de cât mai multe universități din România: consultarea altor instituții de învățământ superior în chestiune, spre solidarizare, este necesară. Indiscutabil, alcătuirea acestei baze de date pune probleme legale, logistice, financiare. Însă nu cred că o universitate are mai puține mijloace, acționând legal, decât numeroasele „fabrici de lucrări științifice”, constituite în disprețul legii, care funcționează astăzi în România. Practica obișnuită, în România, este ca universitățile să plătească, prin contracte, servicii de accesare a unor platforme de identificare a similitudinilor. Furnizorii acestor servicii se schimbă periodic (în urmă cu ceva ani s-a renunțat la un furnizor, și s-a optat pentru un altul), așa încât ceea ce s-a acumulat, ca texte, într-o anumită bază de date conexas unei platforme de identificare a similitudinilor se pierde odată cu schimbarea furnizorului de servicii. Pe de altă parte, accesul la aceste platforme se face contra cost, de multe ori costurile fiind mult diminuate de universități față de normal prin diverse strategii de economisire, discutabile din punct de vedere legal (e.g., se contractează acces la platformă doar pentru cadre didactice, nu și pentru studenți, cu riscuri legale însemnate, de vreme ce

cadrele didactice introduc textele verificate în bazele de date conexe platformelor fără a avea permisiunea, din partea deținătorilor de drepturi pentru textele introduse, ca acestea să rămână în bazele de date, condiție pusă, printre altele, de pasul intitulat „Termene și condiții” prealabil accesării inițiale a platformei de către utilizator). O platformă publică, națională (texte în limba română se găsesc, în prezent, în mai multe baze de date conexe unor platforme de identificare a similitudinilor, baze de date care nu sunt conectate între ele), ar fi mai fiabilă, mai simplu de administrat, iar costurile ar fi acoperite de instituțiile care le-ar utiliza.

Se va stabili, pentru fiecare student doctorand, un buget anual, în limitele prescrise de standardele ARACÎS, pentru susținerea activității de cercetare: nu poți pretinde rezultate fără a oferi mijloace care să facă posibilă obținerea acestora.

Va fi încurajată activitatea didactică a doctoranzilor, cărora li se va încredința conducerea unor seminarii: este esențial pentru universitate să stimuleze interesul acestora pentru un parcurs universitar. Demersul va ajuta evident în selecția celor care, peste nu mulți ani, se vor constitui în corp academic al UAIC.

Va fi făcută o analiză a finanțării (și a altor avantaje materiale) acordate asociațiilor studențești și reprezentanților acestora, în vederea constatării eficienței acestora, din perspectiva folosului comunitar.

4.1.7 UAIC ÎN COMUNITATE

Ca instituție publică, legăturile noastre cu ceea ce ne înconjoară proxim sunt mai degrabă formale. Contribuția noastră la bunăstarea comunității locale este mai degrabă declarativă, retorică. Doar două exemple aici. UAIC a primit istoric finanțări publice semnificative care au drept scop, printre altele, cercetarea științifică a fenomenului poluării, inclusiv în municipiul Iași. Pe de altă parte, poluarea existentă în acest municipiu – estimată în diverse rapoarte oficiale ca fiind una dintre cele mai mari din țară – ne afectează pe toți. Și totuși UAIC nu comunică publicului datele primare colectate, cele care vizează nivelul zilnic al poluării din municipiu. Voi dispune publicarea pe site-ul www.uaic.ro, în regim continuu, a datelor privitoare la poluare obținute de universitatea noastră după semnificative investiții publice: este bizar să primești fonduri importante (zeci de milioane de euro) pentru cercetarea unui fenomen care afectează grav comunitatea din care faci parte și să nu oferi comunității minime informații, utile traiului cotidian. Împreună cu specialiști ai altor universități ieșene (Universitatea de Medicină și Farmacie „Grigore T. Popa”, Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi”, Universitatea de Științele Vieții „Ion Ionescu de la Brad”), putem oferi administrației locale soluții pentru

diminuarea fenomenului, pentru scăderea numărului de persoane afectate de poluare: știința s-ar deschide astfel tuturor.

O altă problemă acută local este amplificarea aparent lipsită de planificare, de înțelegere, a arealului locuit al comunității noastre, ceea ce creează nenumărate probleme pentru comunitatea locală. În conjuncție cu universitățile sus menționate, eforturile ar trebui îndreptate spre oferirea de soluții autorităților locale: spre deosebire de alte județe, care se pot baza mai degrabă pe experți diversificați în luarea unor decizii, municipiul Iași dispune de o resursă semnificativă de competență în universitățile sale. A o nesocoti a dus la consecințe pe care le trăim cu toții.

4.1.8 VARIA

„Juridizarea” activității Comisiei de Etică a UAIC va fi abandonată, făcându-se clar distincția dintre etică și drept și exploatarea avantajului apartenenței la o instituție constituțional autonomă: suntem într-o instituție autonomă, avem dreptul să ne organizăm fără a mima alte structuri. Tactica întârzierii în desfășurarea activităților, luarea deciziilor, și aceasta împrumutată din alte sisteme, nu poate fi justificată și nici nu este potrivită pentru o universitate: nu putem tergiversa ani și luni luarea unor decizii de care ține prestigiul universității noastre (nimeni nu a fost sancționat pentru ceea ce chiar Codul de Etică al UAIC prevedea, „obstrucționarea sub orice formă a activităților de educație ... ori a altor activități din Universitate”, în cazul de față a activității Comisiei de Etică a UAIC).

Toți deținătorii de funcții de conducere și de mandate de reprezentare vor publica pe pagina de internet dedicată respectivelor structuri propriile CV-uri, atașând lista de lucrări propriie. La fel, vor fi comunicate adresele electronice ale acestora, pentru a facilita firescul dialog dintre reprezentanți și reprezentanți, dintre conducători și subordonați.

Nu este clar ce ghidează politica de achiziții a UAIC (unele achiziții sunt nepotrivite cu vocația instituției, altele sunt fățiș semn al clientelismului). Va fi realizată o analiză a achizițiilor realizate de universitate în ultimii ani (cumpărarea de către UAIC a unui titlu, în două exemplare, de la o editură recunoscută pentru practicile comerciale oneroase ridică întrebări, după cum achiziția unor cantități impresionante de diverse materiale, aparate, este de chestionat), luându-se măsurile necesare.

Nu știm cât plătește UAIC drept „corecții” ca urmare a diverselor abateri constatate de organele abilitate în urma unor controale privitoare la modul în care au fost utilizate fonduri de tip grant primite de universitate. Vor fi formulate acțiuni în regres pentru recuperarea prejudiciilor aduse UAIC, constatate de organele competente, de diverși

decidenți implicați în diverse proiecte finanțate din fonduri externe universității. Totodată, aceste prejudicii trebuie cunoscute de toți membrii comunității academice.

În ultimii ani s-au înmulțit fundațiile susținute de UAIC. Nu le cunoaștem scopul, componența consiliilor de conducere, bugetele: nu avem informație publică despre acestea. Una dintre fundații are drept venituri, printre altele, sumele încasate drept contravaloare în urma vinderii băuturilor alcoolice într-un imobil al UAIC. Se va face o evaluare a oportunității sprijinirii acestora de către universitate, fiind în mod special observată implicarea instituțională și financiară a UAIC, precum și adecvarea scopurilor acestora la vocația UAIC, luându-se măsuri în consecință.

Voi propune, inclusiv structurilor sindicale, păstrarea la 62 a numărului de zile alocat concediului de odihnă pentru personalul didactic: ceea ce este drept al angajaților încă din 1993 nu trebuie abandonat (mai ales că Legea învățământului preuniversitar, nr. 198 din 2023, indică la art. 220, alin. 1, aceeași durată, de 62 de zile a concediului de odihnă). Este nevoie de dialog între sindicat și conducerea universității pentru găsirea celor mai bune căi de rezolvare a doleanțelor angajaților.

Voi solicita serviciilor administrative ale UAIC verificarea conformității sumelor care indică drepturile bănești, consemnate în contractele de muncă ale cercetătorilor angajați ai UAIC, cu legislația în vigoare. La fel, voi solicita verificarea situației salarizării acestora în anul academic anterior, 2022-2023: există indicii că legislația nu a fost întotdeauna respectată.

La fel, voi solicita serviciilor administrative evaluarea conformității contractelor „la plata cu ora” sau în cumul de norme (semnate în anii 2021, 2022 și 2023) la legislația aplicabilă: există indicii că prevederile legale nu sunt respectate (*v.*, din Anexa I, Capitolul I, B, art. 12 din Legea privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice, citat parțial mai sus). Apoi, există inexactități, neconformități care viciază astfel de documente. Astfel, în contracte se menționează de obicei, ca obiect al acestora, exclusiv „activitățile didactice”, nefiind amintite activitățile de evaluare, și ele suplinite, stipulate în normele vacante. Apoi, gradele academice atestate de Senatul UAIC nu sunt luate în considerare în cazul alcătuirii normelor vacante și al remunerării personalului care suplinește, unii dintre deținătorii titlurilor de profesor universitar și conferențiar universitar fiind remunerați în UAIC ca lectori sau ca asistenți universitari, în contracte menționându-se ca funcție „lector universitar” sau „asistent universitar”. În fine, cele indicate în contracte ca număr de ore – în secțiunea „Durata timpului de lucru și repartizarea acesteia” – nu sunt clare uneori, în privința modalității de calcul. Dacă se va constata că există neconformități din perspectiva legislației aplicabile, ele vor fi comunicate public. La fel, se vor identifica persoanele care au făcut posibile iregularitățile, făcându-se eforturi pentru a soluționa problema.

În cazul personalului didactic asociat selectat din afara universității, standardele minimale de ocupare a postului supliniit vor trebui îndeplinite, pentru a nu diminua calitatea actului didactic. În cazul domeniilor sau specializărilor în care nu există persoane care să îndeplinească această condiție în vederea suplinirii unor obligații din norme didactice vacante, se vor căuta soluții *ad hoc* de suplinire.

Este necesară analiza strategiilor de relații internaționale ale UAIC, a rezultatelor obținute. În urma acestei analize, se va schița o strategie care să promită eficiență. Este greu de înțeles cum putem deveni atractivi pentru un student din străinătate, necunoscător al limbii române, câtă vreme nu punem la dispoziție, într-o limbă de circulație internațională, informații actualizate despre instituție, despre facultăți, despre specializările oferite, despre activitatea cadrelor didactice și a cercetătorilor. Eforturile depuse de mulți dintre colegii noștri, care au dus la semnarea multor acorduri internaționale de colaborare, sunt de multe ori zădărnice de circumstanțe birocratice. Școlăritatea consumată în UAIC de studenții înmatriculați în instituții de învățământ din străinătate ar trebui gestionată legal: conformarea la prevederile legale este esențială. Relațiile internaționale ale UAIC, în special cu universitățile din Republica Moldova și Ucraina, trebuie aprofundate, spre beneficiul reciproc.

Suținerea în UAIC a examenelor finale de către absolvenți ai altor instituții de învățământ superior se va face doar în cazul apartenenței acestora la Consorțiul Universitar: nu putem gira acordarea unor diplome dacă nu avem minime garanții în privința calității studiilor parcurse. Înmatricularea unor studenți care au parcurs studii la alte instituții de învățământ superior din România, solicitând înmatricularea în ani superiori la UAIC, se va face urmând aceeași regulă.

Editura UAIC are în ultima vreme dificultăți de administrare evidente. În ultimii ani nu s-a mai întrunit consiliul editorial al acesteia, compus din directorii de colecții. Aparent, au pătruns în portofoliul Editurii UAIC noi colecții, fără ca această decizie să fie luată de cei care, prin tradiție, aprobau inițierea acestora. De curând au apărut la Editura UAIC broșuri care conțin povești – de câte 20 de pagini, ilustrate, desigur cu ISBN: se pare că decidenții au dificultăți de percepere a semnificației sintagmei „editură universitară”. Este necesară revenirea la bunele practici editoriale; conducerea Editurii UAIC va fi primenită. Totodată, este necesară cooptarea – tot mai dificilă, în condițiile unei salarizări nepotrivite stabilite prin lege – a unor redactori specializați. La fel, tehnoredactarea ar trebui să se facă, în UAIC, urmând practicile curente ale domeniului.

Va fi necesară o schimbare în departamentul responsabil cu informatizarea și comunicațiile electronice din UAIC: cenzurarea corespondenței electronice nu este atribuție a posturilor din acest departament. La fel, departamentul care are drept misiune propagarea imaginii universității va trebui reformat: cum doar imaginea rectorului a fost

preocupare pentru acesta, va fi necesară înțelegerea prezenței unui astfel de departament într-o universitate.

Nu este clară situația bunurilor lăsate istoric instituției de diverși donatori, testatori. Voi da dispoziția de a cerceta arhivele pentru identificarea bunurilor lăsate UAIC și de a înregistra legal dreptul de proprietate a UAIC în cazul acestora. Voi ruga colegii care au experiența arhivelor să ne ajute în identificarea unor fonduri, documente de interes.

Suntem în UAIC pentru că alții au susținut, înaintea noastră, pe umerii lor această instituție. Este nu doar o datorie instituțională, ci și un semn al gratitudinii să fim alături de seniorii UAIC. Voi dispune alocarea, în Casa universitarilor, a unui spațiu dedicat acestora, constituindu-se astfel un club universitar care să dea posibilitatea petrecerii plăcute a timpului.

Totodată, se va explora posibilitatea ca, prin fondurile UAIC sau ale fundațiilor susținute de aceasta, să fie oferit ajutorul necesar cadrelor didactice și cercetătorilor care au construit UAIC, aflați în situații delicate. Legăturile dintre absolvenți și *Alma Mater* trebuie consolidate: ajutorul acestora va fi direcționat inclusiv către cei care le-au fost îndrumători.

4.2 AD EXTRA

Prima solicitare, publică, va fi adresată ministerului de resort și Guvernului României: este obligatorie respectarea prevederilor legale privitoare la ponderea cheltuielilor destinate învățământului din totalul cheltuielilor statului. Subfinanțarea cronică a acestuia garantează rezultate mediocre durabile, criticate apoi de contribuabili și de cei care au decis subfinanțarea. Aceeași solicitare va fi adresată ministerului care administrează bugetul public al cercetării din România: finanțarea deficientă nu asigură decât rezultate deficiente. Dacă se cer rezultate, atunci trebuie oferite și mijloace pentru a ajunge la acestea. Desigur, se va solicita ca legiferarea domeniului să se facă respectând exigențele legale (*e.g.*, fundamentare, studii de impact, consultarea celor interesați, previzibilitate).

Se va solicita totodată reprezentarea proporțională geografic în consiliile și comitetele numite „naționale” și aflate în coordonarea ori subordinea ministerelor de referință. Același principiu ar trebui urmat în cazul distribuției după domeniile științifice reprezentate a pozițiilor în aceste consilii.

Va fi făcută propunerea de a sprijini financiar suplimentar universitățile care școlarizează studenți aflați în evidente dificultăți financiare. Aceasta va însemna inclusiv discriminarea pozitivă, financiară, a instituțiilor de învățământ superior din provinciile subdezvoltate economic ale țării (bazinul lor de recrutare esențial se află tocmai în aceste

provincii, fapt care este deja cunoscut de ministerul de resort, care dispune de informațiile relevante): subdezvoltarea unor regiuni ale țării este determinată fundamental de decizii politice care au drenat resurse către alte provincii. Neglijarea unor regiuni ale României prin subfinanțarea cronică, publică, a acestora duce la dificultăți remarcabile în privința apetitului pentru studii superioare al tinerilor, precum și în privința retenției acestora în sistem până la terminarea studiilor. Așadar, este firească solicitarea unei finanțări speciale, prin fondul de burse și protecție socială acordat UAIC, pentru studenții defavorizați tocmai de deceniile de decizii discriminatorii luate de administrația centrală a statului român.

Având în vedere profilul curent al candidatului la studii universitare (nu trebuie uitat interstițiul de doi ani în care învățământul s-a făcut, în România, la distanță fizică de instituție, cu o calitate a educației indicată de un ministru al educației din România ca aflându-se la „un punct de minim”), voi pune în discuția Consiliului Național al Rectorilor, și apoi a ministerului de resort, oportunitatea luării unor măsuri legale pentru ameliorarea șanselor de parcurgere cu succes a studiilor universitare a cohortelor școlare vizibil afectate. Soluția pe care o consider optimă este cea a prefațării studiului universitar specializat, așa cum este astăzi codificat în lege, cu unul sau doi ani de studii universitare care să dea șansa acumulării cunoștințelor și competențelor potrivite pentru studiul specializat academic, precum și a însușirii unor deprinderi de lucru intelectual inevitabile la nivel universitar. Acest interval de studiu inițial, structurat domeniial dar cu deschideri spre cel puțin un alt domeniu fundamental (plan de învățământ care să cuprindă materii opționale și facultative din cel puțin două domenii fundamentale, așa cum sunt acestea definite de Nomenclatorul domeniilor și al specializărilor – programelor de studii universitare) ar ajuta și la mai buna orientare academică a studenților, diminuând amploarea abandonului universitar (cauzat, printre altele, de ignorarea de către studenți a cerințelor, specificului unei specializări universitare). Un astfel de *studium generale* ar putea ajuta la mai buna înțelegere, încă de la început, a câmpului cunoașterii, a propriei înclinații, motivând suplimentar un student. Prin adoptarea acestei măsuri numărul standard al anilor de studiu la nivel de licență ar ajunge la cinci pentru toate specializarile din universitățile cu vocație comprehensivă.

Totodată, va fi solicitată ministerului de resort observarea principiului legal al eficienței în cheltuirea fondurilor publice destinate educației. Astfel, în evaluarea rezultatelor obținute de fiecare universitate este necesară ponderarea acestora la resursele publice utilizate: orice clasament universitar, inclusiv cel asumat de minister, trebuie raportat la resursele financiare consumate de fiecare instituție pentru obținerea respectivelor rezultate. Doar astfel evităm considerarea masivității drept subtilitate. Voi propune ca diversele liste de standarde și criterii, în vigoare pentru diverse operațiuni de evaluare, raportare ministerială, să fie reductibile la un singur set (standardele minimale

stabilite CNATDCU). Totodată, voi propune ca datele colectate în diverse exerciții de către ministerul de resort să fie făcute publice, și nu doar în varianta sintetică: totala transparență a datelor raportate de universități este obligație când vorbim despre instituții finanțate din bani publici.

Legea în vigoare precizează că este permisă, cu minime eforturi din partea instituțiilor de învățământ în privința procesului de acreditare dacă deja sunt acreditate specializările puse în conjuncție, dubla specializare dacă aceasta se face în interiorul unui domeniu de studiu. ARACÎS, prin aceeași lege, are competența de a propune dublele specializări acceptabile ministerului. Voi propune ministerului să abordeze generos chestiunea, permițând toate dublele specializări combinatoric posibile în cadrul fiecărui domeniu indicat în Nomenclatorul domeniilor și al specializărilor – programelor de studii universitare. Aceasta va însemna că fiecare universitate va avea posibilitatea să procedeze, în privința ofertei de studii universitare, așa cum consideră util.

Constituirea (ori refuncționalizarea) unei platforme naționale, publice, cu acces liber la toate documentele care se constituie în teze finale (de licență, masterale, de doctorat), platformă care să dea și posibilitatea verificării gradului de similitudine a unei lucrări scrise, aduce mai multe avantaje decât actuala situație, în care ministerul recunoaște ca valide verificări ale gradului de similitudine în șase platforme diferite (care nu sunt interconectate). Voi propune ministerului adoptarea acestei soluții: de vreme ce rezultatele științifice sunt obținute cu ajutorul, preponderent, al finanțării publice, este firesc ca accesul la aceste rezultate să fie tot public. Chestiunile legale se pot rezolva ușor (există deja o bază de date cu teze de doctorat susținute public după luna mai a anului 2016), cele financiare, la fel, prin contribuția universităților interesate de comunicarea rezultatelor cercetărilor evidente în tezele finale, de aplicarea conceptului de „Open Science”.

Voi solicita ministerului de resort revizuirea celor menționate în art. 211 privitor la activitățile incluse în norma de cercetare, parte din norma universitară a cadrelor didactice în cazul instituțiilor de învățământ superior care includ, în misiunea lor, cercetarea și format legal unic pentru configurarea normelor pentru posturile de cercetător în universitățile autohtone.

Voi solicita ministerului de resort finanțarea prioritară a temelor de cercetare care vizează situația locală: legătura dintre universitate și societatea care o finanțează pare superficială, finanțarea proiectelor de diseminare a științei sau de cercetare implicând minimal comunitatea în care subzistăm. Nu putem clama misiunea de „implicare în comunitate” a instituțiilor de învățământ superior, prevăzută de lege, fără a oferi și instrumente necesare pentru aceasta (dacă în cazul celorlalte două misiuni menționate în lege, formarea și cercetarea, ministerul acordă unele finanțări, în cazul celei de-a treia nu există vreo alocare bugetară, vreo finanțare instituțională).

Voi solicita CNATDCU diferențierea, în privința standardelor și criteriilor minimale, între posturile de cercetare și cele didactice din învățământul superior. Totodată, voi cere ca aceste criterii să fie predictibile, ca eventualele modificări ale standardelor minimale să intre în vigoare după un număr de ani de la aprobarea lor: consiliul servește publicul, care ar trebui înștiințat din vreme despre orice modificare a condițiilor de ocupare a unui post. La fel, în cazul puținelor universități autohtone care se disting prin rezultate deosebite, CNATDCU ar trebui să ofere posibilitatea aplicării exclusive a unor standarde stabilite instituțional, nu național: este nefiresc ca „tutela” CNATDCU să se exercite identic în cazul primei universități din România și a celei mai recente dintre acestea.

În cadrul Consorțiului Universitaria voi propune discutarea situației finanțării universităților cu vocație comprehensivă (cuantumul finanțării *per capita*, situația coeficienților propuși anual de CNFÎS în cazul domeniilor științifice), a predictibilității diverselor standarde minimale utilizate în aria academică, a tipului de indicatori IC 2.

Voi propune ministerului care administrează fondurile publice destinate cercetării ca evaluarea proiectelor de cercetare să fie efectuată nu de către evaluatorii desemnați la București, ci prin intermediul organismelor responsabile ale Uniunii Europene (European Research Council, Research Executive Agency), prin participarea cadrelor didactice și cercetătorilor afiliați unor instituții din România la competițiile organizate la nivel european. Câteva argumente: European Research Council și Research Executive Agency, ca organisme comunitare, sunt deja finanțate, parțial, de contribuabilul român; liniile de finanțare sunt similare pe plan național și european; tipologia granturilor este asemănătoare (cele naționale sunt conformate, în bună măsură, de cele europene); un început al practicii există deja în România, prin finanțarea unor proiecte evaluate la nivel european („Proiecte de cercetare ERC – like”, „Certificate de excelență Marie Skłodowska-Curie”). Desigur, pentru cercetările cu specific local, evident utile plătitorilor de taxe și impozite din România și mai puțin relevante la nivel european, se pot găsi formule specifice de finanțare (îndeplinirea unor înalte standarde de performanță, specifice, de către directorul de proiect ar putea fi condiție de admisibilitate a cererilor de finanțare, selectarea proiectelor care primesc finanțare făcându-se prin tragere la sorti). Evaluarea în cadrul competițiilor europene ar aduce un plus de obiectivitate (bazinul de selecție a evaluatorilor este masiv, selectarea acestora făcându-se la nivel european) și o scădere a cheltuielilor de funcționare a instituțiilor naționale care asigură în prezent acest serviciu, disponibilizând astfel fonduri pentru finanțarea cercetării științifice propriu-zise. În funcție de rezultatele obținute prin participarea la sesiunile de finanțare ale European Research Agency și Research Executive Agency, statul român ar urma să finanțeze, în limita bugetelor stabilite pentru fiecare tip de competiție, cel mai bine plasate, în clasamente europene, proiecte depuse de cercetători și cadre didactice din instituțiile autohtone.

Voi propune celorlalte universități ieșene, alcătuirea unor echipe multidisciplinare și interdisciplinare, susținute financiar de instituții, implicate în proiecte didactice și de cercetare comune.

Având în vedere că tendința de comasare a universităților finanțate public este deja vizibilă în România, și profitând de faptul că, deocamdată, statul român nu a decis ca acest proces să se facă prin ucaz, fără a ține cont de opiniile comunităților universitare, consider că o reluare a discuțiilor despre unificarea universităților din Iași este dezirabilă. Multe s-ar ameliora astfel: activitatea didactică (prin exploatarea mai profitabilă a competențelor unor profesori aflați astăzi în universități diferite), cercetarea (ajutată nu doar logistic de reunirea forțelor), situația generală financiară (universitățile care au astăzi excedent financiar au trecut, cu două sau trei decenii în urmă, prin dificultăți remarcabile, ceea ce indică caracterul volatil – de multe ori nedeterminat intern, instituțional – al „consolidării financiare” a unei universități; modelul curent de finanțare a universităților publice din România ar oferi unicei universități ieșene mai multe garanții de stabilitate financiară; schimbarea modului curent de finanțare, în privința coeficienților utilizați, de pildă, nu ar pune probleme unei unice instituții de învățământ superior ieșene, grație „rotunjimii” acesteia prin acoperirea întregului câmp al cunoașterii înalte). Cultura instituțională a universităților locale este similară (formal, este determinată de aceeași legislație; practic, valorile observabile în conduita membrilor comunităților universitare nu diferă), iar administrarea unei „megauniversități” nu ar trebui să fie o problemă: există instituții cu zeci ori sute de mii de studenți care funcționează remarcabil²². Ce se face prin dialog, prin consultare, este mult mai bun decât ceea ce poate rezulta din executarea unui ordin grăbit. Privind în jurul României, observăm că mai peste tot au existat decizii politice care au afectat grav caracterul autonom al instituțiilor de învățământ superior, forțând unificări ale instituțiilor publice de învățământ superior. Rațiunile oferite publicului pentru aceste acțiuni au fost foarte convingătoare (necesitatea economiilor financiare, plasarea modestă în clasamente internaționale, structura administrativă greoaie, scheme de personal excesive, număr enorm de persoane aflate în funcții de conducere). Ar fi nu doar un pas prudent, ci și o reverență în fața celor care au construit Universitatea din Iași să procedăm astfel.

²² Desigur, nu pot fi incluse aici instituții de învățământ superior care oferă cursuri la distanță (există unele care ajung să școlarizeze astfel milioane de studenți). Dintre universitățile care oferă didactică *in situ* amintim câteva: California State University (peste 450.000 de studenți), Università degli Studi di Roma, cunoscută lapidar ca „Sapienza” (peste 140.000 de studenți), City University of New York (peste 240.000 de studenți), Université de Toulouse (peste 110.000 de studenți). Desigur, obișnuți cu dimensiunile universităților autohtone, numerele de mai sus par a indica instituții de învățământ superior care nu pot fi administrate. În ciuda acestei prejudecăți, instituțiile amintite sunt de succes, fiind suficient de eficient administrate pentru a ajunge să fie incluse și în diverse clasamente internaționale, acolo unde universitățile din România nu prea reușesc să pătrundă, în pofida „supleței” lor.

După consultarea celorlalte universități posibil interesate (Universitatea de Științele Vieții „Ion Ionescu de la Brad”, Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi”, Universitatea de Medicină și Farmacie „Grigore T. Popa”), voi propune primăriei municipiului Iași inițierea demersurilor pentru asigurarea unui „Copou verde”, care să asigure condiții firești pentru cartierul universitar al orașului. Soluția transferului în subteran al întregului trafic efectuat curent pe Bd. Carol I ar pune la dispoziția studenților și cadrelor didactice un mediu natural proxim propice studiului, dar și relaxării secvente. De asemenea, voi solicita primăriei reamenajarea spațiilor publice adiacente clădirilor UAIC, cu respectarea menirii instituției și valorificarea monumentelor istorice (conjunția acestora cu improvizațiile edilitare ale ultimelor decenii este regretabilă, indicând nu doar lipsa de gust a celor care transformă zona de protecție a monumentelor istorice în vitrină a deșertăciunii).

5. EPILOG

Prezenta candidatură pentru funcția de rector al UAIC vine, esențial, din convingerea că vocația universității noastre este grav periclitată dacă vom continua să utilizăm discursul oficial despre universitate, neglijând realitatea: nenumăratele victorii raportate oficial ne duc, paradoxal, în insignifianță. Mai mult, având în vedere funcția universității în societatea în care aceasta se află, riscul este să ne lipsim de lumina cunoașterii, cu semnificative consecințe negative.

Rândurile de mai sus, lipsite de schematismul, de rumegușul verbal al unui habitual „program managerial”, consideră luciditatea ca esențială. Minciuna de sine este cea mai gravă. Nu am ales eufemisme pentru a indica ce se întâmplă cu universitatea autohtonă: este o vreme pentru perifrază, după cum este o vreme pentru cuvântul ce exprimă, curat, adevărul. La fel, nu am utilizat cuvinte-cârlig pentru a-mi persuadea cititorul. Altfel, vom îngropa în mormânt de cuvinte frumoase („exceleță”, „implicare”, „world-class”, „valorizare”, „research-intensive university”, „încredere”) instituțiile de învățământ superior din România. Nu am ales vorba scurtă a lozincilor, a sloganelor pentru a transmite mesaje unei comunități universitare care este deprinsă a citi mai mult decât trei sau patru cuvinte. La fel, nu mecanica „obiective-activități-rezultate”, cu formularistica sa generică („dezvoltarea bazei materiale, cu potențarea ...”, „consolidarea ofertei educaționale prin ...”, „tratarea cu respect a tuturor membrilor comunității, indiferent de ...”, „sprijinirea continuă a inițiativelor de internaționalizare ale cadrelor didactice, cercetătorilor și personalului auxiliar și administrativ, cu valorificarea ...”), dă

formă prezentului text.²³ „Nouvorba” universitară a fost și ea evitată, ca nepotrivită pentru un document care distinge între idee și ideologie, propunându-și să ofere un plan de administrare a unei universități. Nu am încercat să „facilitez” lectura prezentului document atașându-i grafice, tabele, imagini: ca universitari, credem că lectura generează, prin cuvânt, imagini mai sugestive decât orice imagine perceptibilă prin simțurile exterioare.

Unele din cele propuse în rândurile precedente sunt deja cunoscute comunității academice a universității noastre: nu am girat prin tăcere, prin „vot unanim al membrilor Senatului UAIC” ori prin „colaborare apropiată” stilul de conducere cunoscut în ultimii opt ani de UAIC, fiind clientelizat, condiționat, fidelizat cu funcții, directorate, alte avantaje. Observat din afară, frontul unit al conducerii UAIC pare a simți uzura după 8 ani de exercitare a puterii. Astfel, în universitate se petrece în ultimele luni un fenomen clasic, de manual: se naște o „opozitie” în sânul puterii, de dragul puterii și uneori cu voie de la putere. Pentru că fenomenul este *prima facie* in-credibil, s-a încercat inclusiv cu ustensila presei, în ultimele luni de mandat, amorsarea unor dispute aprige, sau măcar a unui episod melodramatic, puternic emoțional (o trădare, o demisie, atestarea unui miracol prilejuit de competiția pentru funcția de rector al UAIC, o întoarcere în brațele tatălui a fiului risipitor, descoperirea unei scrisori pierdute, a unui document revelator, a unui testament universitar care indică oracular conducerea UAIC pentru următoarele decenii).²⁴

²³ Habitual, un plan managerial autohton de tip universitar se caracterizează, în privința modului de exprimare, prin clișeu verbal (în această privință, programele sunt intersanjabile) și prin vagul indus de frazarea care indică îndeosebi „rezultatele” care vor decurge din punerea în practică a respectivului program. Tematic, preamărirea istoricului universității și a realizărilor instituționale (pentru care semnatarii programelor sunt, în cel mai bun caz, responsabili în grad minor) sunt stâlpii care susțin programul, alături de toleranța vorbire de sine.

²⁴ Pentru cei plasați în afara UAIC se întâmplă în ultimele luni lucruri uimitoare: obișnuiți să aflu, din presa locală, numai victoriile fără număr ale conducerii universității noastre (în 2021, când în UAIC erau mari frământări, presa locală a păstrat tăcerea, „echidistant”), au citit câteva articole care par a atenta la imaginea UAIC, adică la imaginea rectorului în funcție. Parcurgând însă textele publicate în serie de presa îndatorată, cititorul observă că ele devin degrabă monotone: acestea încearcă desigur să fie înțepătoare, polemice, dar vîrfurile bont al lăncii de atac alunecă pe scutul opozantului, prăbușindu-se în chestiuni marginale (clasarea universităților, de pildă), ba chiar în narcisism. Așa că textele, după șocul inițial, par mai degrabă molcome, chiar dacă toți participanții la dialogul public pe tema alegerilor pentru funcția de rector al UAIC par să-și dorească a declanșa o polemică aprinsă pentru a se diferenția, distinge, marcându-și poziția, profilându-se. Unii dintre cititorii perseverenți se lămuresc, consultând CV-urile participanților UAIC la dialogul public în diverse publicații locale, că părtașii la turnirul publicistic au fost cu toții implicați în conducerea UAIC în ultimii 8 ani, iar o explicație a eșuatei polemici se oferă: atâția ani a existat o minunată armonie între cei care sunt astăzi concurenți, făcându-se dimpreună planuri, votându-se iarăși și iarăși unanim cele propuse, primind și oferind privilegiile, încât un turnir autentic, o dispută onestă nici nu pot fi posibile între ei. Ar însemna să se acuze pe sine cel care observă scăderea nivelului cercetării în UAIC în ultimii 8 ani după ce a dirijat entități de cercetare punând în aplicare programele manageriale din anii 2016 și 2020 ale rectorului UAIC; ar însemna să uite propriile fapte cel care acuză arbitrarul, clientelizarea, disparitățile abuzive de venit din UAIC; ar însemna să se nege pe sine cel care a votat ani de zile, fără a crâcni, în Senatul UAIC, deciziile executivului academic; ar însemna să abjure cele săvârșite, vreme de 8 ani, cel care propune astăzi legalitate, echitate, dreptate.

Evident, încercarea este futilă: cei care până mai ieri susțineau, prin vot senatorial, prin adeziune publică, prin colaborare strânsă, mandatul rectorului UAIC din perioada 2016-2024 doresc să pară, dându-se vitejește de trei ori peste cap, vajnici luptători împotriva opresiunii din ultimii opt ani, a fricii prefirate cu artă, care există tocmai prin participarea activă a acestora la construirea unui regim al nelibertății²⁵, clientelar, în UAIC. Dacă dorim să revedem, augmentate, în următorul cincinal cele întâmplăte în ultimii opt ani, avem mai multe opțiuni de vot.

Cele indicate în prezentul plan de administrare ca dezirabile în următorii cinci ani pot părea numeroase, și astfel dificil de îndeplinit. Și chiar sunt astfel. Iar motivele sunt multiple. Mai întâi, mandatele rectorilor autohtoni sunt mandate supuse. Supuse conducerii ministeriale. Deci nimic nu se propune *ad extra*, decât, eventual, în șoaptă: în precedentul an, atitudinea conducerilor universităților cu vocație comprehensivă în vremea grevelor din învățământul preuniversitar, care solicitau, în esență, respectarea legii, adică bugetarea corespunzătoare a învățământului public, este ilustrativă. Aceasta deși tocmai aceste universități au un dublu interes direct în a susține majorări salariale în învățământul public, pe lângă fireasca solidarizare în a cere respectarea legii: dacă o legală, mai bună salarizare este motivantă pentru cadrele didactice din învățământul preuniversitar, atunci este de prezumat că nu va crește doar calitatea pregătirii candidaților la studii universitare, ci și apetitul absolvenților merituosi de studii universitare pentru a urma o carieră didactică. Așa se face că unele dintre cele scrise în

²⁵ „Nelibertate” poate părea excesiv, retoric, în context. Însă acesta este numele potrivit pentru a descrie nu doar o impresie, ci și ceea ce documentele oficiale aprobate în UAIC în ultimii 8 ani au instilat în universitate. Spre exemplificare, ultima Cartă UAIC, cea aprobată de senatul universitar în ianuarie 2024 și în vigoare curent, a fost întocmită ca „revizuire” a precedentei carte universitare, pentru a pune în acord prevederile noii legi domeniiale (a învățământului superior), în vigoare din septembrie 2023, cu documentul intern. În primele pagini ale acestei ultime carte, acolo unde se discută despre principiile care întemeiază o universitate, se dă o definiție a libertății academice. Citez din Carta UAIC în vigoare curent: „Prin libertatea academică se înțelege libertatea predării, cercetării și învățării, îmbrăcând următoarele aspecte: alegerea temelor și metodelor de studiu și de cercetare, interpretarea, publicarea și transferul rezultatelor cercetării, exprimarea liberă a opiniilor, în condițiile respectării eticii universitare, participarea la activitățile de educație și de cercetare, la organizarea și coordonarea acestora, alegerea liberă a cursurilor și specializărilor de către studenți” (art. 7, alin. 3). Și pentru a ne asigura că aceste drepturi culese mai degrabă dintre obligațiile noastre (contractuale), ale cadrelor didactice și ale cercetătorilor, sunt garantate, Carta UAIC adaugă în următorul alineat: „Libertățile prevăzute la alin. (3) nu pot fi limitate decât în condițiile legii”. Însă nu este clar ce ar mai rămâne dintr-o universitate dacă „libertățile-obligații” înscrise în pasajul citat din Carta UAIC ar fi abolite prin lege. În noua lege domeniială (proclamată urmată în „revizuirea” Cartei UAIC), acolo unde se discută despre principiile pe care se bazează sistemul național de învățământ superior, se oferă următoarea definiție a libertății academice: „În instituțiile de învățământ superior este asigurată libertatea academică. Aceasta implică dreptul tuturor membrilor comunității universitare de a se exprima liber, atât în mediul universitar, cât și în afara acestuia, în raport cu activitatea didactică, de cercetare sau de creație intelectuală, precum și cu orice alte activități vizând instituția de învățământ superior în cadrul căreia activează, conform legii. În aceeași măsură, libertatea academică înseamnă libertatea de a învăța, preda și cerceta, fiecare dintre acestea presupunând libertatea de a gândi, de a pune sub semnul întrebării și de a împărtăși idei, în interiorul și în afara instituției de învățământ superior” (Legea nr. 199 din 2023, art. 11, alin. 6).

acest document (v. secțiunea 5.2) nu intră în alte planuri autohtone de tip managerial universitar.

Apoi, cele mai multe dintre programele oferite comunităților academice încearcă să indice soluții la disfuncții punctuale, considerate eficiente din punct de vedere „electoral”, foarte rar reușind să indice și să înlăture cauzele acestora. Simplu spus, este refuzată libertatea de a vedea marginile reale ale acțiunii noastre (limite legale, financiare, sociale) și sunt adoptate, fără a le chestiona, granițele unei culturi, unei tradiții instituționale academice care, în diverse moduri, ne-a limitat libertatea insidios, an de an, transformându-ne în resemnați, supuși, temători, lipsindu-ne chiar și de drepturi conferite de lege. Câteva exemple. Sunt prea multe ore didactice în normele universitare: în loc să se cerceteze modul în care se normează în UAIC pentru a se răspunde, de pildă, la întrebarea de ce asistentul de cercetare are norma didactică maximă, de 16 ore fizice săptămânal, în loc să limpezim modul în care se finanțează învățământul public în România, în care se distribuie veniturile UAIC, în care se aplică în universitatea noastră legea curentă în privința normării, în care chiar decizii interne duc la diminuarea numărului de norme plătite, prin urmare la norme supraîncărcate, se indică, punctual, o ușurare. Cercetarea în universitate pare a trena: se indică de obicei doar potențiale mijloace de sporire a „recoltei” științifice, a celei indicate de minister ca aducând finanțare universității, fără a discuta consecințele preluării necritice a unei decizii ministeriale, decizie care are consecințe semnificative asupra modului în care angajatul din învățământ percepe fructificarea activității de cercetare, fără a ne întreba dacă nu cumva însuși conceptul de „cercetare științifică” este diluat în universitate, fără a chestiona legitimitatea listei ministeriale de indicatori IC 2, cei care privesc cercetarea, fără a discuta puținătatea mijloacelor puse la îndemână de instituție pentru a face cu adevărat cercetare. Se discută despre orice, mai puțin despre cultura instituțională, despre discrepanța dintre valorile proclamate și cele vizibile, despre libertatea fără de care nu există comunitate academică autentică.

Apoi, există chestiuni care trebuiau amintite, fiind de interes general pentru comunitatea academică. Nu puteam să evit Regulamentul de cercetare științifică al UAIC propus de conducerea executivă a UAIC și votat în unanimitate de membrii Senatului UAIC în mandatul anterior: nu doar că este în vigoare, putând fi oricând aplicat, ci oferă indiciu despre eșecul ideii de cercetare într-un Regulament al cercetării aprobat de Senatul unei universități „de cercetare avansată și educație” din România. La fel, nu puteam trece sub tăcere situația drepturilor electorale, diminuate ilegal în ultimii ani la UAIC pentru majoritatea membrilor comunității academice, precum și nelegitima lipsă de transparență a activităților BEC al UAIC: riscul deturnării alegerii noastre este invers proporțional cu gradul de transparență demonstrat. Iarăși, nu puteam neglija ceea ce legea nouă impune în privința construcției normei universitare, în cazul cadrelor didactice: clișeul măgulitor, „suntem universitate de cercetare avansată și educație”, dacă nu este înțeles prin prisma

modificărilor legislative recente, poate deveni capcană. La fel, chestiunea plăților făcute salariaților în cazul susținerii activităților din normele vacante este semnificativă: trebuie văzut dacă legea a fost respectată sau nu atunci când, lunar, un cadru didactic a fost plătit cu 58 de lei, iar un coleg al său, tot cadru didactic, a fost plătit cu 20.701 de lei, în același registru, al „plății cu ora”. Încă un exemplu de discuție pe care am considerat-o necesară: Codul „de etică și deontologie profesională” al UAIC, gândit de fosta conducere a universității chiar înainte de alegerile curente în disprețul normelor de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative (încă nu este aprobat de către guvern „codul-cadru”, care trebuie să ghideze redactarea „codului” UAIC), nesocotește autenticele cutume universitare, primejduind respectarea demnității umane în interiorul instituției prin descrierea limitativă și vagă a abaterilor de la buna conduită academică.

Nu am propus comunității academice un plan de acțiune care să insiste – așa cum se întâmplă în programele politice – asupra câtorva măsuri care să ofere avantaje aparente unui grup sau altul din universitate, mizând astfel pe fidelizare. Nu doar cele indicate în paragrafele anterioare m-au oprit, nu doar diferența de esență dintre viața academică și cea politică a fost piedică, ci și constatarea că, de cele mai multe ori, favorurile acordate cu o mână sunt luate cu cealaltă mână a conducătorului, atunci când avantajele acordate unui grup nu sunt plătite de alt grup, în logica celor două clase care a ghidat acțiunea conducerii UAIC în ultimii 8 ani (în fapt, pierdem cu toții, căci universitatea nu înseamnă ziduri, ci *ethos*). Urmarea vocației universității este decisivă, iar aceasta se poate realiza – din perspectiva culturii instituționale – doar prin reaproprierea a ceea ce este specific: decidentului, cadrului didactic, cercetătorului. Odată aceasta întâmplată, vom avea de câștigat cu toții: inclusiv studenții, comunitatea locală, statul român.

Documentul de față, rezultat și din interacțiunile, vreme de decenii, cu membrii comunității academice, nu este produsul unei „echipe”. Alegerile curente sunt pentru ocuparea unei funcții, nu a mai multor funcții. Nu candidez pentru a uni mai multe rețele, grupuri de interese, care apoi să dispună de universitate după bunul plac, așa cum s-a întâmplat de atâtea ori. Modul propus de ocupare a unor funcții de conducere sau de reprezentare – prin tragere la sorți, în măsura în care legea nu indică explicit un alt mod – indică și lipsa posibilității de a „târgui” funcții în schimbul voturilor. Desigur, pentru cei care confundă un corp politic cu unul universitar, aceasta este o greșeală: negocierea este fundamentală pentru a câștiga orice „campanie electorală”. Însă eu cred că ne aflăm într-o universitate.

Cele asumate în prezentul program nu pot fi realizate de unul singur. Nici măcar de o echipă. Este nevoie de implicarea tuturor celor care doresc ca universitatea să fie un spațiu al libertății, al potențării cunoașterii înalte. Fără această implicare, pericolul transformării universității într-o instituție clientelară, conformistă, care formalizează favoritismele, privilegiile este foarte mare: așa cum s-a explicat în prezentul document,

deja aceste lucruri încep să se întâmple în UAIC. Lipsa de implicare a membrilor comunității academice a dus, în universitate, la multe situații tensionate în mandatul 2020-2024. Iar reprezentanții noștri, cei declarați astfel de BEC al UAIC în 2020, au tăcut atunci când intervenția lor publică putea restabili pacea internă. Pe de altă parte, tensiunile interne puteau fi evitate dacă implicarea, participarea, construirea unei „cetățenii academice” ar fi fost asumată de fiecare dintre noi. Desigur, suntem în universitate pentru a spori știința, însă, în circumstanțele date, atenția exclusiv acordată acestui scop poate duce la diminuarea drepturilor noastre, la condiții umilitoare de lucru, la limitarea libertății noastre, la stingerea demnității personale. Riscul este prea mare pentru a-l neglija.

Dacă voi fi ales rector, îmi va face o deosebită plăcere să invit, în mandatul 2024-2029, fiecare cadru didactic și cercetător titular al UAIC la o conversație despre universitatea noastră, despre ceea ce ar trebui să fie o școală de învățatură înaltă în Orientul european.

•••

Sunt nerăbdător să ascult opiniile dumneavoastră despre cele scrise în prezentul plan de administrare a UAIC: evaluarea *inter pares* va fi cu siguranță mai interesantă decât textul care a prilejuit-o. Așadar, voi reveni, în scurtul interstițiu dintre depunerea candidaturii și ziua votării oferit de metodologia UAIC (regret dispariția din document a prevederii care dădea posibilitatea unei întâlniri a tuturor candidaților la funcția de rector), cu multă plăcere în fiecare facultate, reluând conversația cu cercetătorii ICI și cu studenții reprezentanți în consiliile facultăților și în senatul universitar.

1 martie 2024

Conf. univ. dr. Adrian Muraru

